

ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Α'. — ΤΕΥΧΟΣ 16.

31 ΜΑΪΟΥ 1901

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ: Τὸ σκουφὶν τοῦ Βαρυπνᾶ.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ: Στέλλα Βιολάντη (ποίημα).

Α. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ: Ὁ ἱατρὸς τῶν ἀρχαίων κωμικῶν καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους (τέλος).

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗ: Νὰ μὲ ζηλεύης (κωμωδία τέλος).

ΟΣΚΑΡ ΓΟΥΑΪΛΔ: Τὸ Τριαντάφυλλον καὶ τὸ Ἀηδόνι.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ: Ἐπιστολαὶ τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ πρὸς τὴν μνηστὴν του.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΩΦ: Ὁ Μαῦρος Μοναχὸς (μετάφρ. Ἀγαθ. Γ. Κωνσταντινίδου τέλος).

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ: Ἱεραρχία τῶν θεάτρων.

Γράμματα — Τέχνη — Ἐπιστήμη.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ Ἀγάπη ὑπὸ ΓΟΥΣΤΑΥΟΥ ΚΛΙΜΤ.

Παρωδία τοῦ θεσπιωδοῦντος Ἀπόλλωνος.

Ὁ Ἀσκληπιὸς ὑποδεχόμενος τοὺς ἱκέτας.

Ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν λατρείᾳ εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια.

Ἡ Βοσκοπούλα ὕδατογραφία ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΛΙΝΑ.

Βίκτωρ Οὐγγῶ.

Ἀδέλα Φουσέ.

Κόριννα Παπαβιέρου.

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

Ὑπὸ Ἀδὸς ΜΑΡΙΑΣ ΣΚΟΥΦΟΥ.

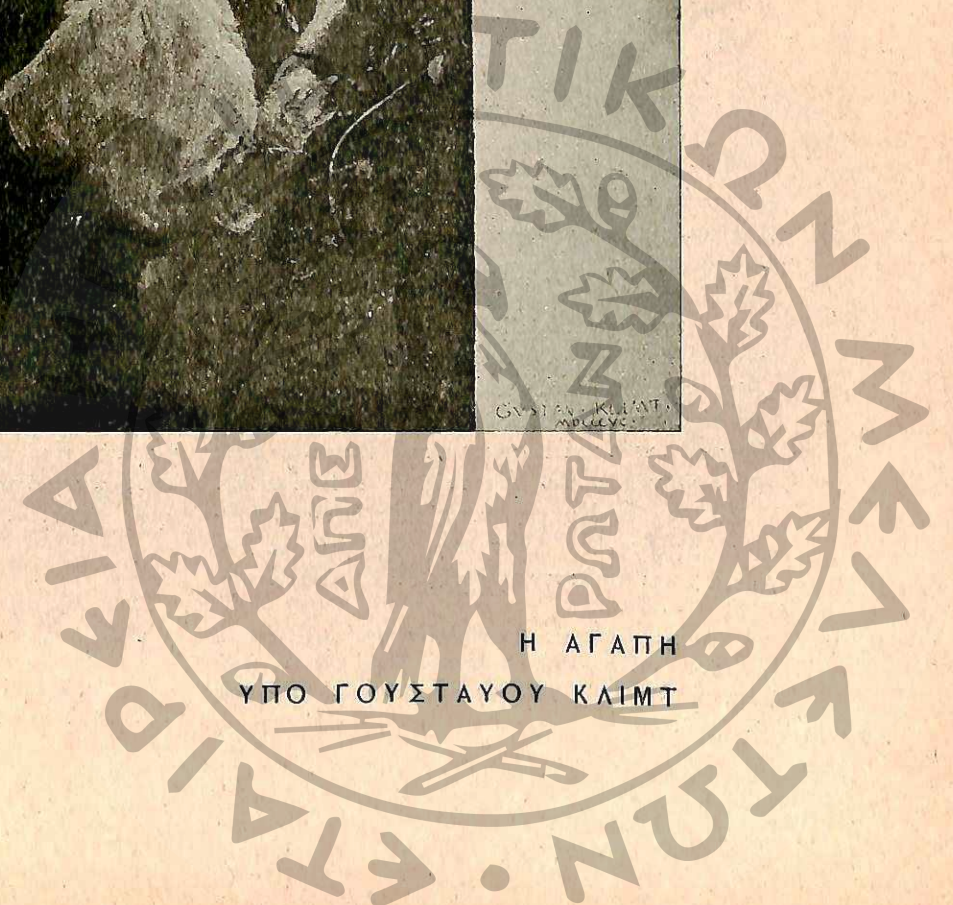
ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων», εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν ὁ κ. Ἀναστάσιος Μάλτος,
Ὁδησὸς Alexandrowski Prospect N° 3.

ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΟΙ: Meisenbach Riffarth et C°, Μόναχον — Ἐλ. Καζάνης, Ἀθήναι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ: Σπυρ. Κοκόλης (φιλότεχνος) — Κ. Δημητρίου — Κ. Μπέρνγκερ, Ἀθήναι.

Τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ», πωλοῦνται κατὰ φυλλάδια πρὸς δρ. 1.20 ἑκάστον, ἐν Ἀθήναις εἰς
τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας, Βίλμπεργ, Μπὲκ καὶ Ι. Κορτέση καὶ τὰ περίπτερα τῶν πλατειῶν.
Ἐν Πειραιεῖ, εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀντ. Χούλιτα καὶ Γ. Ἀλεξάκη.

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Κ. Μάισον καὶ Ν. Καργαδοῦρη — 2908.

Ἡ ΑΓΑΠΗ
ΥΠΟ ΓΟΥΣΤΑΥΟΥ ΚΛΙΜΤ

ΤΟ ΣΚΟΥΦΙΝ ΤΟΥ ΒΑΡΥΠΝΑ¹

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΟΞΑΣΙΑ

Εν τῇ ιστορίᾳ τῆς διαδόσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἀναντιρρήτως ἐπιφανῆ κατέχει θέσιν ἡ Κύπρος. Ἐνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως αὐτῆς, ἐγγύτατα τοῦ ἀσιατικοῦ κόσμου κειμένη, ἡ νῆσος αὕτη κατὰ τοὺς παλαιστάτους χρόνους ἦτο ὡσπερ τις χοάνη, εἰς τὴν ὁποίαν θρησκευτικαὶ παραστάσεις σημετικῶν λαῶν ἐκινεῖοντο καὶ ἀπετελειοῦντο εἰς ἑλληνικοὺς τύπους. Ῥεύματα ἐξ ἀντιθέτων προερχόμενα διεκλύσαντο συνηνοῦντο ἐκεῖ καὶ συνεμειγνύοντο· τὸ ἐν ἔφερον ἐκ τῆς Φοινίκης ἀπηχῆσεις τοῦ παναρχαίου πολιτισμοῦ τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων· ἄλλο ἐκ νότου ἀπαυγάσματα τῆς αἰγυπτιακῆς θεοσοφίας· τὸ τρίτον δ' ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν παρεῖχε πλούσια καὶ γονιμώτατα σπέρματα ἑλληνικῶν ιδεῶν. Τὸ ρεῦμα τοῦτο τὴν πρώτην ἀφετηρίαν εἶχεν ἴσως ἐν Κρήτῃ, διότι βεβαία φαίνεται ἡ ἐν τοῖς μυθικοῖς χρόνοις ἐπικοινωνία τῆς νήσου ταύτης πρὸς τὴν Κύπρον, ὅστερον δ' ἐν Ἀργεῖ, εἴτα ἐν τῇ ἀρκαδικῇ Τεγέᾳ, ἐν Λακωνίᾳ, καὶ τελευταῖον ἐν Ἀθῆναις.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους· ὅτε δὲ τὸ σεμνὸν οἰκοδόμημα τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας ἤρχισε νὰ καταρρέῃ καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς θεοὺς νὰ κλονηται, ὡγκούτο δ' ὁ φορυτὸς τῆς δεισιδαιμονίας, ἡ Κύπρος πάλιν ἦτο ὁ πρῶτος σταθμός, ἐξ οὗ διεσπάρησαν ἀνὰ τὰς λοιπὰς ἑλληνικὰς χώρας συριακαὶ καὶ αἰγυπτιακαὶ λατρεῖαι, ὁπόθεν ἐξωρμῶντο παντοίων προελεύσεων γόητες καὶ τερατουργοὶ καὶ μάντιες. Ἀλλ' ἐν αὐτῇ πάλιν καὶ ἐρριζοβολήσῃ καὶ ἑλληνικὸν προσέλαβε χαρακτῆρα τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα· διότι ἡ πρώτη σπουδαία ἀποστολικὴ διδασκαλία τοῦ Παύλου ἐν Κύπρῳ ἐγένετο καὶ Κύπριος ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος τῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀποστόλου, ὁ Βαρνάβας.

Διῆλθον ἐκ Κύπρου κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους Ἀραβες ἐξ Ἀνατολῶν, Φράγχοι ἐκ τῆς Δύσεως, καὶ ἀπέλιπον ἵχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν.

¹ Ἀνακρίνωσις εἰς συνεδρίασιν τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ συλλόγου Παρνασσῶ, ὁρισθείσαν πρὸς ἐξέτασιν κυπριακῶν θεμάτων. Ἐστενογραφηθῆ ἀδεία τοῦ ὀμιλητοῦ.

ἐρείπια κτισμάτων ἐν τῇ χώρᾳ, ιδέας τινὰς καὶ δοξασίας ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Κυπρίων. Ἀλλὰ τὰ ὀθνεῖα στοιχεῖα ταχέως ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, χρησιμεύσαντα μᾶλλον ὡς κέντρον πρὸς δημιουργίαν νέων ἀκραιφνῶς ἑλληνικῶν τύπων. Ποιητὴς εἶπερ τις καὶ ἄλλος βαθύτατα ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ ἐνωτισθεὶς τοὺς ὁθόγγους αὐτῆς τοὺς μυστηριώδεις¹ ἐξήγγελλε προχθὲς ἀκόμη ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὅτι εἰς τὴν Κύπρον ὀφείλει ὁ νεώτερος ἑλληνικὸς κόσμος τὴν δημιουργίαν δύο νέων ιδεῶν προτύπων, τοῦ ιδεώδους προτύπου τοῦ κάλλους καὶ τοῦ τῆς ῥώμης, τὴν Ἀροδαφνοῦσαν καὶ τὸν Διγενῆ. Ὡς ἡ ἀρχαία Κύπρος ἐκ τοῦ Τυρίου Μελκάρτ ἐπλασε τὸν Ἡρακλέα, οὕτω, κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ ἡ τῶν μέσων χρόνων παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸν τύπον τοῦ Διγενῆ. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην πρέπει νὰ δεχθῶμεν μετὰ μικρᾶς μεταβολῆς. Ἡ Κύπρος δὲν ἦτο ἡ κοιτίς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἔπους τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτη· τὴν κοιτίδα αὐτοῦ ἀναζητοῦντες θὰ εὕρωμεν ἀπώτερον, εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς σύνορα τοῦ μεγάλου ἑλληνικοῦ κράτους τῶν μέσων χρόνων, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου. Εἰς τὴν Κύπρον ὅμως ὀφείλεται ἡ τιμὴ ὅτι ἀκμαίαν διετήρησε τὴν μνήμην τοῦ ἥρωος, καὶ φάλλει ἀκόμη ἀναλλοιώτους τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἔπους τὰς ῥαψωδίας. Εἶναι ἀληθῶς θαυμαστὴ ἡ ἐμμονὴ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἰς τὰ πάτρια· ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν πολλοῖς ὑπερβάλλουσι κατὰ τοῦτο τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας οἱ Κύπριοι. Πλὴν τῶν περὶ τοῦ Διγενῆ παραδόσεων, διετήρησαν ιδέας καὶ δοξασίας, αἰτινες καὶ κατ' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους εἶχον καταστῆ ἐξίτηλοι ἢ εἶχον παραφθαρῆ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις. Καὶ ἐν τοιοῦτο παράδειγμα διατηρήσεως παλαιότητος δοξασίας θὰ ἐκθέσω πρὸς ὑμᾶς σήμερον.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς τραγωδίας τοῦ Γκαίτε καὶ πάγκοινον κατέστη διὰ τῶν μελωδιῶν τοῦ

¹ Ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς.

Γκουνῶ τὸ ὄνομα τοῦ Μεφιστοφελούς. Ἀλλὰ πόθεν προῆλθε τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶχεν ἐξιχνιασθῆ. Ἐπεχείρησάν τινες νὰ τὸ ἐξηγήσωσιν ἐκ τῆς ἐβραϊκῆς γλώσσης, ἄλλοι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς· ἀλλ' αἱ ἐτυμολογίαι αὐτῶν ἦσαν βεδισμέναι καὶ ἀπίθανοι. Τοῦ ὀρθοῦ φαίνεται ὅτι ἔτυχεν ὁ σοφὸς Γερμανὸς μυθολόγος κ. Γουλιέλμος Ῥόσερ, ὅστις ἐν τῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δημοσιευθεῖσῃ ἐμβριθεστάτῃ μελέτῃ του περὶ τοῦ Ἐφιάλτου, εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα ἐπλάσθη ὑπὸ λογίων τῆς Ἀναγεννήσεως, εἶναι δὲ Μεφιστωφελῆς, σημαίνον δαίμονα μέγιστα ὠφελούντα. Ἐπλάσθη δὲ τὸ ὄνομα κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἐφιάλτου, Ὡφέλης ἢ Ἐπωφέλης. Ἀλλὰ τίς ἡ σχέσις τοῦ Μεφιστοφελούς πρὸς τὸν ἐφιάλτην, καὶ τίνος ἔνεκα λόγου πάθος βαρὺ καὶ δυσάρεστον ἔφερε παρὰ τοῖς Ἕλλησι τόσον εὐφημον ὄνομα; Τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας νομίζω ὅτι δυνάμεθα ν' ἀνεύρωμεν εἰς δημῶδεις ἑλληνικὰς δοξασίας, τὰς ὁποίας θὰ σᾶς ἀναφέρω. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἀναγκαίαν κρίνω τὴν ἐπισκόπησιν τῶν διαφόρων ὀνομάτων τοῦ ἐφιάλτου παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς μέσους καὶ τοὺς σημερινούς χρόνους.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τοῦ ἐφιάλτου— Ἐφιάλτης, Ἡπιάλος, Πνιγαλίον, Τίφυς καὶ τῶν τοιούτων— οὐδὲν διεσώθη ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ. Ἐχει δ' αὕτη ποικίλα ὀνόματα πρὸς δήλωσιν τοῦ πάθους, πάντα σχεδὸν ἑλληνικὰ τὴν ἐτυμολογίαν, ἴσως δὲ καὶ πολλῶ παλαιότερα τῶν χρόνων καθ' οὓς τὸ πρῶτον μνημονεύονται.

Ὁ Ψελλός, ὁ Σουίδας καὶ ἄλλοι τινὲς βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Ἐφιάλτης ἐλέγετο παρὰ πολλοῖς βαβουτζίας ἢ βαβουτζικάριος· τὸ δ' ὄνομα τοῦτο νομίζουσιν ὅτι ἀνεπλάσθη ἀπὸ τοῦ τῆς δαίμονος Βαυβοῦς. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἐτυμολογία εἶναι ὀρθή οὔτε ἡ πρὸς τὸν Ἐφιάλτην συνταύτισις τοῦ Βαβουτζικάριου φαίνεται ἀκριβὲς καθ' ὅλα. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τοῦτον δοξασιῶν τῶν Ἑλλήνων τῶν μέσων χρόνων, τὰς ὁποίας ὁ Ψελλὸς ἐκθέτει, εἶναι αὐτὸ τὸ καὶ κατὰ τὰς σημερινὰς δοξασίας κατὰ τὰ δωδεκάημερα ἐπιφαινόμενον δαίμόνιον, ὅπερ νῦν κοινῶς λέγεται Καλλικάντζαρος, ἐνιαχοῦ δ' ἄλλα διάφορα ἔχει ὀνόματα. Καὶ ὁ Βαβουτζικάριος καὶ ὁ Καλλικάντζαρος ἔχουσι μὲν τινὰς χαρακτῆρας τοῦ Ἐφιάλτου, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Ἐφιάλτης. Τὸ δ' ὄνομα τοῦ Βαβουτζικάριου συνάπτει ὁ Ῥόσερ ἐν τῇ μνημνεύοντι πρὸ μικροῦ συγγράμματί του πρὸς τὴν λέξιν παπουτσῆς, καὶ παπούτσι, ἥτις ἐλήφθη ἐκ τῆς περσικῆς παπούς· οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Ἑλλή-

νων καὶ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, Βλάχων, Βουλγάρων, Σέρβων, εἰσῆχθη δὲ καὶ εἰς τινὰς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, οἷον εἰς τὴν γαλλικὴν, τὴν ἰσπανικὴν, τὴν γερμανικὴν. Εἰς τὸ αὐτὸ πόρισμα εἶχον ἤδη καταλήξῃ καὶ ἐγώ, ἐνισχύει δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἡ ὁμοία παραγωγή τοῦ νεωτέρου ὀνόματος τοῦ Βαβουτζικάριου, ἥτοι τοῦ Καλλικαντζάρου. Διότι νομίζω ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ καλὸς καὶ τοῦ τζαγγίον, ὡς ἔλεγον τὰ ὑποδήματα οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς μέσους χρόνους· πιθανωτάτην δ' ἀποδεικνύει τὴν ἐτυμολογίαν ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι τῶν θρακικῶν παραλιῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου φερόμενος τύπος τοῦ ὀνόματος Καλλιτοάγαρος ἀντὶ Καλλικαντζάρου.

Συνηθέστατον καὶ κοινότατον σήμερον ὄνομα τοῦ Ἐφιάλτου εἶναι μῶρα· ἡ λέξις ἐκ πρώτης ὀψεως φαίνεται σλαβική, καὶ ἀληθῶς ἐν τῇ πολωνικῇ ἀπαρала́κτως οὕτω καλεῖται ὁ Ἐφιάλτης. Ἀλλ' ὅταν ἐνθυμηθῶμεν, ὡς καὶ πρὸ ἐτῶν παρετήρησα, ὅτι ἐν βυζαντιναῖς ἐπιδόξαις εὐρίσκομεν ἐπικλήσιν Μωρά τῆς Γιλλοῦς, τῆς γνωστῆς καὶ εἰς τὴν Σαπφῶ παιδοκτόνου δαίμονος, τῆς ἐχούσης παραπλήσιαν τὴν φύσιν πρὸς τὸν Ἐφιάλτην· ὅτι ἐν τοῖς μαγικοῖς ἑλληνικοῖς βιβλίοις ἀπαντῶμεν ὀνόματα δαιμόνων ὅμοια, οἷον Μωριά, Μωρήλ· ὅτι ἐν Ἀθηναϊκῇ κατάρᾳ τὸ ὄνομα τῆς Μώρας συνάπτεται μετὰ τοῦ παλαιστάτου τῆς Κηρός· «Κῆρα καὶ Μῶρα νὰ σὲ πάρῃ!» καὶ ὅτι ἡ λέξις δὲν ἐξηγεῖται ἐκ σλαβικῆς τινος ῥίζης, τούναντιον δ' ὑπὸ διαφόρους τύπους ἀπαντᾷται ἐν γερμανικαῖς καὶ ῥωμανικαῖς γλώσσαις, πειθόμεθα ὅτι ἂν μὴ ἑλληνικὴ τοῦλάχιστον σφόδρα ἀμφίβολος εἶναι ἡ προέλευσις αὐτῆς.

Ἄλλο δ' ὄνομα κοινὸν τοῦ Ἐφιάλτου εἶναι βραχνᾶς ἢ κατ' ἄλλους διαλεκτικούς τύπους βραφνᾶς ἢ σβραχνᾶς. Εὐλόγος θὰ ἦτο ἡ ὑπόθεσις ὅτι σημαίνει τὸν προξενούντα βράγχον ἥτοι βραχνάδαν ἢ τὸν βραγχῶντα ἥτοι τὸν βραχνιασμένον. Ἀλλ' ὅτι τὸ ὄνομα ἐπλάσθη κατὰ παραετυμολογίαν, πειθόμεθα διδασκόμενοι ἐκ βυζαντινῶν συγγραφέων ὅτι παλαιότερον εἶναι τὸ ὄνομα βαρυπνᾶς, ὅπου τὸ ν δὲν εἶναι βεβαίως πρόσφυμα παρεμβληθὲν διὰ τὴν σύμπτωσιν τῶν συμφώνων. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο φαίνεται παραφθαρὲν ἐξ ἄλλου παλαιότερου. Τοῦτο δὲ τὸ ἀκέραιον καὶ ἀδιάφθορον, ἀνευρίσκομεν ἐν Κύπρῳ. Ἐκεῖ ὁ Ἐφιάλτης ὀνομάζεται βαρυπνᾶς (ἢ κατ' ἄλλον τύπον γαρυπνᾶς καὶ κατὰ παρετυμολογίαν ἀγρυπνᾶς), εἶναι δὲ σαφὲς ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ ἔννοια τοῦ ὀνόματος. Ὁ Σακελλάριος

ἐν τοῖς Κυπριακοῖς εἰκάζει ὅτι ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἀπὸ τοῦ βαρυς καὶ πνοή, ὅθεν κατὰ τοῦτον βαρυπνᾶς εἶναι ὁ ἔχων βαρεῖαν τὴν ἀπόπνοϊαν. Ἀλλ' ὡς νομίζω πρέπει μᾶλλον νὰ παραδεχθῶμεν σύνθεσιν ἀπὸ τοῦ βαρυς καὶ ὕπνος, μετὰ τῆς καταλήξεως -ας τῆς σημαίνουσας τὸν ἀπεργαζόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ στελέχους τῆς λέξεως δηλούμενον, ὡς καὶ ἄλλα παραδείγματα διδάσκουσιν, οἷον σχοινᾶς, κανατᾶς, βαρελᾶς· ὅθεν βαρυπνᾶς εἶναι ὁ ἐπιφέρων βαρὺν ὕπνον, ὁ ἐν ὕπνῳ βαρεῖ ἐπιφαινόμενος δαίμων, κατὰ τοὺς εἰς τὸν Μέγαν Βασιλεῖον ἀποδιδόμενους ἐξορκισμούς.

Τὸν Βαρυπνᾶν φαντάζονται οἱ Κύπριοι φοροῦντα σκουφον· τοσοῦτον δ' οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἐφιάλτου θεωροῦσι τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὥστε πρὸς δῆλωσιν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἐφιάλτου λέγουσι κατὰ συνεκδοχὴν «ἐστὶ λησὲ με τὸ σκουφὶν τοῦ βαρυπνᾶ», ἥτοι μ' ἐπλάκωσεν ἡ σκούφια τοῦ Ἐφιάλτου, ἀνθ' οὗ οἱ ἄλλοι «Ἕλληνας λέγουσι «μ' ἐπλάκωσ' ἡ μῶρα» ἢ «ἔπαθα μῶρα» κττ. Δοξάζουσι δ' ὅτι ὁ κατορθώσας ν' ἀρπάσῃ τὸ σκουφὶν τοῦ βαρυπνᾶ ἀποκαθίσταται ὀλβιος καὶ παντοδύναμος. Ἡ δοξασία ἐπικρατεῖ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι κοινοτάτη καὶ εἰς ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, φαίνεται δὲ κληροδοτηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Πιθανῶς ἦτο καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας γνωστή, ἔχομεν δὲ ῥητὴν μαρτυρίαν περὶ ταύτης τοῦ Ῥωμαίου Πετρωνίου, τοῦ ἐπὶ Νέρωνος ἀκμάσαντος, ὅστις ἐν τῷ Σατιρικῷ αὐτοῦ λέγει περὶ πτωχοῦ αἰφνης καὶ ἀνεξηγήτως πλουτήσαντος: quom Incuboni pilleum rapuisset, thesaurum invenit, ὅτι δηλ. ἀρπάσας τὸν πῖλον τοῦ Ἐφιάλτου εὗρε θησαυρόν. Ἐκ τούτου δύναται ἴσως νὰ ἐξηγηθῇ καὶ διατὶ ἐπεκλήθη Ὡφέλης ἢ Ἐπωφέλης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ Ἐφιάλης.

Ἀλλὰ πόθεν προέκυψεν ἡ πρόληψις; Τίνες συλλογισμοὶ ἔπεισαν τοὺς ταῦτα δοξάζοντας ὅτι τὸ κακὸν πάθημα δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς πηγὴν εὐμερίας καὶ δυνάμεως, ἂν ὁ παθὼν κατορθώσῃ νὰ κατάρσῃ φόρεμα τῆς προσωποποιίας τοῦ νοσήματος; Ἀθηναϊκὴ δοξασία ἀφελέστατα ἐξηγεῖ τὸ πρᾶγμα, λέγουσα πῶς ἡ σκούφια τῆς Μώρας εἶναι γεμάτη φλωριά· προσθέτει ὅμως, ὥσει λησμονοῦσα τὴν ἐξηγήσιν ταύτην, ὅτι ὁ ἀρπάσας αὐτὴν ἡμπορεῖ νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει, ὅπερ δὲν εἶναι βεβαίως πάντοτε εὐκόλον εἰς τὸν πλούσιον.

Ἀλλ' ἐξετάζοντες τὰς τοιαύτας δοξασίας, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἀναφέρονται πᾶσαι εἰδικῶς

εἰς τὸν Ἐφιάλην· διότι παρὰ πολλοῖς λαοῖς ἀπαντῶμεν πληθὺν ὁμοίων, καθ' ἃς ὁ ἀρπάσας φόρεμα δαίμονός τινος ἔχει αὐτὸν τοῦ λοιποῦ ὑποχείριον, πιστῶς καὶ προθύμως ἐκτελοῦντα πᾶσαν θέλησιν τοῦ ἀρπαγος. Ἐκ παμπολλῶν παραδειγμάτων σᾶς ἀναφέρω δύο μόνον. Οἱ ναννοφυεῖς δαίμονες τῶν γερμανικῶν παραδόσεων φοροῦσι πῖλον ἢ χλαμύδα, καλούμενα nebelkappe ἢ tarnkappe ἢ helkleit, καθιστῶντα ἀόρατους καὶ μεγάλῃν δύναμιν προσδίδοντα εἰς αὐτούς· ὁ ἀρπάσας δὲ τοῦτον τὸν πῖλον ἀποκαλύπτει τὸν πρὶν ἀόρατον νάννον καὶ ποιεῖ αὐτὸν ὑποχείριον. Κατὰ τὰς φαιροϊκὰς παραδόσεις, ἡ δύναμις τῶν νάννων ἔγκειται εἰς τὴν ζώην των, ἥς ἀφαιρεθείσης ἐκλείπει· ὁ δ' ἀφαιρέσας δύναται νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ τῷ τεχνουργήσωσιν ὅτι δήποτε θελήσῃ. Ταῦτα μᾶς ὑπενθυμίζουσι τὴν Ἄιδος κυνὴν καὶ τὸν πέτασον καὶ τὰ πτηνὰ πέλιδλα τοῦ Ἑρμοῦ, ὧν πλὴν τῶν φοροῦντων ποιοῦνται χρῆσιν καὶ ἄλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες· ἰδίως δ' ἄξιος προσοχῆς εἶναι ὁ περὶ τοῦ Περσέως μῦθος, καθ' ὃν ἐγένετο ἀτόχος ὁ ἥρωες τῆς κυνῆς καὶ τῶν πεδύλων, ἀφαιρέσας παρὰ τῶν φυλαττουσῶν ταῦτα Νυμφῶν.

Πρὸς τοὺς τοιοῦτους μύθους συναφῇ εἶναι ἐπεισόδια πολλῶν παραμυθίων τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, καθ' ἃς ἡ ἰσχὺς ἢ ἡ ζωὴ δράκοντος ἢ γίγαντος ἢ θηρίου, εἶναι ἐγκεκλεισμένη εἰς φόρεμα ἢ σκεῦος ἢ ζῶον, οὗ κύριος γενόμενος ὁ ἥρωες γίνεται καὶ τῆς ζωῆς ἢ τῆς δυνάμεως ἐκείνου κύριος. Τὰ ἐπεισόδια παρεμβάλλοντα καὶ εἰς ἄλλων λαῶν παραμύθια. Παλαιότατα δὲ πρότυπα αὐτῶν ἀνευρίσκουμεν εἰς τοὺς μύθους περὶ τῶν νεύρων τοῦ Διός, τὰ ὅποια κατέσχευεν ὁ Τυφὼν καὶ περὶ τῆς πορφυρᾶς τριχὸς τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως τῶν Μεγάρων Νίσου.

Ὅθεν κατὰ ταῦτα, φανταστικὰ δαιμόνια διὰ τῆς ὑπερανθρώπου ῥώμης καὶ δεξιότητος αὐτῶν ὑπηρετοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἤθελε δυνηθῇ ν' ἀρπάσῃ ἐνδυμᾶ τι αὐτῶν ἢ μέλος τοῦ σώματος των, καὶ τὸν καθιστῶσιν ἰσχυρὸν καὶ ὀλβιον. Ἐντεῦθεν γίνεται κατὰδῆλον διατὶ ὁ Ἐφιάλης ἐκλήθη Ὡφέλης καὶ ὁ δαίμων τοῦ Φάουστ Μεγιστωφέλης· διότι καὶ οὗτος, ὡς παρετήρησεν ὁ Ρόσερ, ἐν ταῖς παλαιόταταις γερμανικαῖς διηγήσεσι παρίστατο ὡς ὑπηρετικὸν δαιμόνιον τοῦ σοφοῦ διδασκάλου.

Οἱ μῦθοι οὗτοι καὶ αἱ δοξασίαι μετάγουσιν ἡμᾶς εἰς εὐρύτατον συναφῇ κύκλον παραδόσεων, ἀφηγουμένων πῶς θνητὸς ἔλαθεν εἰς γυναῖκα θεᾶν ἢ θυμιαστὴν τὸ κάλλος δαίμονα, διὰ δόλου ἢ διὰ τῆς βίας κατασχὼν φορέματα αὐτῆς.

Πολυπληθεῖς φέρονται παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ τοιαῦτα παραδόσεις, καὶ πολλὰ γένη ἀνάγουσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς θείας προμήτορας, εἰς Νεράϊδας, τὰς ὁποίας ἐξέβιασεν εἰς γάμον ὁ γενάρχης. Ὁ θνητὸς ἐραστὴς, κατὰ τὰς παραδόσεις ταύτας, καταλαμβάνει λουομένας τὰς νύμφας· ἀρπάζει τὰς πτέρυγας ἢ τὸ δέρμα ἢ τὸ ὄστρακον ἢ τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ κατὰ τὰς πλείστας μόνον τὸ μαντήλι τῆς κεφαλῆς, ἥτοι τὸν πέπλον τῆς ἐρωμένης· καὶ αἱ μὲν ἄλλαι ἀναλαμβάνουσιν τὰ παρὰ τὴν ὄχθην καταλειμμένα ἐνδύματα ἢ περιβλήματα αὐτῶν ἐξαφανίζονται· μένει δὲ μόνη ἡ τοῦ μανδηλίου στερηθεῖσα, ἥτις ματαίως προσπαθεῖ νὰ ποτήσῃ τὸν ἀρπαγα μεταμορφουμένη εἰς φοβερὰ θηρία. Ἀδυνατοῦσα δὲ διὰ δειμάτων καὶ δι' ἰκσεῶν ν' ἀναλάβῃ τὸν πέπλον τῆς καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν θείαν μορφήν τῆς καὶ τὴν προτέραν δύναμιν, ὑποτάσσεται εἰς αὐτόν, τὸν παρακολουθεῖ εἰς τὸν οἶκόν του, γίνεταί σύζυγός του καὶ γεννᾷ ἐξ αὐτοῦ τέκνα. Ἀλλὰ μένει ἀφρονος καθ' ὅλον τὸν χρόνον, ἀποστεργουσα καὶ μίαν λέξιν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν σύζυγον· ἂν δὲ ποτε δυνηθῇ ν' ἀναλάβῃ τὸν πέπλον τῆς, ἐγκαταλείπουσα καὶ οἶκον καὶ τέκνα, ἀφίπταται πρὸς τὰς ἀδελφάς τῆς.

Αἱ παραδόσεις αὗται δὲν προσιδιάζουσιν εἰς μόνον τὸν καθ' ἡμᾶς λαόν, ἀλλ' εἶναι τοῦναντίον κοινόταται εἰς πλείστους ἄλλους καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι παγκόσμιαι. Μετὰ τὸν Grimm, ὅστις ἐν τῷ 15' κεφαλαίῳ τῆς Γερμανικῆς μυθολογίας του ἐπραγματεύθη ἐκτενῶς περὶ τῶν Κυκνεῶν παρθένων (Schwanjungfrauen), ὡς καλοῦνται ἀπὸ τῆς κυκνεῖου μορφῆς ὑπὸ τὴν ὁποίαν συνήθως ἐμφανίζονται αἱ περικαλλεῖς παρθένοι, ὧν μίαν ὑποδουλῶναι νεανίας ἀρπάσας τὸ πτέρωμά τῆς, μετὰ τὸν Grimm πλείστοι ὅσοι περισυνέλεξαν ὁμοίας παραδόσεις εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς μέγα πλῆθος τοιοῦτων εὗρον ἐν συλλογαῖς παραδόσεων διαφόρων λαῶν ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας μέχρι τῆς Ἀμερικῆς· ἀρκεῖ νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι ἐν συλλογῇ παραδόσεων τῶν ἰθαγενῶν Ἰνδῶν τῆς βορειοδυτικῆς Ἀμερικῆς, ἥς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Franz Boas, ἀνέγνων τέσσαρας ἢ πέντε τοιαύτας.

Εἰς τὸ μεταίχμιον δὲ τῶν παραδόσεων τούτων καὶ τῶν περὶ τοῦ Ἐφιάλτου, δύναται νὰ ταχθῇ δοξασία τῶν ἐν τῇ νήσῳ Rügen τῆς Βαλτικῆς Γερμανῶν, καθ' ἣν ὁ Ἐφιάλης εἶναι συνήθως νεᾶνις ἐρχομένη ἐξ Ἀγγλίας· ὁ παθὼν δύναται νὰ τὴν ἐκβιάσῃ εἰς γάμον, ἂν λάβῃ τὰ ἐνδύματά τῆς· ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ κρύψῃ ἐπιμε-

λῶς, διότι εὐθὺς ὡς ἐκείνη ἀνακτήσῃ ταῦτα φεύγει ἀνεπιστρεπτὴ εἰς τὴν πατρίδα τῆς.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ δὲν εὐρίσκουμεν ἀπαράλλακτόν τινα μῦθον, ὑπάρχουσιν ὅμως πολλὰ τεκμήρια ὅτι δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας. Εἶδομεν ὅτι ὁ Περσεὺς ἐμυθολογεῖτο ὡς ἀφαιρέσας τὰς Νύμφας τὰ θαυμασία κτήματα αὐτῶν, τὴν κυνὴν καὶ τὰ πέδιλα. Τῆς δ' ὑπὸ θεοῦ ἢ ἥρωος ἐκβιάσεως εἰς γάμον θεᾶς ἀνθισταμένης καὶ ποικίλας μεταβαλλούσης μορφάς, φέρονται παραδείγματα ἐν τοῖς μύθοις περὶ Διὸς καὶ Νεμέσεως, περὶ Πηλέως καὶ Θέτιδος· παραπλήσιοι δ' εἶναι οἱ μῦθοι περὶ ὁμοίου καταναγκασμοῦ ὑπὸ ἥρωος ἐναλίου θεοῦ, οἷοι ὁ περὶ Μενελάου καὶ Πρωτέως ἐν ἐπεισοδίῳ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὁ περὶ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀλίου γέροντος ἢ τοῦ Νηρείως ἢ τοῦ Τρίτωνος. Ἐν πᾶσι τούτοις δὲν ἀναφέρεται τὸ κύριον τοῦ μύθου στοιχεῖον, ἥτοι ἡ ἀφαιρέσις ἐνδύματος τοῦ βιαζομένου. Ἀλλ' ἀπίθανον δὲν εἶναι ὅτι ἐν ἀρχῇ τοιοῦτόν τινα πυρῆνα εἶχον οἱ μῦθοι. Νομίζω δ' ὅτι ἔχνη τούτου διαγινώσκονται ἐν τῇ παρὰ τῷ Σχολιαστῇ τῆς Ἰλιάδος ἐκ τοῦ Ἐρατοσθένους ληφθεῖση ἱστορίᾳ, καθ' ἣν ὁ Ἑρμῆς ὑφείλετο τὰς ἐσθῆτας λουομένων θεῶν· «γυμναὶ δ' ἐκείναι οὔσαι ἠπόρουν τί πράξωσι» γέλωτα δὲ διὰ τοῦτο Ἑρμῆς κινήσας ἀπέδωκεν αὐταῖς τὰς ἐσθῆτας». Ὁ μῦθος παραφθαρὲς καὶ ἀλλοιωθεὶς ἔλαβε τὸν τύπον παιδείας τοῦ δολοπλόκου θεοῦ, ἀπλῶς σκοπούσης νὰ κινήσῃ εἰς γέλωτα. Θὰ προσέθετον εἰς τοῦτον καὶ τὸν παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ Ἡρασιτίωνος μῦθον περὶ ἀφαιρέσεως τῶν πτερῶν τῆς Ἀρκῆς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ἂν μὴ εἶχε τοσοῦτον δυσφημηθῇ ὁ συγγραφεὺς ἐκεῖνος, ὡς τερατολόγος, πλαστοουργήσας τὰ πλείστα τῶν ἐν τῇ Καινῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀναγραφομένων· καίτοι κατ' ἐμὴν γνώμην, ἣν ἐν ἄλλῳ καιρῷ θὰ ἐκθέσω, αἱ παρ' αὐτῷ ἱστορίαι κατὰ τὸ πλείστον δὲν εἶναι αὐθαίρετα πλάσματα τῆς φαντασίας του, ἀλλ' ἐτυμολογικοὶ ἢ δημώδεις ἐπιχώριοι μῦθοι. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παρέλθω ἀμνημόνευτον τοῦτο, ὅτι στοιχεῖά τινα τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς μύθου ἀναφαίνονται ἐν ταῖς παραστάσεσι τῶν ἀρχαίων περὶ τῶν Φορκίδων Γραιῶν· ταύτας ἀφαιρέσας λάθρα τὸν μόνον ὀφθαλμὸν αὐτῶν ἐβίασεν ὁ Περσεὺς νὰ τὸν βοηθήσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν ἄθλου του. Ὁ Αἰσχύλος τὰς ἐπονομάζει κυκνοειδεῖς, ὅπερ μᾶς ὑπενθυμίζει τὰς κυκνεῖους παρθένας τῶν παραδόσεων πολλῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Καὶ ὁ πέπλος δὲ, ὃν ἀφαιρεῖ ἐν ταῖς προκειμέναις παραδόσεσιν ὁ θνητὸς ἐρα-

στής, ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα τῶν Γραιῶν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ παρ' Ἡσιόδῳ ἐπιθέτα αὐτῶν εὐπεπλος, κροκόπεπλος.

Αἱ ποικιλώταται παραλλαγὰὶ καὶ ἡ καθ' ἑαυτὴν σχεδὸν τὴν γῆν διάδοσις τῶν συγγενῶν τούτων μύθων διδάσκουσιν ἡμᾶς σαφῶς ὅτι δὲν εἶναι παραφυάδες ἐνὸς πρωτοθέτου μύθου, ἀπὸ τοῦ πλάσαντος τοῦτον λαοῦ μεταδοθεῖσαι εἰς τοὺς ἄλλους δι' ἐπικοινωνίας πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλὰ τούναντίον ὅτι τὸ αὐτὸ αἷτιον, κοινὴ τις ιδέα συμφωνοῦς πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ κατὰ φύσιν ἀνθρώπου περὶ τοῦ προσήκοντος, συνετέλεσεν ὅπως γεννηθῶσιν ὅμοιαι δοξασίαι ἢ ἔθιμα χωρὶς παρ' ἑκάστοις. Πολλῶν μύθων τὴν ἀρχὴν ἀνεζήτησαν νεώτεροι μυθολόγοι εἰς ἀρχαιότατα ἔθιμα, νομίζω δ' ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ταύτην τὴν ὁδὸν ἀκολουθοῦντες δυνάμεθα νὰ ὁδηγηθῶμεν ἀσφαλῶς εἰς ἐξεύρεσιν τοῦ λόγου τοῦ φαινομένου. Πιθανὸν δὲ φαίνεται, ὅτι ἔθιμόν τι γαμήλιον εἶναι ἢ ἀφετηρία τῆς γενέσεως τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν μύθων περὶ ἀρπαγῆς τοῦ πέπλου ἢ ἄλλου φορέματος τοῦ ὄντος, ὅπερ διὰ ταύτης γίνεται ὑποχείριον τοῦ ἀρπαγος. Διότι ἀληθῶς τὰ παλαιότατα γαμήλια νόμιμα μεγάλην ἐσχον ῥοπὴν εἰς τὴν διάπλασιν ιδεῶν καὶ δοξασιῶν, μάλιστα δ' ἐκεῖνα, ὧν καὶ ἐκλιπόντων διετηρήθη ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἢ μνήμη ὑπὸ τὸν τύπον συμβόλων κατὰ τὴν τελετὴν τῶν γάμων. Ἐν τούτων εἶναι ἡ δι' ἀρπαγῆς τῆς γυναικὸς συντέλεσις τοῦ γάμου, σύμβολον δὲ τῆς ἀρπαγῆς παλαιότατον καὶ συνηθέστατον εἶναι ἢ ἀφαίρεσις τοῦ πέπλου τῆς νύμφης ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, ἢ ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἐνδυμάτων αὐτῆς καὶ ἡ ἀφαίρεσις τριχῶν τῆς κεφαλῆς τῆς. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι μέρος σπουδαῖον τῆς τελετῆς τῶν γάμων ἦσαν τ' ἀνακαλυπτῆρια ἢ ὀπτῆρια, οὕτω κληθέντα διότι ἀφαιρουμένου τοῦ πέπλου ἐβλεπεν ὁ γαμβρὸς τὴν νύμφην. Αἱ ἀπεικονίσεις τοῦ ἱεροῦ γάμου τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τοῦ προτύπου τῶν γάμων τῶν θνητῶν, παριστῶσι τὸν θεὸν ἀφαιροῦντα τὸν πέπλον τῆς συζύγου. Ἀναφέρονται δὲ προσέτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἀφαίρεσις τριχῶν τῆς νύμφης τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου, καὶ ἀφιέρωσις τοῦ κεχυμένου καὶ τῶν ἐνδυμάτων, ἅπερ ἐφόρει ὡς κόρη. Ἐν Σπάρτῃ ἢ νυμφεύτρια περιέκειρεν ἐν χρῶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἀρπασθείσης νύμφης καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτῆς ἀντικαθίστα δι' ἀνδρείου. Ὅμοιως καὶ παρὰ Ῥωμαίοις περιεκέριτο ἡ κόμη τῆς νύμφης καὶ ἀπεξεδύετο αὕτη τὴν προτεραίαν τῶν γάμων τῆς τὴν περιπόρφυρον τήβενναν, φοροῦσα τὴν ἀπόρφυρον. Ἀλλὰ πολλῆς προσοχῆς ἄξιον εἶναι ση-

μερινόν τι γαμήλιον ἔθιμον, ἐξηγοῦν τὴν ἐν ταῖς παραδόσεσι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ ἀναφερομένην ἀρπαγὴν τοῦ μανδηλίου τῆς κεφαλῆς τῆς Νεραΐδας. Ἐνιαχοῦ τῆς Καλαβρίας ἢ ἀφαίρεσις τῆς καλύπτρας ὑποχρεοῖ τὴν κόρην νὰ νυμφευθῇ τὸν ἀρπάζαντα, ἂν μὴ γυνὴ ἑγγαμὸς δώσῃ εἰς αὐτὴν ἀμέσως τὴν ἰδικὴν τῆς. (Τὸ ἔθιμον ἀναφέρεται ἐν τῷ περιοδικῷ *La Calabria* τ. X, σ. 29). Δὲν εἶναι δὲ ξένον καὶ ἄγνωστον καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ἔθιμον τοῦτο. Καὶ ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀρπαγὴ τοῦ μανδηλίου ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρθένου θεωρεῖται σημεῖον ἀρραβῶνος, ἀναγκάζεται δ' αὕτη νὰ νυμφευθῇ τὸν ἀρπάζαντα. Περιέρχεται δὲ περὶ τοιαύτης πράξεως γενομένης ἐν Καματερῷ τῆς Ἀττικῆς ἐδικάσθη ἐν τῷ πλημμελειοδικεῖ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὴν 22 Μαΐου 1892.

Εὐλόγως ἄρα δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα ἔθιμα ὀφείλουσι τὴν γένεσιν οἱ μῦθοι καὶ αἱ δοξασίαι περὶ χειρώσεως τινος δι' ἀρπαγῆς ἐνδύματος ἢ περιβλήματος αὐτοῦ.

Συμμαρτυρεῖ δὲ πῶς τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν καὶ ἡ γένεσις ἐξ ἄλλου γαμηλίου ἔθιμου ἐπεισοδίου τινὸς τοῦ μύθου. Εἵπομεν ὅτι κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ ἢ κατ' ἀνάγκην γενομένη σύζυγος τοῦ θνητοῦ Νεραΐδα τηρεῖ σιγὴν καθ' ὅλον τὸν χρόνον καθ' ὃν παραμένει ἐν τῷ οἴκῳ. Τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἴσως ἐμυθολογεῖτο περὶ τῆς Θέτιδος, τῆς ἐξανασταθείσης νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ Πηλέως Νηρηίδος, ὡς συνάγεται ἐξ ἀποσπάσματος τοῦ Σοφοκλέους, ἀφθόγγους καλοῦντος τοὺς γάμους αὐτῶν. Τὸ ἐπεισόδιον παρεμβάλλεται καὶ εἰς ἄλλας ἡμῶν παραδόσεις, οἷα λ. χ. ἡ περὶ μεταμορφώσεως τῆς γυναικὸς εἰς χελιδόνα, καὶ εἰς παραμύθια ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ὁ ἄριστος γνώστης τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν ἔθιμων τῶν κατὰ φύσιν λαῶν Ἀγγλος J. G. Frazer ἐν τῇ περὶ τοῦ Τοτεμισμού μελέτῃ του ἀναφέρει τὸ ἔθιμον τοῦ νὰ τηρῇ σιγὴν ἢ νύμφη ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τῷ νέῳ οἴκῳ τῆς, τὸ παρὰ τισι λαοῖς ἐπικρατοῦν σήμερον· εἰκάζει δ' ὅτι εἶναι λείψανον τῶν νομίμων τῶν ἐξωγάμων φυλῶν, ἐν αἷς οἱ ἄνδρες ἄγουσι γυναῖκα ἐξ ἄλλης φυλῆς, ἄλλην γλῶσσαν ἀλαλούσης· διότι κατ' ἀνάγκην αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ἀγνοοῦσαι τὴν γλῶσσαν τῶν συζύγων, τηροῦσι σιγὴν ἐν τῷ οἴκῳ.

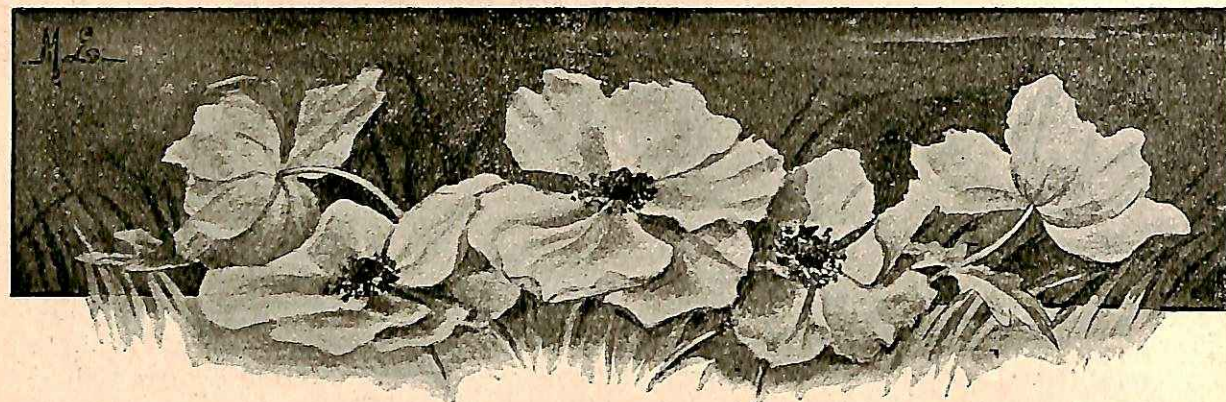
Ἐκθέτων ὑμῖν τὰ περὶ τῆς εἰς τὸν Ἐφιάλτην ἀναφερομένης δοξασίας ἐσκόπουν κυρίως νὰ καταδείξω ὅπως ἡ μελέτη τῶν καθ' ἡμᾶς συντελεῖ εἰς τὴν ἐξήγησιν καὶ διαφώτισιν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ὅπως ἀδιάφθοροι διετηρήθησαν αἱ

ἐλληνικαὶ παραδόσεις παρὰ τοῖς Κυπρίοις, ἀφοῦ τὸ ἤδη παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς παρεφθαρμένον ὄνομα τοῦ Ἐφιάλτου διεσώθη ἄρτιον παρ' ἐκείνοις. Πολλοὺς δὲ θησαυροὺς παραδόσεων ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἐλληνικωτάτη νῆσος, ἥτις ὑπὸ λαογραφικὴν ἔποψιν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀνεκμετάλλευτος. Συνέλεξαν μὲν πολλὴν ὕλην μέχρι τοῦδε καὶ ὁ μακαρίτης Σακελλάριος καὶ ὁ Κύπριος Γ. Λουκᾶς. Ἀλλὰ καταφανὲς εἶναι ἡ ἀνάγκη συστηματικωτέρας καὶ μεθοδικωτέρας ἐργασίας, ταύτην δὲ δύνανται καὶ ὀφείλουσι ν' ἀναλάβωσιν αὐτοὶ οἱ Κύπριοι. Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νήσῳ λόγοι, τιμῶντες τὴν ἐλληνικὴν ἐπιστήμην, ἐν οἷς ἐπιφανῆ κατέχει θέσιν καὶ ὁ μέλλων μετὰ μικρὸν νὰ διαλεχθῇ πρὸς ἡμᾶς, ὁ κ. Σίμος Μεσσήνης. Ἀλλὰ μελέται περὶ τῆς κυπριακῆς διαλέκτου ἐλέγχουσιν ἀγαστὴν πολυμαθεῖαν καὶ ἐμβριθεῖαν κρίσεως. Ἀνερευνῶντες τὰς παραδόσεις τῆς πατρίδος τῶν, ἐξετάζοντες τὰ ἐν τῷ παρόντι καταλείμματα τοῦ παρελθόντος, ὡς εἶναι βέβαιον οἱ Κύπριοι ὅτι οὐ μόνον τὴν ἐπιστήμην ὑπηρετοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἔργον ἐπιτελοῦσι κατ' ἐξοχὴν

φιλόπατρι, καταδεικνύοντες ὅπως ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατος διετηρήθη ὁ ἐλληνισμὸς ἐν τῇ μεγαλονήσῳ παρὰ πάντας τοὺς κλύδωνας τῶν συμφορῶν, τοὺς διαταράξαντας αὐτὴν κατὰ τοὺς μακροὺς καὶ ἀπαισίους αἰῶνας τῆς δουλοσύνης. Ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν Κύπρῳ, ὡς λέγει Ῥωμαῖός τις ποιητής, ἄλλος ἱερὸν, περιφρασσόμενον διὰ χρυσοῦ θριγκοῦ, ὅπου αὐτόματα ἐφύοντο τὰ ἄνθη, καὶ ὅπου δύο ἀνέβλυζον πηγαί, ἡ μὲν μία πικροῦ ἢ δὲ ἐτέρα γλυκεῖος ὕδατος. Τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἄλλος εὐρίσκεται καὶ σήμερον ἐν τῇ Κύπρῳ· ἄνθη αὐτοῦ εἶναι τὰ αἰσθήματα τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀφροσύσεως εἰς τὴν ἐλληνικὴν πατρίδα, ἅτινα αὐτόματα γεννῶνται ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Κυπρίων· καὶ αἱ δύο πηγαὶ δαψιλῶς παρέχουσι τὰ ὕδατά των, ἡ πικρὰ τὰς ἀναμνήσεις τῶν δεινῶν παθημάτων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τυραννίδος, ἡ γλυκεῖα τὰς παραδόσεις τοῦ ἐνδόξου ἐλληνικοῦ παρελθόντος. Πίνοντες ἐκ τῶν ὑδάτων ταύτης οἱ Κύπριοι θὰ λησμονῶσι μὲν τὰς πικρίας ἐκείνης, θὰ ἐνισχύωνται δ' εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ φιλοπάτριδας ἀγῶνας αὐτῶν.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ

Στὸν κ. Γρηγ. Ξενόπουλο, ἀφοῦ διάβασα
τὸν «Ἐσταυρωμένον Ἔρωτα».

Ψυχὴ τοῦ θρήνου,
Τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς θυσίας,
Στέλλα Βιολάντη!
Μέσ' ἔς τὸ μοσκόβολο νησάκι ποῦ ἀνασαίνει
Μὲ τὴν πνοὴ τοῦ γιασεμοῦ καὶ μὲ τοῦ κρίνου,
ὦ φλόγα ἐρωτικὴ πλατεῖα χυμένη!
Ἐπέταξε ἡ ψυχὴ σου
Μέσ' ἀπὸ τὴν ἀνήμερη τὴ φυλακὴ σου
Γιὰ νὰ ὁμορφήνῃ κάποια κόλασην
Ἱστορισμένη
Ἀπὸ κανένα Δάντη,
Στέλλα Βιολάντη!

Στὴ φυλακὴ σου μέσα τὴν ἀνήμερη
Σοῦ μοσκοβόλησα τὴ φρίκη σου
Καὶ σοῦ ἔγινε ὄνειρό σου
Καὶ τὸν ἀνάξιον ἀγαπητικό σου
Τὸν ἔφερα, (ὄχι ὡς ἦτανε,) μπροστά σου,
Τὸν ἔφερα καθὼς τὸν ἐλαχτάριζεν

Ἡ δυνατὴ παρθενικὴ καρδιά σου
Καὶ τὴ στερνὴ σου τὴν πνοή
Τὴ δέχτηκα καὶ τὴν ἐξεπροβόδησα
Στῶν τρυγониῶν τοὺς θρήνους,
Στῶν καθαρῶν νερῶν τὰ μουρμουρίσματα
Καὶ στοὺς δλόευωδους κι' δλάσπρους κρίνους.
Καὶ τὴν πνοή σου τὴ στερνὴ
Τὴ βόηθησα νὰ πάῃ νὰ ζωντανέψῃ
Σὲ κάποιους ἄλλους κόσμους πρὸ μεστοῦς
Κάποια καρδιά βαθύτερη,
Κ' εὐγενικώτερη μιὰ σκέψη.
Κ' ἔγινε Μοῦσα ἔς ἓνα ποιητὴ
Καὶ τοῦ ψιθύρισα νὰ σὲ ἀναστήσῃ.

Εἶμαι ἡ φτωχούλα ἡ ρεζεντά,
Ἐκείνη ποῦ εἶχ' ἀνθίσει
Στῆς φοβερῆς σοφίτας σου τὴν ἄκρη
Καὶ ἀγνάντια στὴ σκληράδα τῶν οὐτιδανῶν,
Κι' ἀπάνου στὸ σκληρὸ τοῦ πάθους σου διαμάντι,
Ἦμουν ἐγὼ τὸ δάκρυ
Ποῦ ὁ βαθὺς σου ὁ πόνος
Τὸ εἶχε στερέψει ἀπὸ τὴ βρύση τοῦ ματιοῦ σου,
Στέλλα Βιολάντη!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΙΑΤΡΟΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΩΜΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ*

ΠΛΟΥΤΟΣ

Τελευταία κωμωδία τοῦ Ἀριστοφάνους, ἥς θὰ ἐπιληφθῶμεν τὴν ἀνάλυσιν, εἶναι ὁ Πλούτος. Εἶνε αὕτη ζωηρὰ ἀλληγορία, ἐπὶ τῆς ἀνομοίας καὶ ἀδίκου διανομῆς τοῦ πλούτου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων στηριζομένη.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς εἶνε ἡ ἀκόλουθος:

Πολίτης τις Ἀθηναῖος, Χρεμύλος τὸ ὄνομα, καλὸς μὲν καὶ ἐνάρετος, ἀλλὰ πτωχότατος ἄνθρωπος, βλέπων, ὅτι ὅλοι οἱ κακοὶ καὶ ἄδικοι εἰς τὸν κόσμον πλουτοῦσιν, ἐνῶ αὐτός, ὅστις εἶνε εὐσεβὴς καὶ καθ' ὅλα καλός, πένεται καὶ δυστυχεῖ, ἀποφασίζει νὰ προστρέξῃ εἰς τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν ναόν. Ἐκεῖ παρακαλεῖ τὸν θεὸν τῆς Ἰατρικῆς νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀτυχίαν του καὶ ὑποδείξῃ αὐτῷ τὸ μέσον, ὅπως καταστήσῃ τὸν υἱὸν του κακὸν καὶ ἄδικον, ἵνα δυνηθῇ νὰ πλουτήσῃ αὐτὸς τοῦλάχιστον.

Ἀλλ' ὁ θεὸς τὸν ἀποτρέπει ἐκ τούτου καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ναοῦ, τὸν πρῶτον δὲ διαβάτην, ὃν ᾗθελεν ἰδῆ διερχόμενον, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Οὕτω καὶ ἐπραξε πράγματι ὁ Χρεμύλος, συνήντησε δὲ πρὸ αὐτοῦ τυφλὸν τινα γέροντα, ὃν καὶ παρακολουθεῖ κατὰ πόδας, ἔχων συνοδὸν καὶ τὸν ὑπηρετήν του Καρίωνα. Καθ' ὁδὸν ἐν τούτοις τὸν πλησιάζουσιν ἀμφότεροι καὶ μανθάνουσι παρὰ τοῦ ἰδίου, ὅτι εἶνε ὁ περίφημος Πλούτος, ὃν ὁ Ζεὺς ἔκαμε σκοπίμως τυφλόν, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ποῦ πηγαίνει.

Τότε συσκέπτονται ἀμφότεροι περὶ τοῦ ποιητέου καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἐπιδιώξωσι διὰ παντὸς μέσου τὴν θεραπείαν του· ἐπὶ τούτῳ δὲ τὸν ὀδηγοῦσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπου πράγματι, τῇ βοήθειᾳ τοῦ θεοῦ τῆς Ἰατρικῆς, θεραπεύεται. Τούτου ἐπιτευχθέντος, γίνονται καὶ αὐτοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι συντυχόντες πλούσιοι.

Ὁ ὑπηρετὴς λοιπὸν οὗτος Καρίων εἶνε ἀστείότατον τῆς κωμωδίας πρόσωπον· μονολογῶν ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ παραπονεῖται κατὰ τοῦ Δοξίου Ἀπόλλωνος, ὅστις, μολονότι εἶνε μάντις

* Τέλος· ἴδε σελ. 81.

καὶ ἱατρὸς σοφός, ἀντὶ τὰς θεραπειῶν, λέγει, τὸν Κύριόν του ἐκ τῆς τρέλλας του, τὸν ἀπέπεμψε κακὸν κακῶς. Νὰ δὰ ἱατροί, (ὡς νὰ ἔλεγεν), οἷτινες χρησιμοδοτοῦσιν ἐξηπλωμένοι ἐπὶ χρυσηλάτων τριπόδων. (Ἰδὲ εἰκ. ἀριθ. 1).

Ὅταν βραδύτερον ὁ Χρεμύλος μετὰ τοῦ φίλου τοῦ Βλεψιδήμου, σκέπτωνται νὰ προσκαλέσωσιν ἱατρὸν τινα κατ' οἶκον, διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ τυφλοῦ Πλούτου, λέγει ὁ Χρεμύλος:

Τίς δὴτ' ἱατρὸς ἔστι νῦν ἐν τῇ πόλει; οὔτε γὰρ ὁ μισθὸς οὐδὲν ἔστ', οὔθ' ἡ τέχνη. Βλ. Σκοπῶμεν. Χρ. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν.

Μὲ ἄλλας λέξεις· «Καὶ ποῦ νὰ εὕρεθῇ ἱατρὸς τῆς προκοπῆς εἰς τὴν πόλιν μας, ἀφοῦ οὔτε ἀρκετὰ πληρώνονται, οὔτε ἄξιαν τινα ἔχουν οἱ ἱατροί μας».

Ἀποφασίζουν λοιπὸν, ὡς προείπομεν, μετὰ πολλὰς τοιαύτας συζητήσεις, νὰ τὸν πέμψωσιν εἰς τὸ ἱατεῖον τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὀδηγεῖ προθύμως ὁ ἀστείος θεράπων Καρίων.

Τούτον ἤδη, ἐπιστρέφοντα ἐκεῖθεν, ἄς ἀφήσωμεν νὰ μᾶς διηγηθῇ, εἰς τὴν ἰδικήν του γλῶσσαν καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, τὰ κατὰ τὴν ἐπισκεψίν ταύτην, ὡς καὶ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς θαυματουργοῦ θεραπείας, εἰς ἣν ὑπέβαλον τὸν τυφλὸν Πλούτον ἐν τῷ ναῷ. Ἐκ τῆς διηγήσεως ταύτης θέλετε μάθει ἐν ἀκριβείᾳ, πῶς ἐγένετο ἡ θεραπεία τῶν διαφόρων ἀρρώστων εἰς τὰ Ἀσκληπιεῖα καὶ πῶς ἐσατύριζεν ὁ Ἀριστοφάνης ἀσεβῶς καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ὡς κοινούς θνητούς.

Πρὸς πληρεστέραν σαφήνειαν παραθέτομεν καὶ ἀναπαραστατικὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῶν Ἀθηνῶν εἰκόνα, προερχομένην ἐξ ἀναγλύφου εὐρισκομένου ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ.

Αὕτη παριστᾷ ἀκριβῶς τὸν Ἀσκληπιὸν καθήμενον ἐπὶ θρανίου μὲ τοὺς ἱεροὺς ὄφεις καὶ ὑποδεχόμενον τοὺς διαφόρους ἰκέτας ἢ πάσχοντας φέροντας καὶ τὰ σχετικὰ δῶρα, περὶ ὧν θ' ἀφήσωμεν νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ μετ' ὀλίγον ὁ φίλος μας Καρίων εἰς τὴν γλῶσσάν του. (Εἰκ. ἀριθ. 2).

Μετὰ τὴν εἰκόνα ταύτην ἐπιδεικνύομεν, πε-

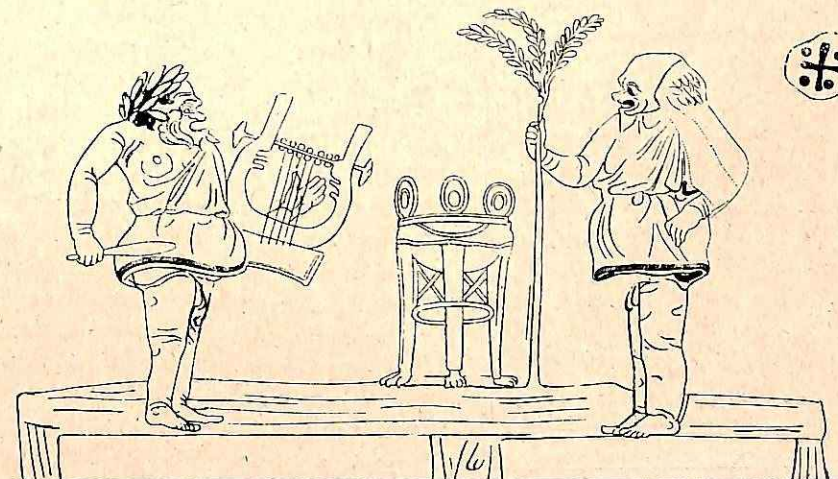
ριεργείας χάριν, ὅπως παρεκβατικῶς καὶ ἐτέραν, ἐκ τῆς αὐτῆς συλλογῆς τῶν ἀναγλύφων τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῶν Ἀθηνῶν προερχομένην. Αὕτη παριστᾷ τὸν Ἀσκληπιὸν ἰστάμενον πλησίον τῆς Δήμητρος, καθήμενης, καὶ τῆς Περσεφόνης κρατούσης ὀπισθεν αὐτῆς τὰς δαδὰς, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τῶν Ἐπιδαυρείων ἐν Ἀθήναις, ἅτινα ἀπετέλουν μέρος τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. (Ἰδὲ εἰκ. ἀριθ. 3).

ὑπὸ τὸν τοιοῦτον τύπον συχνάκις ἀπαντᾷ ὁ Ἀσκληπιὸς εἰς διάφορα ἀνάγλυφα καὶ νομίσματα ὁσάκις παρίσταται ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἱατρικῆς

Χορὸς. Ἀναβοάσομαι τὸν εὐπαιδα¹ καὶ μέγα βοροῖσι φέγγος Ἀσκληπιόν. (Τουτέστι, θ' ἀνευφημήσωμεν ἐν βοαῖς τὸν καλλιπαῖδα καὶ μέγαν φωστῆρα τῶν θνητῶν Ἀσκληπιόν).

Βλέπετε, ὅτι ἐνταῦθα ἀρχίζει ἡ κολακεία καὶ ἡ ἐξύμνησις τῶν ἀρετῶν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦτο, ἴσως, διότι εἶναι πρόσφατον τὸ θεραπευτικὸν θαῦμά του, ὡς συνήθως δὰ συμβαίνει· καὶ διὰ τὰς πολὺ προσφάτους θεραπείας τῶν ἱατρῶν ἐν γένει, ἐνῶ διὰ τὰς παλαιότερας παράβαλε καὶ τὴν παροιμίαν, μέσα Μαρία, ἔξω Μαρία.

Γυνὴ Χρεμύλου. Τί δηλοῦσιν αἱ φωναὶ αὗται;

Εἰκὼν ἀριθ. 1. — Παρωδία τοῦ θεσπιωδοῦντος Ἀπόλλωνος².

αὐτοῦ τέχνης, πλησίον πασχόντων· ὡς καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν ἡμῶν μέρος τῆς ἱατρικῆς (εἰς ἣν καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη ἀνήκει) ἐν ἐκτάσει πραγματευόμεθα. Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Πλούτου. Τὸν Καρίωνα λοιπὸν ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ Ἀσκληπιοῦ προσαγορεύει ὁ χορὸς ὡς ἀκολούθως:

Χορὸς. Τί εὐτυχὲς γεγονός ἐπῆλθεν, ὦ βέλτιστε, εἰς τοὺς φίλους σου; Φαίνεσαι ὡς ἄγγελος εἰδήσεως καλῆς.

Καρ. Ὁ Κύριός μου ἔλαβε μεγάλην εὐτυχίαν, ἢ μάλλον ὁ Πλούτος, τὸν ὁποῖον ἐφιλοξένουσάμεν, διότι ἀπὸ τυφλός, ὅπου ἦτον, ἀπέκτησε τὸ φῶς του καὶ λάμπουν τώρα ἡ κόρη καὶ τῶν ματιῶν του, γιατί εὗρηκε τὴν θεραπείαν τοῦ εἰς τὸν θεὸν Ἀσκληπιὸν μας!

Χορὸς. Καλέ, διηγήσου μας λοιπὸν ὅλα, διὰ νὰ χαρῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ φωνάζωμεν.

Καρ. Θέλετε νὰ χαρῶτε, θέλετε μὴ, ἐμένα ὀλίγον μὲ σκοτίζει.

¹ Ἦλθεν εὐχάριστος τις ἀγγελία; Ἀνυπομόνως περιμένω νὰ μάθω.

Καρ. Τώρα ἀμέσως θὰ σᾶς τὰ ἐξιστορήσω ὅλα μετὰ τὸ νῦ καὶ μετὰ τὸ σίγμα. Μὰ φέρε μας πρῶτα

¹ Ἐνταῦθα ἐννοεῖ τοὺς καλοὺς παῖδας τοῦ θεοῦ, ἧται τὸν Ποδοδαίριον, τὸν Μαχάωνα, τὴν Ἰασώ, τὴν Πανάκειαν καὶ τὴν Ὑγίειαν.

² Ἡ σκηνὴ αὕτη ἀντεγράφη ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου Ἰταλικοῦ (Bul. d. Ins. 71), παριστᾷ δὲ τὸν Ἀπόλλωνα ὡς κιθαρωδόν, ἐνῶ ὁ ἑτερος ὑποκριτὴς φαίνεται ὡς Ἑλλανοδίκτης τοῦ ἅσματος· ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν βλέπομεν καὶ τὸν χρυσηλάτον Τρίποδα τοῦ θεοῦ. Ἴσως θὰ ᾗτο πολὺ βεβιασμένον νὰ θεωρήσωμεν ἡμεῖς τὴν σκηνὴν ταύτην, ὡς ἀναπαράστασιν τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ Χρεμύλος, ὡς προείπομεν, ἐπικαλεῖται τὴν θεραπείαν τοῦ Δοξίου Ἀπόλλωνος, ἀλλ' ἰδοὺ πῶς περιγράφει αὐτὴν ὁ Καρίων.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα, τῷ δὲ Δοξίᾳ, ὡς θεσπιωδῇ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου μέμψιν δικαίαν μέμφομαι ταύτην, ὅτι ἱατρὸς ὢν καὶ μάντις, ὡς φασίν, σοφός, μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψε μου τὸν Δεσπότην.

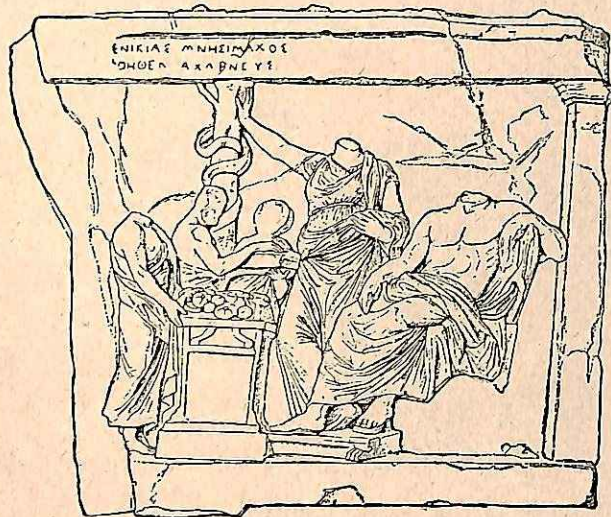
κρασί, Κυρά, καὶ ἔλα νὰ πιῆς καὶ τοῦλόγου σου μαζὶ μᾶς. Νὰ μ' ἀγαπᾷς δὲ πολὺ πολὺ πίνοντας, γιατί σου φέρνω σήμερα μονομιᾶς ὅλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου!

Γυν. Καὶ ποῦ εἶναι τὰ καλὰ αὐτὰ ὅλα;

Καρ. Τώρα θ' ἀκούσης ἀμέσως καὶ θὰ κρίνης.

Γυν. Τελείωνε λοιπὸν ταχέως τί ἔχεις νὰ εἰπῆς.

Καρ. Ἀκουσε, Κυρά, θὰ σοῦ τὰ εἶπω ὅλα ἀπὸ τὰ πόδια ἕως τὸ κεφάλι. Ἄμᾳ ἐφτάσαμε εἰς τοῦ θεοῦ τὸ σπῖτι, μαζὶ μὲ τὸν κακομοιρισμένον τότε, μὰ καλότυχον καὶ καλόμοιρον τώρα

Εἰκὼν ἀριθ. 2. — Ὁ Ἀσκληπιὸς ὑποδεχόμενος τοὺς ἐκείτας.

Πλούτον, τὸν ἐπήγαμε πρῶτα πρῶτα κάτω εἰς τὴ θάλασσα καὶ τὸν ἐλούσαμεν εἰς τὰ γερά.

(Ἴδου ἡ προκαταρκτικὴ καθαριότης καὶ ἡ ὠραία ἀντισηπτικὴ καὶ ἀπολυμαντικὴ θεραπεία ἡ ἐπιβαλλομένη μετὰ θαυμασίας προνοητικότητος εἰς τὰ ἀσκληπιεῖα τῆς ἀρχαιότητος, ὡς πρώτη ὑγιεινὴ ἀνάγκη, πρὶν ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος εἰς τοὺς προσερχομένους).

Γυν. Μὰ τὸν Δία, πολὺ εὐχάριστον πρᾶγμα νὰ λούσῃτε γέροντα ἄνθρωπον εἰς ψυχρὰν θάλασσαν.

Καρ. Ὑστερα ἀπὸ τὸ λουτρὸν ἐμβήκαμεν μέσα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ἐπάνω ἀπὸ τὸν βωμόν, ἐβάλαμεν εἰς τὴν ἀράδα μίαν καλὴν πίτταν καὶ κάμποσα ἄλλα ζυμαρικά, ὅπου εἶχον φέρει μαζὶ μᾶς διὰ νὰ τ' ἀφιερῶσωμεν εἰς τὰς φλόγας τοῦ Ἡραίου. Ἐβάλαμεν ἔπειτα καὶ τὸν Πλούτον νὰ πλαγιάσῃ, ὅπως εἶνε ἡ συνήθεια, ἐπλαγιάσαμε δὲ καὶ ἡμεῖς κοντὰ τοῦ ἐπάνω ὅς φάθαίς.

Γυν. Ἦσαν καὶ ἄλλοι ἐκεῖται τοῦ Θεοῦ;

Καρ. Ἄ ναι, ἦσαν καὶ κάμποσοι ἄλλοι. Πρῶτον ἓνας Νεοκλείδης, ὅπου, ἐνῷ ἔλεγεν ὅτι δὲν βλέπει, ἀπερνοῦσεν ὅλους τοὺς ἀνοιχτομάτας εἰς τὴν κλεψιά. — Καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοὶ μὲ διάφοραις ἀρρώστιαις. Τότε ἦρθε κοντὰ μᾶς ὁ κανδηλανάφτης τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀφοῦ ἔσθυσεν ὅλα τὰ λυχνάρια, μᾶς λέγει· «Τώρα κοιμηθῆτε ὅλοι σας βαρεῖά, καὶ ὅποιος ἀπὸ σᾶς ἀκούσῃ κἀνένα κρότον μὴ τύχῃ καὶ βγάλῃ τσιμουδιά, γιατί ἄλλοίμονόν του». — Ἐπέσαμεν τότε ὅλοι ἀνάσκελα, μὰ ἐμένα δὲν μοῦ ἐμπαινεν ὕπνος, γιατί εἶχα βάλει εἰς τὸ μάτι μὴ καλὴ πιάτενα γεμάτη ἀπὸ κουρκούτι (χύτρα ἀθήρης) μὲ πληχοῦρι, ὅπου μὴ γρηᾷ εἶχε μπροστὰ εἰς τὸ κεφάλι της γιὰ νὰ τὴν προφυλάξῃ καλὰ. Αὐτὴ τὴν πιάτελα μὲ εἶχε πιάσει μεγάλη ὄρεξι νὰ τὴν ξεπαστρέψω. Καὶ ἐκεῖ ποῦ ἦμουν ἔτοιμος νὰ τὴν ἀρπάξω, βλέπω εἰς τὸ βάθος τοῦ Ναοῦ ἓνα ἱερεῖα νὰ παρουσιάζεται ἀγάλια ἀγάλια, καὶ νὰ σουφρῶνῃ μέσα εἰς ἓνα μεγάλο σακκοῦλι ὅλαις ταῖς κουλλούραις καὶ τὰ σῦκα καὶ γλυκίσματα, ὅπου εἶχαμε βάλει ἐπάνω εἰς τὸν βωμόν. Καὶ ἀφοῦ, μωρὲ μάτια μου, τὰ ἔφερε ὅλα τρεῖς τριγύρω καὶ ἔφυγε σιγὰ σιγὰ, ὅπως ἦρθε, τότε ἐσυλλογίστηκα καὶ ἐγώ, πῶς αὐτὸ ὅπου ἔκαμεν ὁ ἱερεὺς ἦτον ἅγιον πρᾶγμα, καὶ ἔπρεπε νὰ εὐλογῆσω καὶ ἐγώ μὲ τὴν ἀράδα μου τὴν πιάτενα τῆς Γρηᾶς.

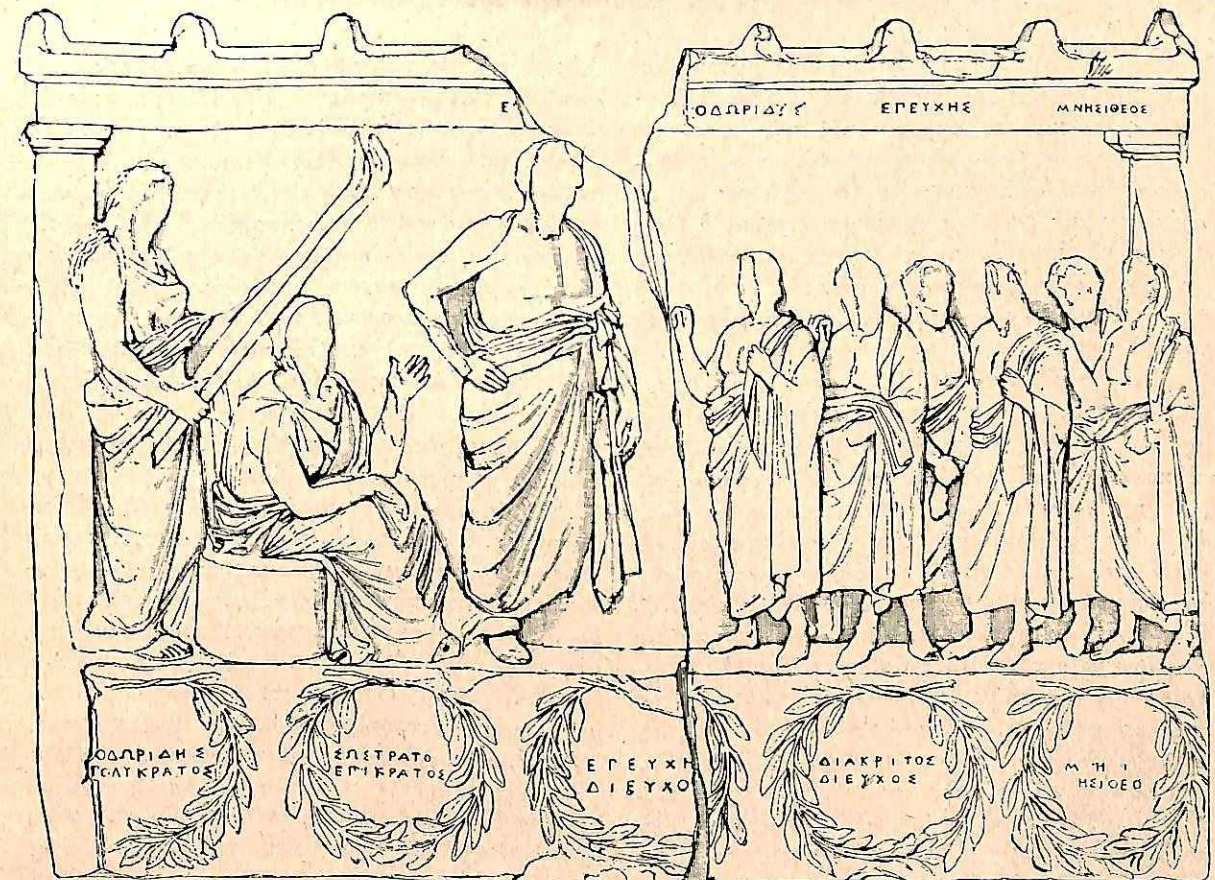
Γυν. Ἀθλιέστατε ἄνθρωπε, δὲν ἐφοβήθης λοιπὸν τὸν Θεόν;

Καρ. Τὸν ἐφοβήθηκα καὶ πολὺ μὰ τὴν ἀλήθεια, Κυρά, γιατί ἔτρεχα τὸν κίνδυνον νὰ μὲ προφθάσῃ ὁ ἴδιος, μὲ τὸ στεφάνι στὸ κεφάλι του, καὶ μοῦ πάρῃ τὴν πιάτενα. Ἀλλὰ μήπως δὲν μοῦ ἔδωκε τὸ παράδειγμα ὁ παπᾶς; Μὰ ἡ καλὴ σου ἡ Γρηᾶ, μόλις ἄκουσε τὰ πατήματά μου, τὴν ἐκρατοῦσε καλὰ καλὰ μὲ τὰ χέρια της. Καὶ ἐγώ τότε δὲν χάνω καιρὸ, ἀλλὰ ἀρχίζω ἓνα φιλό φιλό σφύριγμα, σὰν ἀπὸ φίδι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμέσως ἡ γρηούλα μᾶς ἐτράβηξε τὸ χέρι της καὶ ἐμαζεύτηκε κουβάρι τρέμοντας, σὰν γάτα βρεγμένη, ἀπὸ τὸ φόβο της. Μὰ τότε πλὴ ἐγὼ ἐρρίχτηκα ρουφηχτὰ εἰς τὸ πληχοῦρι, σὰν ἀληθινὸ φίδι, καὶ ἔφαγα τὸ περισσότερο, φουσκωμένος δὲ ὅπως ἦμουν, ἐξάπλωθηκα πλατὺς φαρδὺς γιὰ νὰ ἀναπαυθῶ.

Γυν. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν ἦλθεν ἔπειτα πλησίον σου;

Καρ. Ἦλθεν, ἀλλὰ τὸν προσέβαλα ἄσχημα μὲ τὸν τρόπον ὅπου τὸν ἐδέχτηκα, διότι τοῦ ἔκαμα μίαν πολὺ χονδρὴν καὶ πρόστυχην ἀστείότητα...

(Ἐνταῦθα παραλείπομεν τὰς μὴ δυναμένας νὰ μνημονευθῶσιν ἀδολεσχίας).

Εἰκὼν ἀριθ. 3. — Ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν λατρείᾳ εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια.

Γυν. Ἀθλίε, τοιαύτην βλάβημον βωμολοχίαν ἀπηύθυνες πρὸς τὸν Θεόν;

Καρ. Δὲν μὲ ἔμελε τίποτε, γιατί εἶναι συνήθισμένος ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτά...

(Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ προσφέρει ἓν χονδρὸν ἐπιθετον εἰς βάρος τοῦ ἱατροῦ Θεοῦ τοῦ συνηθιστοῦ νὰ ἐξετάσῃ τὰ ἐγκρίματα τῶν ἀρρώστων).

Ἐσκεπάστηκα τότε καλλίτερα καὶ ἔβλεπα κρυφὰ κρυφὰ τί ἔκαμεν. Πρῶτα ἔκαμε τὸ γύρο ὅλων τῶν ἀρρώστων μὲ πολλὴν σοβαρότητα.

Ἐπειτα ἓνα παιδί τοῦ ἔφερεν ἓνα λίθινον γουδί μὲ ἓνα γουδοχέρι, καὶ μὲ ἓνα κουτὶ γεμάτο φάρμακα. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄρχισε τὰ γιατρικά ἀπὸ τὸν Νεοκλείδην.

Τοῦ ἔκαμεν ἓνα εἶδος ἀλοιφῆς (κατάπλασμα) διὰ νὰ τρίβεται. Αὐτὴ τὴν ἀλοιφή τὴν ἔκαμε

μὲ τρία κεφάλια σκόρδα δυνατὰ τῆς Τήνου. Τὰ κεφάλια αὐτὰ τὰ ἔβαλε μέσα εἰς ἓνα γουδί, καὶ τὰ ἔτριψε καλὰ, μαζὶ μὲ ῥετσίνα, σκυλλοκρόμυδα (βολβοὺς σκύλλας) καὶ δυνατὸ ξύδι τοῦ Σπάτα, καὶ στρήφοντάς του τὰ βλέφαρα, ἄρχισε νὰ τοῦ τὰ τρίβῃ δυνατὰ, ὅσο ποῦ ὁ καλὸς μᾶς Νεοκλείδης ἔβαλε ταῖς φωναῖς καὶ πετάχτηκε δύο ὀργυαῖς ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πόλους καὶ φεύγει καὶ ἀπὸμα φεύγει ἀπὸ τὸν Ναόν.

Τότε πλὴ ὁ Θεὸς ἐξεκαρδίστηκεν ἀπὸ τὰ γέλοια καὶ τοῦ εἶπε: Τώρα εἶσαι καλὰ καταπλησμένος (καταπεπλασμένος) καὶ ἂν σοῦ ἀρέσῃ πῆγαινε πάλι εἰς ταῖς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ νὰ ψευδομαρτυρῇς.

Γυν. Πόσον ἀγαπᾷ τὴν πόλιν ὁ Θεὸς καὶ πόσον εἶναι σοφός!

Ἡ ἔπειτα παῖς αὐτῷ λίθινον θυτίδιον παρέθηκε καὶ δοῦκα καὶ κιβώτιον. Ἴδου λοιπὸν, ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς εἶχε μεθ' αὐτοῦ βοηθὸν φαρμακοποιὸν μὲ διάφορα φάρμακα καὶ δὲν ἐθεράπευε δι' ὑποβολῆς μόνον, ὡς ἰσχυρίζονται τινες.

Τὸ ἀναφερόμενον ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 720 Πλούτ. Σφήτιον ὅς ἐστιν αὐτὸ ἐκ τοῦ δήμου τῆς Ἀττικῆς Σφήτιος, τὸ ὅποιον ὅς ἐστιν ἐφημέριον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὡς δριμύτατον τὸ μεταφράζομεν λοιπὸν ξύδι τοῦ Σπάτα, διότι ὁ δήμος Σφήτιος εἶναι τὸ σημερινὸν χωρίον τῆς Ἀττικῆς Σπάτα.

Καρ. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ Πλούτου μας. Καὶ πρῶτα μὲν τοῦ ἔπιασε τὸ κεφάλι, ἔπειτα ἐπῆρεν ἕνα καθαρὸ προσόψι καὶ τοῦ ἐσφουγγίσει καλὰ τὰ βλέφαρα! — ἡ δὲ θυγατέρα του, ἡ Πανάκεια, τοῦ ἐσκέπασεν ὅλην τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον μὲ ἕνα κόκκινο πανί. Ἐπειτα ὁ Θεὸς ἄρχισε νὰ μαυλίζῃ μὲ τὸ στόμα του (ἐπόπυσεν) ὅπως ὅταν φωνάζουν ταῖς κόταις ποὺλ ποὺλ καὶ μὲ μιᾶς ἐξεπετάχτηκαν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἱερὸ τρανὸ καὶ θεόρατοι δύο δράκοντες.

Γυν. Ὡ μέγιστε Θεέ!!

Καρ. Αὐτὰ τὰ φῖδια σιγὰ σιγὰ ἦλθαν κοντά μας καὶ ἔβαλαν τὰ κεφάλια τους ἀποκάτω ἀπὸ τὸ κόκκινο πανί καὶ ἔγλυφαν τὰ βλέφαρα τοῦ Πλούτου², καθὼς μοῦ ἐφάνηκε, καὶ ἀμέσως, μωρὲ μάτια μου, πρὶν νὰ προφτάσῃς σὺ νὰ κατεβάσῃς ἕνα ποτήρι κρασί, ὁ γεροπλοῦτός μας ἐσηκώθηκε καὶ ἔβλεπε καλὰ καὶ περίκαλα. Τότε καὶ ἐγὼ πετάχτηκα ὀρθὸς καὶ ἔχτυπούσα τὰ χέρια σὰν τρελλὸς ἀπὸ τὴ χαρὰ μου! Ἐξύπνησα τὸν ἀφέντη μου καὶ ἀμέσως ἔπειτα ὁ Θεὸς ἐχάθηκε μαζὶ μὲ τὰ φῖδια του, μέσα εἰς τὸ ἱερόν. Τότε ὅλοι οἱ ἄρρωστοι φαντάζεσθε πῶς ἐφίλοῦσαν τὸν Πλοῦτον, ἀφοῦ ἐξαγρύπνησαν ὅλη τὴ νύκτα. Καὶ ἐγὼ εὐλογοῦσα τὸν Θεὸν πολὺ πολὺ, ὅπου τοῦ μὲν Πλούτου ἐθεράπευσε τὰ μάτια, τὸν δὲ Νεοκλείδην τὸν ἀποτύφλωσε.

Γυν. «Ὅσον ἔχεις τὴν δύναμιν, ὦναξ Δέσποτα!»

Καὶ μὲ τὸ ὥραϊον τοῦτο ἐγκώμιον, ὅπερ ἀπευθύνει εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἡ γυνὴ τοῦ Χρემύλου, καὶ ἐπομένως ὁ Ἀριστοφάνης, περατώνομεν τὴν ἱατρικὴν ἀνάλυσιν τῶν κωμικῶν αὐτοῦ!

Ὡς θὰ παρατηρήσατε βεβαίως, ἡ κατὰ τοῦ ἱατροῦ πολεμικὴ τοῦ Ἀριστοφάνους οὔτε ἱερβολικὴ εἶναι, οὔτε συστηματικὸν τινα χαρακτηῖρα φέρει, ὅπως ἡ τοῦ Μολιέρου, ἐπὶ παραδείγματι, ἥτις ἀπετέλει σκόπιμον καὶ ὀργανωμένην κατὰ τῶν ἀσκληπιαδῶν ἐκστρατείαν, μὲ εἰδικούς τίτλους κωμικῶν, σκοπῶν ἐκλεχθέντας, καὶ μὲ ὀρισμένον σχέδιον ἀντιδράσεως κατὰ τῆς ἱατρικῆς Σχολῆς ὁλοκλήρου.

Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ Ἀριστοφάνει οὐδεὶς ἐχθρί-

κὸς σκοπὸς κατὰ τῶν ἱατρῶν καὶ τῆς ἱατρικῆς διαφαίνεται. Ἐπικρίνει ἢ εἰρωνεύεται πρόσωπά τινα ἰδίως αὐτῶν καὶ ὅλως ἐν παρόδῳ. Τὸν Ἀσκληπιὸν μόνον ὡς Θεὸν διακωμῶδεῖ διὰ μακρῶν καὶ συστηματικώτερον, καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ ἡμῶν εἵπομεν, ἐπιτίθεται καθ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν καὶ ἐπαγγελμάτων, ἴσως ἴσως οἱ ὀλιγώτερον πάντων ὑποστάντες τὴν δριμύτητα τῆς σατύρας τοῦ ἦσαν οἱ ἱατροί. Ὡστε δὲν ἔχουσιν οὗτοι πολλοὺς λόγους νὰ παραπονῶνται κατὰ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἂν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐνῷ κατακρίνει τοὺς ἱατροὺς, δίδει αὐτοὺς οὗτος ἱατρικὰς συμβουλὰς εἰς τὸ κοινόν του, ὡς νὰ ἦτο ἱατρὸς ὁ ἴδιος.

Ἀφ' ἐτέρου εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὸς καὶ παντὸς νεωτερισμοῦ πολέμιος, δὲν ἐπολέμησε μετὰ μείζονος δριμύτητος τὴν ἱατρικὴν, ἀφοῦ ἀπετέλει αὕτη ἐν σχεδὸν μὲ τὴν Φιλοσοφίαν τότε καὶ ἔγραφε τὰς κωμικὰς αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυριάρχει ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ ὁ τηλαυγὴς ἀστὴρ τοῦ μεγάλου τῆς ἱατρικῆς διδασκάλου Ἱπποκράτους. Ἀλλ' ἴσως δυνάμεθα νὰ φέρωμεν καὶ ἕτερον λόγον πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀκουσίας ἴσως ταύτης φειδοῦς τῆς σατύρας του. Αἱ Ἀθηναῖαι τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν εἶχον οὔτε ἱατροὺς πολλοὺς, οὔτε ἱατρικὴν τινα Σχολήν. Ὁ ἀλήστου μνήμης καὶ ἀρχαιομαθὴς καθηγητὴς ἡμῶν Α. Ἀναγνωστάκης, εἰς ὥραίαν μελέτην, ἣν ἔκαμεν, ὡς προείπομεν, περὶ τῆς ἱατρικῆς τοῦ Ἀριστοφάνους, λέγει, καὶ πολὺ δικαίως, ὅτι τῆς δεσποτείας, ἣν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας μετῆλθεν ἐφ' ἅπαντα τὸν ἱατρικὸν κόσμον ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα, δὲν συμμετείχεν ἡ Ἀττικὴ.

Πράγματι, παρὰ τοῦ ἰδίου Ἀριστοφάνους μακθάνομεν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ τὸ ἱατρικὸν ἐπιτήδευμα εἶχεν ἐκπέσει πολὺ ἐν Ἀθήναις. «Μὴ δὴτ' ἱατρὸς ἐστὶ νῦν ἐν τῇ πόλει» ἔλεγεν. Ἀφ' ἐτέρου προκύπτει πράγματι ἐκ τῶν διαφόρων πηγῶν τῆς ἱατρικῆς ἱστορίας, ὅτι εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ὅχι μόνον τότε ἀλλὰ καὶ πολὺ μεταγενέστερον ἀκόμη, οὐδεὶς ἱατρὸς πανελληνίου φήμης ὑπῆρχεν. Ἀρκεῖ νὰ σᾶς εἰπῶμεν, ὅτι μόνον δύο ἱατροὶ μνημονεύονται ἐξ Ἀττικῆς καταγόμενοι, Πάυλος ὁ Αἰγινήτης (700 μ. Χ.) καὶ Στέφανος ὁ Ἀθηναῖος (630 μ. Χ.), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὐδέποτε ἔζησαν εἰς Ἀθήνας.

Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἐνῷ ἀπαντῶμεν παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει τόσα καὶ τόσα ὀνόματα πολιτῶν, οἶον, φιλοσόφων, δικαστῶν, στρατηγῶν, ῥητόρων, διακωμωδούμενα, ὀλίγιστα σχετικῶς ἱατρικὰ εὐρίσκομεν.

Ἀλλ' εἴτε διὰ τὸν ἕνα, εἴτε διὰ τὸν ἄλλον λόγον, ὅσονδ' ἂν ὑποτεθῇ ὅτι διεκωμώδησε καὶ ἡμετέρους συμπολίτας καὶ συναδέλφους τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲν τηροῦμεν οὐδεμίαν κατ' αὐτοῦ μῆνιν, διότι καὶ μᾶς παρηγορεῖ καὶ μᾶς ἱκανοποιεῖ ἡ ἰδέα ὅτι, ἂν κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα,

Αἱ χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται, ζητοῦσαι ψυχὴν εὖρον Ἀριστοφάνους,

οὐδεὶς θνητὸς ἢ ἀθάνατος εὖρε χάριτα ποτὲ εἰς τὴν τόσον καυστικὴν σατυρικῶς, ὅσον καὶ μελίρρυτον λυρικῶς γλώσσάν του.

A. P. APABANTINOS

ΝΑ ΜΕ ΖΗΛΕΥΗΣ!

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΔΟΛΑ καὶ ΜΙΛΤΟΣ

Δόλα — Καὶ τί ἐγίνετε τόσαις ἡμέραις, κύριε Μίλτο;

Μίλτος — Μὲ συγχωρεῖτε... Δύο φοραῖς ἦλθα τὴν ἐβδομάδα αὐτὴν καὶ μοῦ εἶπαν πῶς εἴσθε ἔξω.

Δόλα — (Ἐκπληκτός.) Δύο φοραῖς;

Μίλτος — Σὰς βεβαίῳ.

Δόλα — Ἀ! ναι, ναι... τώρα ἐνθυμοῦμαι, ἔχετε δίκαιον... Εἶχα πάει εἰς τὴν μοδιστραν μου.

Μίλτος — Μόνη!;

Δόλα — Δὲν σὰς ἐννοῶ.

Μίλτος — Δηλαδή... σὰς συνώδευε καὶ ὁ σύζυγός σας ἦ;...

Δόλα — Ἡ ἐρώτησίς σας αὐτή, εἰς δὲν ἀπατῶμαι, δεικνύει πῶς εἰξεύρετε πολλὰ πράγματα.

Μίλτος — Πολλά, ὅχι... Ἀπλῶς γνωρίζω μόνον πῶς ὁ σύζυγός σας σὰς συνοδεύει παντοῦ ὅπου καὶ ἂν πηγαίνετε.

Δόλα — (Ἀναστενάζουσα.) Εἶναι ἀλήθεια!

Μίλτος — Ὁ ἀναστεναγμὸς σας αὐτός...

Δόλα — Δὲν εἶναι τίποτε... τίποτε ἀπολύτως.

Μίλτος — Νὰ σὰς ἐρωτήσω περισσότερα, δὲν ἔχω τὸ θάρρος.

Δόλα — Οὐδ' ἐγὼ νὰ σὰς εἰπῶ.

Μίλτος — Ὅχι δά... Σεῖς εἰμπορεῖτε νὰ μοῦ εἰπῆτε ὅ, τι θέλετε.

Δόλα — (Μετὰ διαταγῆς.) Δὲν ἔξωρῳ ἂν...

Μίλτος — Δυσπιστεῖτε πρὸς ἐμέ;

Δόλα — Ὅχι, ἀλλὰ ἔξεύρετε... (Μικρὰ παύσις.)

Καὶ πῶς πηγαίνουν αἱ ὑποθέσεις σας;

Μίλτος — Ἀρκετὰ καλὰ... Ἀλλὰ καὶ ἀρχίσατε νὰ εἰπῆτε...

Δόλα — Τίποτε, τίποτε... Μετενόησα... (Προσφέρονσα κάθισμα.) Καὶ δὲν κάθεσθε;

Μίλτος — (Καθήμενος.) Μερὶ!... Ἐν τούτοις, ἂν ἔχετε τίποτε νὰ μοῦ εἰπῆτε, εἰμαι πρόθυμος νὰ σὰς ἀκούσω.

Δόλα — (Ἀφοῦ σκεφθῇ ἐπ' ὀλίγον.) Δὲν μοῦ λέτε, εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ γνωρίζεσθε μὲ τὸν σύζυγόν μου;

Μίλτος — Δέκα ἔξ χρόνια.

Δόλα — Ὡστε γνωρίζεσθε καλὰ.

Μίλτος — Ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζονται δύο ἄνθρωποι μεταξύ τους.

Δόλα — Τότε... (Ἰσταιται αὐτομότως.)

Μίλτος — Τότε;

Δόλα — (Μετ' ἀποφάσεως.) Τότε διατὶ δὲν τὸν ἐμποδίζατε νὰ νυμφευθῇ;

Μίλτος — Νὰ τὸν ἐμποδίσω νὰ νυμφευθῇ!... Καὶ γιατί;

Δόλα — Μ' ἀφοῦ τὸν γνωρίζετε καλὰ, θὰ ἔξεύρετε ὅτι ὁ φίλος σας κατὰγεται κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τὸν Ὀθέλλον!

Μίλτος — (Γελῶν.) Ἀπὸ τὸν Ὀθέλλον!... Δὲν τὸ πιστεύω, κυρία μου, δὲν τὸ πιστεύω.

Δόλα — Νὰ τὸ πιστεύετε.

Μίλτος — Ἀδύνατον!... Διότι, εἰς δὲν ἀπατῶμαι, ὁ Ὀθέλλος, πρὸς εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους, δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀφήσῃ ἀπογόνους, ἀλλῶς τε καὶ τὸ χροῶμα αὐτοῦ τοῦ συζύγου σας δὲν δικαιολογεῖ καθόλου αὐτὴν τὴν καταγωγὴν.

* Τέλος. ἴδε σελ. 96.

¹ Ἐπειτα καθαρὸν ἡμιτύβιον λαβὼν τὰ βλέφαρα περιέψησεν.

² Τὸ μυστήριον τῶν δρακόντων, τῶν περιλειγόντων τὰ βλέφαρα, ἐνθυμίζει τοὺς καθ' ἡμᾶς ἐμπειρικοὺς τοὺς κατὰ παράδοσιν ζῶντας τὰ τραχώματα διὰ τῆς γλώσσης, ἔγραψεν ὁ μακαρίτης Ἀναγνωστάκης εἰς τὴν ἱατρικὴν τοῦ Ἀριστοφάνους. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἱερεὺς τις ὑπὸ τὴν ὀνόνην θὰ περιέλειχε καὶ τοῦ Πλούτου μας τὰ βλέφαρα, προσθέτομεν ἡμεῖς.

Ὁσάκις εὐκαιρῶ, βεβαίως θὰ σὲ συντροφεύω εἰς τὰς διασκεδάσεις σου, εἰς τοὺς περιπάτους σου, εἰς τὰς ἐπισκέψεις σου...

Δόλα — Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς ἡ ἀπότομος αὐτὴ ἀλλαγὴ τῶν ἰδεῶν σου...

Παῦλος — Ὅχι δά, ἔχεις λάθος! Τὰς ἰδέας ποὺ εἶχα πρὶν τὰς ἔχω καὶ τώρα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τώρα ἔγιναν ὠριμώτεραι... καὶ ἔξυρξαι ὅτι ὅσον ὠριμάζονται αἱ ἰδέαι, ἄλλοτε μὲν σαπίζουσιν καὶ ἄλλοτε ἀνοίγουν περισσότερον τὰ μάτια τοῦ ἰδεολόγου... Εἰς ἐμὲ συνέβη τὸ δεύτερον.

Δόλα — Ὡστε τώρα βλέπεις καθαρώτερα;

Παῦλος — Ἐννοεῖται!... Λοιπὸν καλὰ θὰ κάμῃς νά... Ἄλλ' ὃ διάβολε! μὲ τῆς φλυαρίας μας ἐλησμόνησα νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἡ κυρία Φαρφάλη σὲ προσκαλεῖ ἀπόψε εἰς τὸ θέατρον... καὶ τῆς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ πᾶς.

Δόλα — Θὰ πᾶμε δηλαδὴ μαζί.

Παῦλος — Μαζὶ ὅχι, γιατί ἔχω κατὰ χαρτιὰ νὰ παρατηρήσω μετὰ τὸ φαγητόν... Ἄν τελειώσω ἔνωρίς, θὰ ἔλθω νὰ σὲ πάρω, ἄλλως θὰ σὲ συνοδεύσῃ ὡς ἐδῶ ὁ ἀνεπιός της.

Δόλα — Ποιὸς ἀπ' ὅλους;

Παῦλος — Ὁ... ὁ... ὁ αὐτός... ὁ... ἐκεῖνος ποὺ χώρισε μὲ τὴν γυναῖκά του.

Δόλα — (Παρατηροῦσα ἀτενῶς τὸν σύζυγόν της.) Ἄ! ἐκεῖνος!... (Μετὰ πείσματος.) Πολὺν καλὰ, θὰ πᾶω!... Καὶ τί παίζουσιν;

Παῦλος — Τὴν «Κυρίαν Πεπεροῦ» μοῦ φαίνεται... εἶναι ὀλίγον σόκιν, ἀλλὰ γιὰ μιὰ πανδρεμμένην δὲν ἔχει σημασίαν... ἄλλως τε, σὺ δὲν ἔξυρξαι καὶ ἰταλικά...

Δόλα — Ὁ ἀνεπιός της κυρίας Φαρφάλη ἔξυρξαι;

Παῦλος — Ἄ! ναι... θὰ σοῦ τὰ ἐξηγῇ λοιπὸν αὐτὸς καὶ ἔτσι θὰ διασκεδάσῃς καλλίτερα...

Δόλα — Μά...

Παῦλος — Τί;

Δόλα — Τίποτα... Θὰ προτιμοῦσα νά...

(Εἰσέρχεται ὁ Σταμάτης κρατῶν δίσκον, ἐφ' οὗ μία ἐπιστολή.)

Σταμάτης — (Τείνων τὸν δίσκον πρὸς τὴν Δόλαν.) Ἀπὸ τὴν κυρίαν Λουμαρῆ.

Δόλα — (Δαμβάνουσα τὴν ἐπιστολήν.) Πολὺν καλὰ. (Ὁ Σταμάτης ἐξέρχεται.)

Δόλα — (Ἀφοῦ παρατηρήσῃ ἐπὶ τινι χρόνῳ τὸν φάκελλον.) Δὲν ἔξυρξω ἂν πρέπει νὰ δεχθῶ τὴν ἐπιστολήν αὐτήν...

Παῦλος — (Μετ' ἀφελείας.) Γιατί;

Δόλα — Δὲν ἤκουσες; Εἶναι ἀπὸ τὴν κυρίαν Λουμαρῆ.

Παῦλος — Καὶ μ' αὐτὸ τί;

Δόλα — Μὰ νομίζω, πῶς δὲν τὴν ἔχεις σὲ πολλὴν ὑπόληψιν τὴν κυρίαν αὐτήν.

Παῦλος — Δὲν βαρύνεται!... Ἰδέα μου ἦτο... Δὲν ἔχει τίποτε ἡ γυναῖκα... Διάβασε τὴν ἐπιστολήν της... Ὑστερα ὅ,τι κι' ἂν εἶναι, εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτὸν της...

Δόλα — (Ἀφοῦ παρατηρήσῃ ἐπὶ τινι χρόνῳ τὸν σύζυγόν της, εἶτα ἀνοίγει τὴν ἐπιστολήν μετὰ τινος πείσματος. Ἀφοῦ τὴν ἀναγνώσῃ.) Ἀῦριον τὸ ἀπόγειμα, μοῦ γράφει, θὰ γίνῃ τὸ πικ-νικ εἰς τὴν Κηφισιά καὶ ἂν θέλω νὰ πάγω...

Παῦλος — Ἄ! καλὴ εὐκαιρία!... Νὰ πᾶς, νὰ πᾶς...

Δόλα — Πῶς!

Παῦλος — Ἀφοῦ σὲ προσκαλοῦν, πρέπει νὰ πᾶς, τί λόγος!

Δόλα — Σὺ, δὲν θὰ ἔλθῃς;

Παῦλος — Ὅχι, ἐγὼ βαρύνεμαι...

Δόλα — Βαρύνεσαι;

Παῦλος — Ναι... Ἄλλως τε, δὲν μ' ἀρέσουν καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶδους αἱ διασκεδάσεις...

Δόλα — Παῦλε!...

Παῦλος — Τί;

Δόλα — Μοῦ φαίνεται ὅπως διόλου διαφορετικός... Δὲν εἶσαι ὁ ἴδιος τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος.

Παῦλος — (Μετ' ἀδιαφορίας.) Πῶς τὸ ἐνόησες;

Δόλα — Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω!... Ἡλλαξες καθ' ὁλοκληρίαν... Γιατί δὲν θέλεις νὰ ἔλθῃς μαζί μου;... Δὲν σοῦ ἀρέσει ἡ συντροφιά μου;

Παῦλος — Κάθε ἄλλο!... Ἀλλὰ σοῦ εἶπα πῶς δὲν μ' εὐχαριστοῦν αὐτοῦ τοῦ εἶδους αἱ διασκεδάσεις... Σὺ, θὰ εἶσαι μὲ τῆς φίλαις σου...

Δόλα — Μά, θὰ εἶναι καὶ οἱ φίλοι σου.

Παῦλος — Δὲν σοῦ λέγω... ἀλλὰ δὲν ἔχω ὄρεξιν, βαρύνομαι...

Δόλα — Ὅχι, δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ λόγος... βαρύνεσαι ἐμένα... μ' ἐχόρτασες!...

Παῦλος — Οὐφ! καὶ μὲν καὶ σὺ!...

Δόλα — Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω!... Ἀλλὰ δὲν θὰ πάγω οὔτε γῶ!... Δὲν θὰ πάγω οὔτε τὸ βράδυ εἰς τὸ θέατρον!...

Παῦλος — Ὅπως θέλεις, ἀλλ' ἐγὼ σὲ συμβουλεύω νὰ πᾶς... Διασκεδάσε τώρα ποῦ ἔχεις τὸν καιρόν, γιατί ἄργότερα ποιοὺς ἔξερει...

Δόλα — Δὲν πηγαίνω πουνενά!... Ἀμέσως τώρα θὰ εἰδοποιήσω καὶ τῆς δύο κυρίαις ὅτι ἀδιαθετὴ καὶ δὲν θὰ μπορέσω νὰ πάγω.

Παῦλος — Εἶσαι ἰδιότροπη!

Δόλα — Εἶμαι ὅ,τι θέλεις, ἀλλὰ δὲν θὰ πάγω χωρὶς ἐσένα.

Παῦλος — Ἐγὼ δὲν ἤμπορῶ νὰ ἔλθω.

Δόλα — Δὲν μπορεῖς διότι δὲν θέλεις... Διότι βεβαίως δὲν ἐνδιαφέρεσαι γιὰ μένα.

Παῦλος — Μὰ ἐὰν δὲν ἐνδιαφερόμην δὲν θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ πᾶς... ἐγὼ, ἴσια-ἴσια θέλω νὰ διασκεδάσῃς. Τί σημαίνει ἂν δὲν ἤμπορῶ νὰ ἔλθω κ' ἐγώ!

(Εἰσέρχεται ὁ Σταμάτης.)

Σταμάτης — Ὁ κύριος Ραβανῆς ἐρωτᾷ ἐὰν δέχεσθε.

(Ἡ Δόλα παρατηρεῖ μετ' ἀδημονίας τὸν Παῦλον.)

Παῦλος — (Τῇ Δόλῃ.) Ὑποθέτω ὅτι πρέπει νὰ τὸν δεχθῇς... Θὰ ἔχῃς μάλιστα καὶ συντροφιάν, διότι ἐγὼ θὰ ἐξέλθω ἐπ' ὀλίγον.

Δόλα — Ἄ! θὰ ἐξέλθῃς!... (Πρὸς τὸν Σταμάτην.) Εἶπε πρὸς τὸν κύριον αὐτὸν ὅτι ἡ κυρία εἶναι ἀδιάθετος καὶ λυπεῖται ποῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὸν δεχθῇ!

Παῦλος — Μά...

Δόλα — (Πρὸς τὸν Σταμάτην.) Ἦκουσες;

Σταμάτης — Πολὺν καλὰ. (Ἐξέρχεται.)

Δόλα — (Ὁρῶσα.) Ἄ! μ' αὐτὸ εἶναι παρὰ πολὺ!

Παῦλος — (Ἡρμεως.) Τί ἐπαθες πάλιν;

Δόλα — Μὲ περιφρονεῖς! Ὁ τρόπος σου αὐτὸς δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ περιφρόνησις. Ὅχι, πρέπει νὰ παύσῃ πλέον αὐτὴ ἡ ἱστορία!

Παῦλος — Μὰ δὲν σ' ἐννοῶ.

Δόλα — Προσποιεῖσαι ὅτι δὲν ἐννοεῖς. Εἶναι τώρα δύο τρεῖς ἡμέραι ποῦ δὲν σὲ μέλει γιὰ μένα διόλου. Δεικνύεις ἀπέναντί μου μίαν ἀδιαφορίαν ἐνοχόν. Προσποιεῖσαι δὴθεν ὅτι ἔχεις ἐργασίας καὶ παραμελεῖς καθ' ὁλοκληρίαν τὴν σύζυγόν σου... Ποῖος ἔρχεται ὡς τὸ σπῆτι, ποῖος μὲ προσκαλεῖ, ποῖος συναναστρέφεται οὔτε κἂν ἐξετάζεις νὰ μάθῃς. Ἄν μ' ἐβαρύνθῃς, πρέπει νὰ μοῦ τὸ εἰπῇς καθαρά... Εἶναι περιττόν, νομίζω, νὰ μ' ἐξευτελίσῃς καὶ νὰ μὲ προσβάλλῃς τοιοντοτρόπως!...

Παῦλος — Παρεξηγεῖς τὰ πράγματα. Ἐχω ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς σὲ καὶ σὲ ἀφίνω ἔλεον θέραν νὰ κάμῃς ὅ,τι θέλεις... Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρωτῶ καὶ νὰ μανθάνω τὰς σχέσεις σου;... Μήπως δὲν εἶμαι βέβαιος περὶ σοῦ;

Δόλα — Ὅχι, δὲν εἶν' αὐτό. Μ' ἐβαρύνθῃς καὶ τίποτε περισσότερον. Διὰ ἄλλοτε ἦσουν αὐστηρότερος καὶ ἐφρόντιζες περὶ ἐμοῦ μετὰ περισσότερον ἐνδιαφέροντος;

Παῦλος — Ἐνόησα τὸ λάθος μου καὶ τὸ διορθώνω. Ἄλλως τε ἡ ἐπιβλεψὶς ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐξήσκουν ἐπὶ σοῦ ἦτο πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ ἐκληφθῇ ὡς ζήλεια... κ' ἐγὼ δὲν θέλω ν' ἀδι-

κήσω οὔτε ἄνευ, οὔτε τὸν ἑαυτὸν μου... θέλω ἡ γυναῖκά μου νὰ ἔχῃ τὰ αὐτὰ δικαιώματα ποῦ ἔχω καὶ ἐγώ!

Δόλα — Δικαιολογία!... Ἐπανσες νὰ μὲ ἀγαπᾷς πλέον, καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλῃως. Σὲ κατέλαβε καὶ σένα ἡ συνήθης ἀδιαφορία! Εἶσαι καὶ σὺ ἄνδρας ὅπως οἱ ἄλλοι. Τοὺς πρώτους μῆνας τρελλαίνεσθε μὲ τὴν γυναῖκά σας καὶ ὕστερα ἀδιαφορεῖτε... Ἡ ἀγάπη σας δὲν διαρκεῖ περισσότερον τῶν τριῶν μηνῶν.

Παῦλος — Ἀδικεῖς τὸν ἑαυτὸν σου χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇς... Ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ ὅπως καὶ πρότερον, ἴσως μάλιστα καὶ περισσότερον.

Δόλα — Δὲν εἶν' ἀλήθεια!... Εἶσαι ὅπως διαφορετικὸς παρ' ὅ,τι ἦσουν πρὶν... Τὸ ἐννοεῖς, πιστεύω, καὶ μόνος σου... καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ δὲν ἐγείνεται ἄνευ σοβαροῦ λόγου. Ἄλλοτε ἤθελες νὰ εἶσαι πάντοτε μαζί μου, δὲν μὲ ἄφινες ποτὲ μόνην, δὲν μοῦ ἐπέτρεπες νὰ συγχάξω τὸν κόσμον χωρὶς ἐσένα... μὲ ἐφρόντιζες, μὲ ἠγάπας!... Καὶ τώρα... τώρα... (Κλαίει.) Ἀδιαφορεῖς!...

Παῦλος — Εἶσαι παιδί!... Ἐγὼ ἐνόησα ὅτι ἡ προτέρα μου διαγωγή σ' ἐστενοχώρει κ' ἐζήτησα νὰ τὴν ἀλλάξω... Ἡθελῆσα νὰ διευθύνῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὅπως σὺ θέλεις... Νὰ μὴ λήγῃς οὔτε σὺ, οὔτε ὁ κόσμος ὅτι σὲ ζηλεύω...

Δόλα — Ὅχι!... Ἐγὼ θέλω νὰ μὲ ζηλεύῃς!... Θέλω νὰ μὲ ζηλεύῃς καὶ ὡς λέγῃ ὁ κόσμος ὅτι θέλει!... Ἀκουσες; Θέλω νὰ μὲ ζηλεύῃς!...

Παῦλος — (Κατ' ἰδίαν.) Δόξα σοι ὁ Θεός!... (Τῇ Δόλῃ.) Ἐπιμένεις;

Δόλα — Σοῦ τὸ ζητῶ ὡς χάριν!... Ἡ ἀδιαφορία σου δὲν μοῦ ἀρέσει!... Προτιμῶ τὸ ἐνδιαφέρον σου, καὶ ὡς τὸ ὀνομάζῃ ὁ κόσμος ὅπως θέλῃ!...

Παῦλος — Ὁ κόσμος πολὺ ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρει!... Ἀλλὰ σὺ πῶς θὰ τὸ ὀνομάζῃς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτό;

Δόλα — Ἐγώ;... Ἐγὼ θὰ τὸ ὀνομάζω ἀγάπη!

Παῦλος — (Πειραχθῆς.) Εἶσαι χροσὴ γυναῖκα!

Δόλα — Ἀλήθεια;

Παῦλος — Ἐλα εἰς τὴν ἀγκαλιά μου διὰ νὰ πεισθῇς.

(Περιτύσσονται ἀλλήλους.)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ

Οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ ΜΙΛΤΟΣ

Μίλτος — (Εἰσερχόμενος ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον.) ὦ!... μὲ συγχωρεῖτε!...

Παῦλος — Τίποτε, τίποτε... Προχώρησε ἀφύ-

βως νὰ παραστής καὶ σὺ μάστιγος τῆς εὐτυχιστέρας στιγμῆς τοῦ βίου μου.

Μίλτος — Ἔτσι;

Παῦλος — Ναί... Ἀλλὰ σὲ εἰδοποιῶ ὅτι μέγχις οὗ νυμφευθῆς, θὰ εἶσαι καὶ σὺ ὑπὸ κάθαρσιν!

Μίλτος — Ὡστε μὲ συμβουλευεῖς νὰ νυμφευθῶ;

Δόλα — Νὰ νυμφευθῇτε, κύριε Μίλτο, νὰ νυμ-

φρευθῇτε... Ἀλλὰ προσπαθήσατε νὰ ζηλεύετε τὴν γυναῖκά σας!...

(Ὁ Μίλτος ἐρωτᾷ διὰ τοῦ βλέμματος τὸν Παῦλον, ὅστις κλίνει τὴν κεφαλὴν καταφατικῶς).

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ΣΗΜ. ΠΑΝΑΘ. Ἡ ἀπὸ σκηρῆς διδασκαλία ἀπαγορεύεται ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τῆς Διευθύνσεως τῶν «Παναθηναίων».

ΤΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ

Μοῦ εἶπε ὅτι θὰ χορεύσῃ μ' ἐμένα, ἐὰν τῆς πάω κόκκινα τριαντάφυλλα, λέει ὁ νέος Φοιτητής, «ἀλλ' εἰς ὅλο μου τὸ περιβόλι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο».

Ἀπὸ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς πρασίνης δρυὸς τὰ κλωνάρια, τὸ Ἀηδόνι τὸν ἤκουσε καὶ τὸν εἶδε καὶ ἀπόρησεν.

«Οὔτε ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο εἰς ὅλο μου τὸ περιβόλι!», λέει ὁ νέος Φοιτητής, καὶ τὰ φραῖα τοῦ μάτια ἐγέμισαν δάκρυα. «Ἀ! ἀπὸ τί μικρὰ πράγματα κρέμεται ἡ εὐτυχία! Ἐδιάβασα ὅλα ὅσα ἐγράψαν οἱ σοφοί, καὶ ὅλα τὰ μυστικά τῆς φιλοσοφίας μοῦ εἶνε γνωστά, καὶ ὅμως, ἐπειδὴ μοῦ λείπει ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο, ἡ ζωὴ μου ὅλη εἶνε δυστυχισμένη».

«Νὰ τέλος ἓνας ἀληθινὸς ἐρωτευμένος», λέει τὸ Ἀηδόνι. «Κάθε βράδυ, νύκτα μὲ νύκτα, τὸν ἐτραγουδῆσα καὶ ἄς μὴ τὸν ἐγνώριζα· κάθε βράδυ, νύκτα μὲ νύκτα, ἔλεγα τὴν ἱστορίαν σου εἰς τὰ ἄστρα καὶ τώρα τὸν βλέπω. Τὰ μαλλιά σου εἶνε σκοτεινὰ σὰν τὸ ἄνθος τοῦ Ὑακίνθου καὶ τὰ χεῖλη σου εἶνε κόκκινα σὰν τὸ τριαντάφυλλο τοῦ πόθου σου· ἀλλὰ τὸ πάθος ἔκαμε τὸ πρόσωπό σου ὅμοιον μὲ τὸ ὠχρὸν ἐλεφαντοκόκκαλο καὶ ἡ λύπη ἔβαλε τὰ σημάδια τῆς εἰς τὸ μέτωπό σου».

«Ὁ πρίγκιψ ἔχει χορὸν αὐριὸν τὸ βράδυ», ἐψιθύρισε ὁ νέος Φοιτητής, «καὶ ἡ ἀγάπη μου θὰ εἶνε ἐκεῖ. Ἐὰν τῆς πάω ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο, θὰ χορεύσῃ μ' ἐμένα ὡς τὸ πρωί. Ἐὰν τῆς πάω ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο, θὰ τὴν κρατήσω στὴν ἀγκαλιά μου, καὶ θὰ κλίνῃ τὸ κεφάλι τῆς εἰς τὸν ὥμό μου καὶ τὸ χέρι μου θὰ σφίξῃ τὸ δικό της. Ἀλλὰ κόκκινο τριαντάφυλλο δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα εἰς τὸ περιβόλι μου· θὰ καθίσω λοιπὸν μόνος, καὶ θὰ περάσῃ ἀπὸ κοντά μου, καὶ δὲν θὰ προσέξῃ διόλου σὲ μένα καὶ ἡ καρδιά μου θὰ σπᾶσῃ».

«Ἀλήθεια, νὰ ὁ ἀληθινὸς ἐρωτευμένος», λέει τὸ Ἀηδόνι. «Ὅ,τι τραγουδᾷ τὸ ὑποφέρει ὅ,τι εἶνε χαρὰ δι' ἐμένα, δι' αὐτὸν εἶνε λύπη. Ἀλήθεια, ὁ Ἔρως εἶνε θαυμάσιος. Εἶνε πολυτιμότερος τῶν σμαράγδων καὶ ἀκριβότερος τῶν καλλιτέρων ὀπαλίων, οὔτε μὲ μαρ-

γαριτάρια ἀγοράζεται, οὔτε εἰς τὰ παζάρια ἀπλώνεται. Οἱ ἔμποροι δὲν τὸν εὐρίσκουν διὰ νὰ τὸν προμηθευθοῦν, καὶ οὔτε ζυγίζεται εἰς τὴν ζυγαριὰ τοῦ χρυσοῦ».

«Οἱ μουσικοὶ θὰ κάθωνται εἰς τὴν ἐξέδρα των», λέει ὁ νέος Φοιτητής, «καὶ θὰ παίζουν μὲ τὰ ἑγχόρδα ὄργανα, καὶ ἡ ἀγάπη μου θὰ χορεύῃ μὲ τοὺς ἤχους τοῦ βιολιοῦ καὶ τῆς ἄρπας. Θὰ χορεύῃ τόσο ἐλαφρά, ποῦ τὰ πόδια τῆς δὲν θὰ θίγουν τὸ πάτωμα, καὶ οἱ αὐλικοὶ μὲ τὰ φαιδρά των φορέματα θὰ τρέχουν γύρω της. Ἀλλὰ μ' ἐμένα δὲν θὰ χορεύσῃ, διότι δὲν ἔχω νὰ τῆς δώσω κόκκινο τριαντάφυλλο». Καὶ ἔπεσε εἰς τὴν χλόη καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ χέρια καὶ ἔκλαιε.

«Διατί κλαίει αὐτός;», ἠρώτησε μικρὴ πράσινη Σαύρα, διερχομένη ζωηρὰ κοντά του μὲ τὴν οὐρὰ εἰς τὸν ἀέρα.

«Ἀλήθεια, διατί;», λέει Πεταλοῦδα ποῦ ἐκυνηγοῦσε μίαν ἀκτῖνα.

«Ναί, διατί;», ἐψιθύρισε ἓνα Λευκάνθεμον εἰς τὸ πλαγινὸ τοῦ μὲ χαμηλὴν καὶ γλυκυτάτην φωνήν.

«Κλαίει δι' ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο», λέει τὸ Ἀηδόνι.

«Δι' ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο!», ἐφώναζαν ὅλα· «τί γελοῖο πρᾶγμα!», Καὶ ἡ μικρὴ Σαύρα, ποῦ ἦτο ὀλίγον ἀναιδής, ἐγέλασε δυνατὰ.

Ἀλλὰ τὸ Ἀηδόνι ἐνόησε τὸ μυστικὸν τοῦ πόνου τοῦ Φοιτητοῦ, καὶ ἔμεινε σιωπηλὸν εἰς τὴν δρῦν, καὶ διεννοεῖτο τὸ μυστήριον τοῦ Ἑρωτος.

Ἐξαφνὰ ἀνοίξε τὰ στακτερά του περὰ διὰ νὰ πετάξῃ καὶ ὥρμησεν εἰς τὸν ἀέρα. Διήλθε τὸ περιβόλι σὰν σκιὰ καὶ σὰν σκιὰ ἐπέτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ φυτὰ.

Εἰς τὸ μέσον τῆς χλόης ἔζη μία φραῖα τριανταφυλλία, καὶ μόλις τὴν εἶδεν ἔπεσε εἰς ἓνα τῆς κλωνί:

«Δώσέ μου ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο», λέει, «καὶ θὰ σοῦ τραγουδήσω τὸ γλυκύτερο τραγοῦδί μου».

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον ἐκίνησε τὸ κεφάλι του.

Τὰ τριαντάφυλλά μου εἶνε λευκά, τοῦ λέει, «λευκὰ σὰν τὸν ἀφρὸ τῆς θαλάσσης καὶ λευκότερα ἀπὸ τὸ χιόνι εἰς τὰ βουνά. Ἀλλὰ πῆγαινε νὰ ἰδῇς τὴν ἀδελφή μου, ποῦ μεγαλώνει εἰς τὰ πόδια τοῦ παλαιοῦ ἡλιακοῦ ὥρολογίου καὶ ἴσως νὰ σοῦ δώσῃ αὐτὴ αὐτὸ ποῦ ποθεῖς».

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἐπέταξε εἰς τὴν Τριανταφυλλίαν, ποῦ ἐμεγάλωνε εἰς τὰ πόδια τοῦ παλαιοῦ ἡλιακοῦ ὥρολογίου.

«Δώσέ μου ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο», λέει, «καὶ θὰ σοῦ τραγουδήσω τὸ γλυκύτερο τραγοῦδί μου».

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον ἐκίνησε τὸ κεφάλι του.

«Τὰ τριαντάφυλλά μου εἶνε κίτρινα», τοῦ λέει, «σὰν τὰ μαλλιά τῆς καθισμένης σειρήνης, εἰς τὸν ἡλεκτρικὸν θρόνον τῆς, καὶ κίτρινότερα τοῦ ἀσφοδέλου ποῦ ἀνθεῖ εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὶν πάμ μὲ τὸ δρεπάνι τοῦ ὁ θεριστῆς. Ἀλλὰ πῆγαινε νὰ ἰδῇς τὴν ἀδελφή μου ποῦ μεγαλώνει κάτω τοῦ παραθύρου τοῦ Φοιτητοῦ, καὶ ἴσως σοῦ δώσῃ αὐτὴ αὐτὸ ποῦ ποθεῖς».

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἐπέταξε εἰς τὴν Τριανταφυλλίαν, ποῦ ἐμεγάλωνε κάτω τοῦ παραθύρου τοῦ Φοιτητοῦ.

«Δώσέ μου ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο», λέει, «καὶ θὰ σοῦ τραγουδήσω τὸ γλυκύτερο τραγοῦδί μου».

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον ἐκίνησε τὸ κεφάλι του.

«Τὰ τριαντάφυλλά μου εἶνε κόκκινα», τοῦ λέει, «κόκκινα σὰν τὰ πόδια τοῦ περιστεριοῦ, καὶ κοκκινότερα τῶν μεγάλων ῥιπιδίων ποῦ ἀναδεύονται ἀενάως εἰς τὸ σπῆλαιον τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀλλ' ὁ χειμὼν ἐπάγωσε τὴν φλέβες μου, καὶ ὁ πάγος ἔκαψε τὰ

μπουμπούκια μου, καὶ ἡ καταιγὶς ἔσπασε τοὺς κλώνους μου, καὶ ὅλον τοῦτον τὸν χρόνο δὲν θὰ ἔχω τριαντάφυλλα „.

“Ἐνα μόνο τριαντάφυλλο κόκκινο εἶνε ὅλο ὅλο ποῦ ποθῶ „ λέει τὸ Ἀηδόνι. “Μόνο ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο! Δὲν εἶνε τρόπος νὰ τὸ ἀποκτήσω; „

“Εἶνε ἓνας τρόπος „ τοῦ λέει τὸ Δένδρον: “ἀλλὰ εἶνε τόσο τρομερὸς ποῦ δὲν τολμῶ νὰ σοῦ τὸν εἰπῶ „.

“Πές μου τον „ λέει τὸ Ἀηδόνι, “καὶ δὲν φοβοῦμαι „.

“Ἄν ποθῆς ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο „ λέει τὸ Δένδρον, “πρέπει νὰ τὸ δημιουργήσῃς μὲ μουσικὴν εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης καὶ νὰ τὸ βάψῃς μ’ αὐτῆς τῆς καρδιάς σου τὸ αἷμα. Πρέπει νὰ μοῦ τραγουδήσῃς ἑμένα, μὲ τὸ στήθος σου βαλμένο ἀπάνου σ’ ἓνα ἀγκάθι, ὅλη τὴν νύκτα πρέπει νὰ μοῦ τραγουδήσῃς ἑμένα, καὶ τὸ ἀγκάθι πρέπει νὰ σοῦ τρυπήσῃ τὴν καρδιά, καὶ τὸ αἷμα τῆς ζωῆς σου πρέπει νὰ χυθῇ εἰς τὶς δικές μου φλέβες „.

“Ὁ θάνατος εἶνε πολὺ μεγάλη πληρωμὴ δι’ ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο „ λέει τὸ Ἀηδόνι, “καὶ ἡ Ζωὴ εἶνε δι’ ὅλους πολὺτιμη. Εἶνε καλὰ νὰ εἶνε κανεὶς εἰς τὸ πράσινο δάσος καὶ νὰ βλέπῃ τὸν ἥλιο εἰς τὸ χρυσό του ἄρμα καὶ τὴν Σελήνην εἰς τὸ μαργαριταρένιο τῆς ἀμάξης. Γλυκεῖα εἶνε ἡ εὐωδία τῆς λευκακάνθης καὶ γλυκεῖα εἶνε ἡ κληματὶς ποῦ κρύβεται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἡ ἐρείκη ποῦ κυματίζει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Ἀλλὰ πάλιν ὁ Ἔρως εἶνε καλῆτερος ἀπὸ τὴν Ζωήν, καὶ τί εἶνε καρδιά πουλιοῦ παραβαλλομένη μὲ τὴν καρδιά ἐνὸς ἀνθρώπου; „

“Ἀπλῶσε λοιπὸν τὰ στακτερά του πτερὰ διὰ νὰ πετάξῃ καὶ ὥρμησε εἰς τὸν ἀέρα. Ἐπέρασε ἀπὸ τὸ περιβόλι σὰ σκιά, καὶ σὰ σκιά ἐπέτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ φυτά.

Ὁ νέος Φοιτητὴς ἐκοίτετο ἀκόμη εἰς τὴν χλόη, ὅπου τὸν εἶχε ἀφήσει, καὶ τὰ δάκρυα ἀκόμη δὲν εἶχαν στεγνώσει εἰς τὰ ὠραῖά του μάτια.

“Χαίρου „ ἐφώνασε τὸ Ἀηδόνι “χαίρου „ θὰ ἔχῃς τὸ τριαντάφυλλό σου τὸ κόκκινο. θὰ τὸ δημιουργήσω μὲ μουσικὴν εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης, καὶ θὰ τὸ βάψω μ’ αὐτῆς τῆς καρδιάς μου τὸ αἷμα. ὅλο ὅλο ποῦ σοῦ ζητῶ δι’ αὐτό, εἶνε νὰ εἶσαι ἀληθινὰ ἐρωτευμένος, διότι ὁ Ἔρως εἶνε σοφώτερος ἀπὸ τὴ Φιλοσοφία, ἂν καὶ αὐτὴ εἶνε σοφὴ, καὶ δυνατώτερος ἀπὸ τὴν Δύναμη, ἂν καὶ αὐτὴ εἶνε δυνατὴ. Τὰ πτερὰ του ἔχουν τῆς φωτιᾶς τὸ χρῶμα καὶ σὰν τὴν φωτιὰ εἶνε τὸ κορμί του. Τὰ χεῖλη του εἶνε ζαχαρωμένα σὰν τὸ μέλι, καὶ ἡ πνοὴ του εἶνε σὰν λιθανωτός „.

Ὁ Φοιτητὴς εἶδε ἀπὸ τὴν χλόη ποῦ ἦτο πεσμένος, καὶ ἤκουσε, ἀλλὰ δὲν ἐνόησε τί τοῦ ἔλεγε τὸ Ἀηδόνι, διότι δὲν ἐγνώριζε ἄλλο ἀπὸ τὰ πράγματα ποῦ εἶνε γραμμένα εἰς τὰ βιβλία.

Ἀλλὰ ἡ Δρῦς ἐνόησε καὶ κατελυπήθη, διότι ἀγαποῦσε πολὺ τὸ μικρὸ τὸ Ἀηδόνι, ποῦ εἶχε κτίσει τὴν φωλιά του εἰς τοὺς κλώνους τῆς.

“Τραγουδήσέ μου ἓνα τελευταῖο τραγοῦδι „ ἐπιθύρισε, “θὰ ἔχω τόση μοναξιά ὅταν θὰ φύγῃς! „.

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἐτραγοῦδῃσε εἰς τὴν Δρύν, καὶ ἡ φωνὴ του ἦτο ὅλο φουσκες, σὰν χυνόμενο νερὸ ἀπὸ ἀσημένια ὕδρια.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ τραγοῦδι του, ὁ Φοιτητὴς ἐσηκώθη καὶ ἐβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα μικρὸ τετράδιο καὶ ἓνα μολύβι.

“Ἐχει πλαστικότητα „ ἔλεγε φεύγων ἀπὸ τὴν χλόη, “αὐτὸ δὲν συζητεῖται ἀλλ’ ἔχει καὶ αἰσθημα; Φοβοῦμαι πῶς δὲν ἔχει. Ἄλλως τε εἶνε ὅπως ὅλοι οἱ καλλιτέχναι, εἶνε ὅλο ὕφος, χωρὶς καμμίαν εἰλικρίνεια. Δὲν θὰ ἐθυσιάζετο δι’ ἄλλον. Δὲν συλλογίζεται παρὰ τὴν μουσικὴν, καὶ ὅλοι γνωρίζουν ὅτι αἱ τέχναι εἶνε ἐγωῖστρια. Πάλιν ὁμως πρέπει νὰ παραδεχθῇ κανεὶς, ὅτι ἔχει μερικοὺς ὠραίους φθόγγους εἰς τὴν φωνή του. Τί κρίμα νὰ μὴ

θέλουν νὰ ποῦν τίποτε, νὰ μὴ κάνουν κανένα πρακτικὸ καλὸ „ καὶ εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ κατεκλίθη εἰς τὸ στενὸ του κρεβάτι, καὶ ἤρχισε νὰ συλλογίζεται τὸν ἔρωτά του, καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα ἀπεκοιμήθη.

Καὶ ὅταν ἡ Σελήνη ἐλαμψε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὸ Ἀηδόνι ἐπέταξε εἰς τὴν Τριανταφυλλιά, καὶ ἔβαλε τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι. Ὀλην τὴν νύκτα ἐτραγοῦδῃσε, μὲ τὸ στήθος ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι, καὶ ἡ ψυχρὰ κρυσταλλίνη Σελήνη ἔκυψε καὶ τὸ ἤκουσε. Ὀλην τὴν νύκτα ἐτραγοῦδῃσε, καὶ τὸ ἀγκάθι ἐχώθηκε ὁλοένα βαθύτερα εἰς τὸ στήθος του, καὶ τὸ αἷμα τῆς ζωῆς του ἐχύθη ἀπὸ κεῖ.

Ἐτραγοῦδῃσε πρῶτα τὴν γέννησιν τοῦ Ἐρωτος εἰς τὴν καρδιά κόρης καὶ ἀγοριοῦ. Καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερο κλωνάρι τῆς Τριανταφυλλιάς ἄνθησε ἓνα θαυμάσιο τριαντάφυλλο, ἓνα ἓνα φύλλο, καθὼς τὸ ἓνα τραγοῦδι ἀκολουθοῦσε τὸ ἄλλο τραγοῦδι. Χλωμὸ ἦτο πρῶτα, σὰν τὴν πάχνη ποῦ κρέμεται εἰς τὸν ποταμὸ — χλωμὸ σὰν τὰ πόδια τῆς πρῶτας, καὶ ἀσημένιο σὰν τὰ πτερὰ τῆς αὐγῆς. Σὰν τὴ σκιά τριανταφύλλου σὲ ἀσημένιον καθρέπτη, σὰν τὴν σκιά τριανταφύλλου σὲ λίμνη, ἦτο τὸ τριαντάφυλλο ποῦ ἀνθίζει εἰς τὸ ὑψηλότερο κλωνάρι τοῦ Δένδρου.

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον λέει εἰς τὸ Ἀηδόνι νὰ σπρώξῃ δυνατώτερα τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι. “Σπρώξε δυνατώτερα, μικρὸ μου Ἀηδόνι „ λέει τὸ Δένδρον, “διότι θὰ φθάσῃ ἡ ἡμέρα πρὶν τελειώσῃ τὸ τριαντάφυλλο „.

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἔσπρωξε δυνατώτερα ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι, καὶ ἡχηρότερο ὁλοένα ἐγίνετο τὸ τραγοῦδι του, διότι ἐτραγουδοῦσε τὴν γέννησιν τοῦ Πάθους εἰς τὴν καρδιά ἀνδρὸς καὶ παρθένου.

Ἀβρὰ κοκκινάδα ἀνέβη εἰς τὰ φύλλα τοῦ τριανταφύλλου, σὰν τὴν κοκκινάδα τοῦ νυμφίου ὅταν φιλῇ τῆς νύμφης τὰ χεῖλη. Ἀλλὰ τὸ ἀγκάθι δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη τὴν καρδιά τοῦ Ἀηδονιοῦ, ὥστε ἡ καρδιά τοῦ τριανταφύλλου ἔμεινε λευκὴ, διότι μόνο τὸ αἷμα καρδιάς ἀηδονιοῦ ἔχει τὴν δύναμι νὰ πορφύρωσῃ τὴν καρδιά τριανταφύλλου.

Καὶ τὸ Δένδρον λέει εἰς τὸ Ἀηδόνι νὰ σπρώξῃ δυνατώτερα τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι. “Σπρώξε δυνατώτερα, μικρὸ μου Ἀηδόνι „ λέει τὸ Δένδρον, “διότι θὰ φθάσῃ ἡ ἡμέρα πρὶν τελειώσῃ τὸ τριαντάφυλλο „.

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἔσπρωξε δυνατώτερα τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι, καὶ τὸ ἀγκάθι τοῦ ἤγγισε τὴν καρδιά καὶ ἄγριον ῥίγος πόνου τὸ σπάραξε. Πικρὸς πικρὸς ἦτο ὁ πόνος του, καὶ ὁλοένα ἀγριώτερο ἐγίνετο τὸ τραγοῦδι του, διότι ἐτραγουδοῦσε τὸν Ἐρωτα ποῦ ἀποτελειώνεται ἀπὸ τὸν Θάνατο, τὸν Ἐρωτα ποῦ δὲν πεθαίνει εἰς τὸν τάφον.

Καὶ τὸ θαυμάσιο τριαντάφυλλο ἔγεινε κατακόκκινο, σὰν τὸ τριαντάφυλλο τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Κατακόκκινη ἦτο ἡ ζώνη τῶν φύλλων του, καὶ κατακόκκινη σὰν ρουμπίνι ἦτο ἡ καρδιά του.

Ἀλλ’ ἡ φωνὴ τοῦ Ἀηδονιοῦ ἀδυνατήσῃ, καὶ τὰ μικρά του πτερὰ ἤρχισαν νὰ σπαράζουν, καὶ μία μεμβράνη τοῦ ἐκάλυψε τὰ μάτια. ὁλοένα ἀδυνατώτερο ἐγίνετο τὸ τραγοῦδι του καὶ ἡσθάνετο εἰς τὸν λαιμὸ του κᾶπ νὰ τὸ πνίγῃ.

Τότε ἄφησε μία τελευταία πνοὴ μουσικῆς. Ἡ λευκὴ Σελήνη τὴν ἤκουσε, καὶ ἐλησμόνησε τὴν αὐγὴν, καὶ ἐβράδυνεν εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο τὴν ἤκουσε, καὶ τρέμον ὁλόκληρο ἀπὸ ἔκστασιν ἄνοιξε τὰ φύλλα του εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα τῆς αὐγῆς. Ἡ Ἥχώ τὴν ἐπῆγε ἕως τὸ μενεξεδένιο τῆς σπῆλαιον εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἔσυρεν ἀπὸ τὰ ὄνειρα τοὺς κοιμισμένους βοσκούς. Ἀεροπόρησεν ἕως τὰ καλάμια τοῦ ποταμοῦ, κ’ ἐκεῖνα ἐπῆγαν τὸ μήνυμα εἰς τὴν θάλασσα.

“Κύττα! κύττα! „ λέει τὸ Δένδρον, “τὸ τριαντάφυλλο εἶνε τελειωμένο τώρα „ ἀλλὰ τὸ Ἀηδόνι δὲν ἀπεκρίθη τίποτε, διότι ἐκοίτετο νεκρὸ εἰς τὴν ὑψηλὴν χλόη, μὲ τὸ ἀγκάθι εἰς τὴν καρδιά του „.

Καὶ τὸ μεσημέρι ὁ Φοιτητὴς ἄνοιξε τὸ παράθυρό του καὶ ἐκύτταξεν ἔξω.

“Ἐλα δά! τί παράδοξη τύχη, ἐφώναζε, “νὰ ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο! Εἰς ὅλη μου τὴ ζωὴ δὲν εἶδα παρόμοιο τριαντάφυλλο. Εἶνε τόσο ὠραῖο, ποῦ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔχη ἓνα μακρὸ ὄνομα λατινικόν. Καὶ ἔκυψε καὶ τὸ ἔκοψε.

Τότε ἔβαλε τὸ καπέλλο του, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Καθηγητοῦ, μὲ τὸ τριαντάφυλλο εἰς τὸ χέρι.

Ἡ κόρη τοῦ Καθηγητοῦ ἐκάθητο εἰς τὴν θύραν τυλίγουσα σὲ κουβαρίστρα μενεξε-δένιο μετὰξι, μὲ τὸ σκυλάκι τῆς καθισμένο κοντά.

“Μοῦ εἶπες ὅτι θὰ χορεύσης μ’ ἐμένα, ἐὰν σοῦ ἔφερνα ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο, λέει χαρούμενος ὁ Φοιτητής. “Νὰ τὸ κοκκινότερο τριαντάφυλλο τοῦ κόσμου. Θὰ τὸ βάλῃς το βράδυ εἰς τὸ στῆθός σου, ἐπάνω εἰς τὴν καρδιά σου, καὶ ὅταν θὰ χορεύουμε μαζί, αὐτὸ θὰ σοῦ λήῃ πόσο σὲ ἀγαπῶ.”

Ἄλλ’ ἡ κόρη ἐσούφρωσε τὰ φρύδια.

“Φοβοῦμαι ὅτι δὲν πάει καλὰ μὲ τὸ φόρεμά μου, λέει. “καὶ ἔπειτα, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ αὐλικοῦ μοῦ ἔστειλεν ἀληθινὰ κοσμήματα, καὶ καταλαβαίνεις ὅτι τὰ κοσμήματα ἀξίζουν πολὺ ἀκριβότερα ἀπὸ τὰ ἀνθη.”

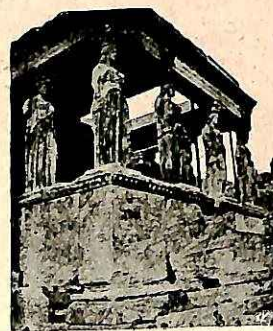
“Μὰ τὴν ἀλήθεια, εἶσαι πολὺ ἀχάριστη!”, λέει ὁ Φοιτητής μὲ θυμὸ. Καὶ ἐπέταξε τὸ τριαντάφυλλο εἰς τὸν δρόμο, ὅπου ἔπεσεν εἰς τὸ αὐλάκι, καὶ ὅπου ἡ ρόδα κάρρου ἐπέρασεν ἐπάνω του.

“Αχάριστη!”, λέει ἡ κόρη. “Καὶ ἐγὼ σοῦ λέω ὅτι εἶσαι πολὺ χαριάτης· καὶ ἐπὶ τέλους τί εἶσαι σύ, κύριε; ἓνας φοιτητής καὶ τίποτε ἄλλο. Μοῦ φαίνεται μάλιστα ὅτι δὲν ἔχεις ἀσημένιους φιόγγους εἰς τὰ ὑποδήματά σου, καθὼς ἔχει ὁ ἀνεψιὸς τοῦ αὐλικοῦ.” Καὶ ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ κάθισμά τῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπῖτι.

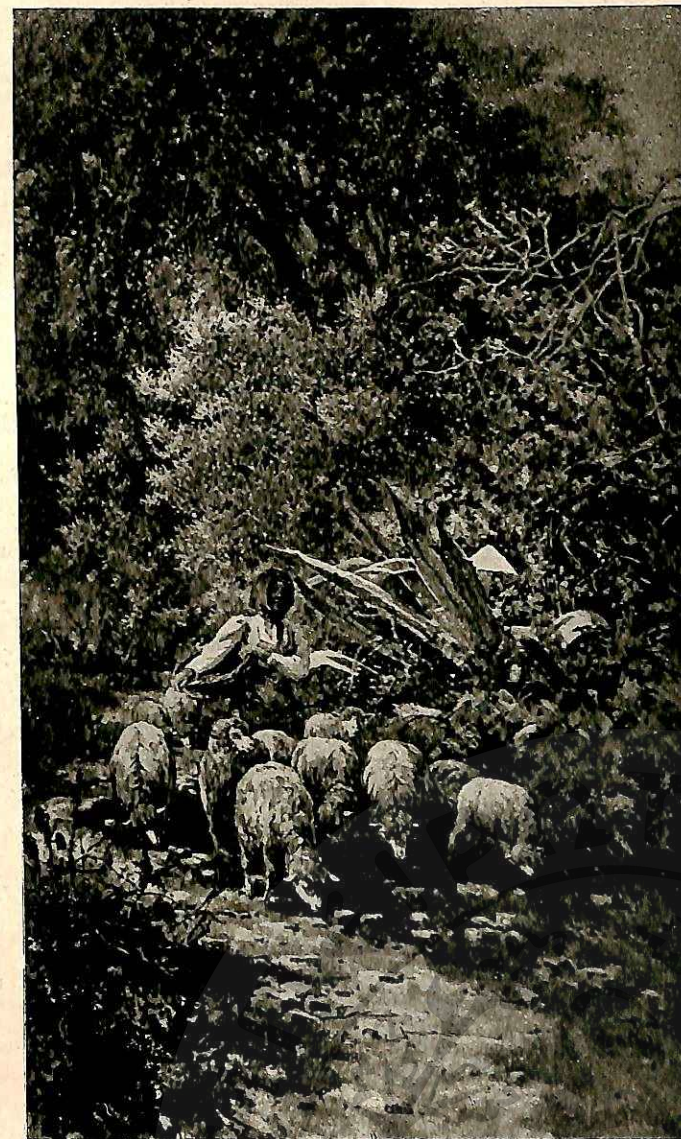
“Πόσον ἀνόητο πρᾶγμα εἶνε ὁ Ἔρως, λέει φεύγων ὁ Φοιτητής. “Ὁ Ἔρως δὲν ἔχει οὔτε τὴν μισὴ ὠφέλεια τῆς λογικῆς, διότι τίποτε δὲν ἀποδεικνύει, καὶ σοῦ ὁμιλεῖ ὅλην τὴν ὥρα διὰ πρᾶγματα ποῦ δὲν θὰ συμβοῦν, καὶ σὲ ἀναγκάζει νὰ πιστεύῃς πρᾶγματα ποῦ δὲν εἶνε ἀληθινά. Ἀλήθεια, ὁ Ἔρως δὲν εἶνε πρακτικός, καὶ ὅπως εἰς τὴν ἐποχὴ μας τὸ πᾶν εἶνε νὰ εἶνε κανεὶς πρακτικός, θὰ ριχθῶ πάλιν εἰς τὴν Φιλοσοφία καὶ θὰ μελετήσω Μεταφυσική.”

Ἐγύρισε λοιπὸν εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ ἐπῆρεν ἓνα μεγάλο σκονισμένο βιβλίον, καὶ ἤρχισε τὸ διάβασμα.

Μετάφρασις Μαιάνδρου.

ΟΣΚΑΡ ΓΟΥΑΪΛΔ

Η ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ
ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΓΓΕΛΟΥ ΓΙΑΛΙΝΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΓΩ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΝΗΣΤΗΝ ΤΟΥ

Εἰς ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων τῶν *Φθινοπωρινῶν* φύλλων ὁ Βίκτωρ Οὐγγώ ἀναφωνεῖ μὲ τὸν πόθον, μὲ τὸν ὅποιον χαιρετᾷ ἡ καρδιά τὰ περασμένα·

«Ὡ ἐρωτικά μου ἐπιστολαί, ἐπιστολαί ἀρετῆς καὶ νεότητος, σεῖς εἴσθε; μεθ' ἀκόμῃ ἀπὸ τὴν μέθην σας. Σᾶς ἀναγινώσκω γονυπετής. Ἀφήσατέ με ν' ἀναλάβω μίαν ἡμέραν τὴν ἡλικίαν σας, ἀφήσατέ με νὰ κρυφθῶ καὶ νὰ κλαύσω μαζί σας».

«Ἡμην λοιπὸν δεκαοκτὼ ἐτῶν! Ἡμην λοιπὸν πλήρης ὀνείρων. Ἐν ἄστρον μοῦ εἶχε λάμψη! Ἡμην θεὸς διὰ σέ, τῆς ὁποίας μόνον εἰς τὴν καρδίαν μου λέγω τὸνομα...».

«Ὡ χρόνοι ὀνειροπολήσεως καὶ δυνάμεως καὶ χάριτος. Νὰ περιμένω κάθε ἐσπέραν μίαν ἐσθῆτα διερχομένην, νὰ φιλῶ ἐν χειρόκτιον ῥιπτόμενον!.. Νὰ θέλω νὰ εἶμαι ἀγνός, ὑπερήφανος, ὑπέροχος καὶ νὰ πιστεύω εἰς πᾶσαν ἀγνότητα!».

Αἱ ἐρωτικά αὐταὶ ἐπιστολαὶ αἱ τόσον συγκινοῦσαι τὴν καρδίαν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ δὲν ἀπωλέσθησαν· ἡ «μνηστὴ» τὰς ἐφύλαξεν εὐλαβῶς ὡς πολῦτιμα κειμήλια· καὶ ἰδοὺ αὐταὶ ἀγναὶ συγχρόνως καὶ φλογεραί, ἀφελεῖς καὶ σοβαραί, πλήρεις ἐρωτικῶν κοινοτοπιῶν ἀλλὰ πλήρεις σκέψεων, παλλόμεναι ἀπὸ ἐπιθυμίαν, καὶ αἵματωμέναι ἀπὸ ζηλοτυπίαν, γεμᾶται ἀπὸ παραφορὰν, ἀποθάρρυνσιν, παράπον, χαράν, ἐπιπλήξεις, θωπείας, μεγάλας φιλονικίας παρακολουθούμενας ἀπὸ συγκινητικὰς συνδιαλλαγὰς. Δὲν εἶχον γραφῇ διὰ ν' ἀναγνωσθῶν ἀπὸ ἄλλους ὀφθαλμοὺς εἰμὴ ὑπὸ τῶν δύο ἡγαπημένων, συχνὰ δὲ εἰς τὸ τέλος πολλῶν ἐπιστολῶν ὁ ποιητὴς δὲν λησμονεῖ νὰ παραγγέλλῃ: καῦσε τὴν ἐπιστολήν μου! Ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ἐγράψαν διὰ νὰ μὴ ἀναγνωσθῶν, διότι ἀνέβλυσαν ἐκ τῆς ἀγαπῶσης καρδίας καὶ τὴν διαύγειάν των δὲν ἐβόλωσε καμμία φιλολογικὴ μέριμνα καὶ ἀνησυχία περὶ τῆς ἐντυπώσεως τοῦ ἀναγνώστου, διὰ τοῦτο ἡ ἀξία των εἶνε μεγαλειτέρα καὶ ἐκτακτος ἡ ψυχολογικὴ των σημασία διὰ τὴν αὐτόματον εἰλικρίνειάν των· παριστάμεθα εἰς αὐτὴν τὴν δροσερὰν καὶ μυστηριώδη πηγὴν ἔρωτος βαθέος καὶ ἀγνοῦ.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγώ ἐγνώρισε παιδίον τὴν Ἀδέλαν· αἱ δύο οἰκογένειαι συνεδέοντο πρὸ τῆς γεννήσεως τῶν παιδιῶν. Ὁ Ἀσσελὶν εἰς τὸ περὶ Βίκτωρος Οὐγγῶ βιβλίον του ἀναφέρει ὅτι ὁ Φουσέ ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, ὅστις ἦτο γραμματεὺς εἰς τὸ στρατιωτικὸν συμβούλιον, ἐγνωρίσθη εἰς Παρίσιους μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ, τοῦ στρατηγοῦ Οὐγγῶ, εἰσηγητοῦ εἰς αὐτό. Πρῶτον ἐνυμφεύθη ὁ Οὐγγώ, ἔπειτα δὲ ὁ Φουσέ. Κατὰ τὸ γεῦμα τοῦ γάμου τοῦ φίλου τοῦ ὁ στρατηγός, εἰς στιγμὴν εὐθυμίας, ἐγέμισεν οἶνον τὸ ποτήριόν του καὶ εἶπε:

— Κάμε κόρην, ἐγὼ θὰ κάμω υἱὸν καὶ θὰ τοὺς ὑπανδρεύσωμεν! Προπίνω εἰς ὑγείαν τοῦ ζεύγους!

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγώ ἀναφέρει κάπου τὴν γέννησιν τοῦ ἔρωτός του.

«Ἐπαναβλέπω τὸν ἑαυτόν μου, μαθητὴν γελαστόν καὶ δροσερόν, παίζοντα, τρέχοντα, φωνάζοντα μὲ τοὺς ἀδελφούς μου εἰς τὴν μεγάλην πρασίην δενδροστοιχίαν τοῦ ἀγρίου ἐκείνου κήπου, ὅπου διέρρευσαν τὰ πρῶτά μου ἔτη». Ἐπαναβλέπει τὸν ἑαυτόν του μετὰ τέσσαρα ἔτη «πάντοτε παιδίον, ἀλλ' ἤδη ὀνειροπόλον καὶ περιπαθές». Μαζί του εἶνε καὶ μία κόρη· καὶ τὴν ἐπαναβλέπει καὶ αὐτὴν «μὲ τοὺς μεγάλους τῆς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν μακρὰν κόμην τῆς, τὸ μελαχροινὸν καὶ χρυσιζὸν δέρμα τῆς, τὰ κόκκινά τῆς χεῖλη καὶ τὰς ῥοδόχρους παρειάς τῆς».

«Πρὸ ἐνὸς ἀκόμῃ ἔτους ἐτρέχαμεν μαζί· ἐμαλώναμεν διὰ τὸ ωραιότερον μῆλον τῆς μηλέας· τὴν ἐκτυποῦσα· ἐκλαίει· καὶ ἐτρέχαμεν καὶ οἱ δύο νὰ παραπονεθῶμεν εἰς τὰς μητέρας μας. Τώρα στηρίζεται εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ εἶμαι πολὺ ὑπερήφανος καὶ αἰσθάνομαι μεγάλην συγκίνησιν. Περιπατοῦμεν ἀργά, ὁμιλοῦμεν σιγά. Πίπτει τὸ μανδύγιόν τῆς, τὸ σηκώνω. Αἱ χεῖρές μας τρέμουν ὅταν συναντῶνται. Μοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῶν μικρῶν πτηνῶν, περὶ τοῦ ἄστρου, τὸ ὅποιον φαίνεται ἐκεῖ κάτω, περὶ τῆς πορφύρας δύσεως ὅπισθεν τῶν δένδρων, ἢ περὶ τῶν συμμαθητριῶν τῆς, περὶ τοῦ φορέματός τῆς καὶ τῶν ταινιῶν τῆς. Λέγομεν ἀθῶα πράγματα καὶ

κοκκινίζομεν καὶ οἱ δύο. Ἡ μικρὰ κόρη ἔγινε νεάνις».

Ἡ μήτηρ τοῦ Οὐγγῶ μετὰ τῶν δύο υἱῶν τῆς μετέβαινε καθ' ἐκάστην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φουσέ· εὗρισκε πλησίον τῆς ἐστίας ἐτοιμον τὸ ἀνάκλιντρον, ἐξέβαλλε τὸ ἐργόχειρόν της ἀπὸ τὸν σάκκον τῆς καὶ ἤρχιζε τὸ πλέξιμον. Σιωπῆλαι ἦσαν αἱ ἐσπέρας. Ὁ Φουσέ ἀνεγίνωσκε· ἡ σύζυγός του ἦτο ἐκ φύσεως ὀλιγόλογος· τὰ δύο παιδιὰ εἶχαν παιδευθῇ αὐστηρῶς, ὥστε δὲν ἐτόλμων νὰ ὁμιλήσουν ἂν δὲν τὰ ἠρώτων.

Αἱ τόσον μονότονοι ἐκείναι νύκτες εἶχον διὰ τὸν Βίκτωρα μέγα θέλητρον, τὸ ὅποιον βραδύτερον ἐξηγήθη.

«Ἡ εὐτυχία του, ἔγραφε μετὰ ταῦτα «ἡ μνηστὴ» εἰς τὸ βιβλίον τῆς «Victor Hugo raconté par un témoin de sa vie, ἡ εὐτυχία του δὲν προήρχετο ἀπὸ τὸ ὅτι ἔβλεπε νὰ σπινθηρίζῃ ἡ φωτιά, ἢ διότι ἐκάθηντο δύο ὥρας εἰς μίαν παλαιὰν καθέκλαν· τῷ ἦτο ἀδιάφορον ἂν δὲν ἔλεγαν τίποτε, ἦτο δὲ πολὺ εὐχαριστημένος ὅτι ὁ Φουσέ εἶχε καταβιβασμένους εἰς τὸ βιβλίον του τοὺς ὀφθαλμούς καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὸ ἐργόχειρόν των, διότι τότε ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ἀνενόχλητος τὴν Ἀδέλαν του».

Ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὁ Βίκτωρ ἤρκετο εἰς τὴν σιωπῇ ἐκείνῃ ἐνατένισιν, εἴτε ἐκ δειλίας, εἴτε ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ ἴδῃ μόνην τὴν φίλην του, εἴτε καὶ διότι δὲν ἐγνώρισε σαφῶς τί συνέβαιναν ἐντός του.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν μανθάνομεν πῶς αἱ δύο νεαραὶ καρδίαι ἀπεκάλυψαν τὸ μυστικόν των. Ἦτο ἡ 26 Ἀπριλίου 1819. Ὁ Οὐγγώ ἦτο δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἡ Ἀδέλα δεκαεξί.

«Γνωρίζεις, Ἀδέλα, ἐνθυμίσαι, τῆς ἔγραφε μετὰ δύο ἔτη, ὅτι σήμερον εἶνε ἡ ἐπέτειος τῆς ἡμέρας, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε περὶ ὅλης μου τῆς ζωῆς; Τὴν 26 Ἀπριλίου τοῦ 1819, μίαν ἐσπέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκαθήμην εἰς τοὺς πόδας σου, μὲ ἠρώτησες τὸ μεγαλειότερόν μου μυστικόν, καὶ μοῦ ὑπεσχέθης ὅτι θὰ μοῦ εἴπῃς τὸ ἰδικόν σου. Ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς μεθυστικῆς ἐκείνης ἐσπέρας εἶνε εἰς τὴν μνήμην μου ὡς νὰ ἦσαν χθεςαῖαι, καὶ ἐν τούτοις πολλὰ ἡμέραι ἀποθαρήσεως καὶ δυστυχίας παρῆλθον ἔκτοτε. Ἐδίστασα μερικὰ λεπτὰ νὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ τὴν ζωὴν μου, ἔπειτα σοῦ ἐξωμολογήθην τρέμων ὅτι σὲ ἀγαπῶ, καὶ μετὰ τὴν ἀπάντησίν σου ἔλαβα θάρρος λέοντος».

Ἐξ ἄλλης πηγῆς γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν ὁ Οὐγγώ καὶ ἡ φίλη του ἔμειναν παιδιὰ. Ἡ Ἀδέλα τολμηροτέρα, ὡς

κόρη, ἠθέλησε νὰ μάθῃ τί ἐσημαίνειν ὁ σιωπηλὸς ἐκείνος θαυμασμὸς τοῦ ἐφῆβου. Καὶ τοῦ εἶπε:

— Χωρὶς ἄλλο ἔχεις μυστικά· δὲν ἔχεις κανένα μεγαλειότερο ἀπὸ ὅλα τᾶλλα;

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Βίκτωρ· ἔχω μυστικά· καὶ ἔχω ἓνα μεγαλειότερο ἀπὸ τᾶλλα.

— Ὅπως κ' ἐγώ, εἶπεν ἡ Ἀδέλα. Ἄκουσε, Βίκτωρ· εἶπέ μου ποῖο εἶνε τὸ μεγαλειότερο μυστικόν σου καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ κ' ἐγὼ τὸ ἰδικόν μου.

— Τὸ μεγάλο μου μυστικόν, εἶπε συγκεντρώ-

Βίκτωρ Οὐγγώ.

νὸν ὅλην τὴν τόλμην του ὁ Οὐγγώ, εἶνε ὅτι σ' ἀγαπῶ.

— Τὸ μεγάλο μου μυστικόν εἶνε ὅτι σ' ἀγαπῶ, ἐπανέλαβεν ὡς ἡγῶ ἡ Ἀδέλα.

Ὁ ἔρως οὗτος ὑπῆρξε δειλὸς καὶ μετριόφρων κατ' ἀρχάς. «Ἡ γλυκεῖα ἐξομολόγησις τοῦ ἔρωτός μας, ἔγραφε μετ' ὀλίγον ὁ Οὐγγώ πρὸς τὴν φίλην του, μόλις προσέψαυσε τὰθῶά μας χεῖλη...

tu m'aimais sans transports, je t'aimais sans délire».

Ἀντὶτλάγησαν μερικαὶ ἐπιστολαί, ἄνευ σημασίας ἴσως, αἵτινες δὲν διεσώθησαν. Ἄλλως τε οἱ δύο νέοι ἐμελλον νὰ χωρισθῶν ἐπ' ὀλίγον.

Τὸ θέρος ἡ οἰκογένεια Φουσέ διήρχετο συνήθως εἰς ἓν τῶν περιχώρων τῶν Παρισίων. Ὁ

χωρισμὸς οὗτος ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ νεαροῦ ἐρωτευμένου, ἡ γλυκεία κλίσιν μετεβλήθη εἰς «ἀδάμαστον φλόγα», ὅπως ἔγραφεν εἰς τὰς Ὁδὰς του. Πράγματι δὲ ἀδάμαστος καὶ κυρίαρχος ἐγκαθιδρύθη ὁ ἔρωσ εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Τώρα ὁ Οὐγγῶ εἶχε περισσότερον θάρρος· συνηντᾶτο μὲ τὴν φίλην του εἰς ἕνα μεγάλον κήπον. Ὅταν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐξήρχετο, ὁ δὲ Φουσέ ἦτο εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἡ Ἀδέλα κατέβαινε

Ἀδέλα Φουσε.

βιαστικὰ καὶ ἀπὸ ἡμισκότεινον διάδρομον ἔσπευδεν εἰς συνάντησιν τοῦ Βίκτωρος, ὅστις τὴν ἐπερίμενεν ὑπὸ τὰς μεγάλας καστανέας. Συνηντῶντο καὶ εἰς τὰς ἐσπερίδας τοῦ Φουσέ, εἰς τὰς ὁποίας ἤρχοντο πολλὰ φίλα τῆς νεάνιδος μὲ τοὺς συγγενεῖς των· ἐν μέσῳ τῶν βλεμμάτων ὀλίγας μόνον στιγμὰς κατῴρθωνον νὰ μείνουν μόνοι· ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἐπρόφθανον νὰ εἰπουν οἱ ὀφθαλμοὶ των καὶ τὸ στόμα των τὸ συνεπλήρουν αἱ ἐπιστολαὶ των. τὰς ὁποίας ἀντήλλασσον κρυφίως εἰς πᾶσαν συνέντευξιν.

Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Οὐγγῶ εἶνε πλήρεις πάθους, τῆς «μνηστῆς» πλήρεις ἀνησυχίας. Καὶ ἡ ψυχικὴ των δὲ κατάστασις ἦτο διάφορος.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγῶ ἐν ἡλικίᾳ δεκαεπτὰ ἐτῶν

διὰ τῆς ἀγωγῆς τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἔβλεπεν ἤδη τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν σοβαρὰν τῆς ὕψιν, εἶχε δὲ ἐργασθῇ πολὺ, καὶ ἔμαθε πολλὰ καὶ ἐσκέφθη πολὺ. Εἶχεν ἀναγνώσῃ τὸν Βέρθερον καὶ τὸν Ρενέ· ἐπερίμενε τὰς «ἐπιθυμητὰς καταγίδας»· ἡ κόρη ἐκείνη, ἡ ὁποία συνήνου τόσον θελκτικῶς τὸ κάλλος σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος, ἦτο δι' αὐτὸν ἡ αἰσθητοποιήσις τοῦ ὄνειρου του. Ἡσθάνθη συμπληρωθεῖσαν τὴν ὑπαρξίν του, καὶ ἐν ᾧ διεφύλαξε τὴν ἀφελειαν τοῦ ἐφήβου προσέλαβεν ἰσχὺν καὶ ἐνεργητικότητά ἀνδρός.

Ἡ δεκαεξαετής Ἀδέλα ἦτο ἀφελὲς καὶ εὐαίσθητον παιδίον, μὲ ὅλας τὰς ἀγνοίας, τὰς ἐκπλήξεις, τὰς δειλίας, τὰς ἐσωτερικὰς μορφὰς κόρης ἀφιεμένης εἰς τὸν ἔρωτα. Ὅ,τι εἰς τὸν Βίκτωρα ἦτο πάθος, εἰς αὐτὴν ἦτο ἔνστικτον. Ἡγάπησε τὸν Οὐγγῶ ὑπακούσασα εἰς φυσικὴν ὁρμήν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐτρόμαξε διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν τῆς.

Ὁ ἔρωσ τοῦ Οὐγγῶ δὲν τὴν συνεχίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκολάκευεν. Αἱ πρῶται ἀκτίνες τῆς δόξης ἐφώτιζον ἤδη τὴν ἐφηβικὴν κεφαλὴν τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Σατωβριὰν εἶχεν ὀνομάσῃ τὸν Οὐγγῶ «l'enfant sublime», εἰς τὰς αἰθούσας τῶν βασιλοφρόνων ἐγένετο πολὺς λόγος διὰ μερικὰς ὁδὰς του· ἡ δὲ Ἀκαδημία τῶν «ἀνθεστηρίων» τῆς Τολουζῆς τῷ ἀπένευμε δύο πρῶτα ποιητικὰ βραβεῖα. Ἀπερίγραπτος δὲ ἦτο ἡ χαρὰ τῆς ὅταν παρὰ τοῦ λατρευτοῦ ποιητοῦ τῆς ἔλαβε στίχους ἐπίτηδες δι' αὐτὴν γραφέντας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπληρώθησαν διὰ μερικῶν φιλημάτων.

Ἀλλ' οἱ στίχοι οὗτοι ἔγειναν ἀφορμὴ νέων φροντίδων εἰς τὴν νεαρὰν κόρην.

Εἶπομεν ὅτι εἶχε φίλας· πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ δεῖξῃ εἰς αὐτὰς τοὺς ὠραίους ἐκείνους στίχους; Πῶς νὰ μὴ προσθήσῃ ὑπερφάνως ὅτι ὁ ποιητὴς των τὴν ἡγάπα; τὴν συνεχάρησαν θερμῶς· ἔπειτα ἐπηκολούθησαν αἱ ἐρωτήσεις· «—Καὶ σύ, τὸν ἀγαπᾷς; —Εἰμποροῦσα νὰ κάμω ἀλλέως; —Καὶ τοῦ τὸ εἶπες; —Εἰμποροῦσα νὰ τὸ κρύψω;» Ὡμολόγησε δὲ καὶ τὴν δοθεῖσαν ἀμοιβήν.

Ἡ δυστυχὴς νεᾶνις κατετρώγετο ἀπὸ ἀνησυχίας. Τῆς εἶπαν ὅτι τώρα θὰ τὴν περιφρονῇ. Μὴν εἶνε ἀληθὲς ἄρά γε; καὶ τὸν ἔρωτᾷ μὲ ἀγωνίαν.

Ὁ Οὐγγῶ τὴν ἐνθαρρύνει· υπογράφεται ὁ σύζυγός σου, ἐπαναλαμβάνει πολλάκις «εἶσαι ἡ γυναῖκά μου»· τὴν ἀγαπᾷ παραφόρως. Εἰς μίαν ἐπιστολήν του γράφει, μονολογῶν· «Ἄν δὲν μὲ ἀγαπᾷ, τὸν ἐαυτὸν μου πρέπει νὰ μὲμφωμαι.

Τὸ χρέος μου εἶνε ν' ἀφοσιωθῶ εἰς αὐτήν, νὰ τῆς προσφέρω τὴν κεφαλὴν μου ὑποπόδιόν της...» Ἄλλοτε ἡ φωνὴ του γίνεται ἀπαλὴ ὡς θωπεία· «Χαῖρε· θὰ περάσω μία γλυκυτάτη βραδυὰ νὰ ὀνειρεύωμαι ἐσένα». Ἄλλοτε ἡ πατρογονικὴ του ἐπιμονὴ ἀνορθοῦται ἀπτόητος καὶ ἀδάμαστος. «Παρὰ τὰ ἐμπόδια τὰ παρούσῃζόμενα εἰς τὸ μέλλον, εἶμαι ἔτοιμος νὰ φωνάξω ὅπως ὁ Κάρολος IB'. Ὁ Θεὸς μοῦ τὴν ἔδωκε, ὁ διάβολος δὲν θὰ μοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ!»

Τὴν θαυμασιῶς ὠραίαν ἐκείνην κόρην μὲ τὴν ἄσθονον μαύρην κόμην, τὰς μακρὰς τοξοειδεῖς ὄφρυνς, τοὺς μεγάλους καὶ γλυκεῖς ὀφθαλμούς, τὴν εὐθεῖαν καὶ κανονικὴν ρίνα καὶ τὸ στόμα τὸ ὠραιότατον, τὴν ἀγαπᾷ ὁ ποιητής. Θέλει δὲ νὰ ἀγαπᾶται καὶ ἀπὸ αὐτὴν βαθέως, ἀποκλει-

στικῶς, ζηλοτύπως. Ἐδῶ ἔγκειται ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστολῶν τούτων· ὁ Οὐγγῶ προσπαθεῖ μὲ στοργὴν ἄπειρον, ἐνίοτε μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ πείσμα ν' ἀνυψώσῃ τὴν ψυχὴν τῆς ἀφελοῦς κόρης, νὰ τῆς δώσῃ νὰ ἐννοήσῃ τί εἶνε ὁ ἀληθὴς ἔρωσ, τὸν ὁποῖον ὅλοι τριγύρω τῆς κατηγοροῦν ὡς ἐπικίνδυνον καὶ παράφροναν, καὶ τοῦ ὁποῖου θέλει νὰ τῇ καταστήσῃ αἰσθητὸν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀγνότητα.

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς λατρείας ταύτης καμμίαν λέξις περὶ τῶν φιλολογικῶν του θριάμβων, περὶ τῆς φιλίας τοῦ Λαμεναι καὶ τοῦ Σατωβριάνδου, περὶ τῆς ἀρχομένης δόξης του. Ὁ ἔρωσ του δὲν βεβηλόνεται ἀπὸ καμμίαν ἄλλην σκέψιν.

Ἄλλ' ἐξαφνα αἱ ἐπιστολαὶ διακόπτονται, ἐπὶ μῆνας. Σοβαρὰ γεγονότα διεδραματίστησαν.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

Ἐπεται τὸ τέλος.

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ *

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΩΦ

Η'

Ἐπῆλθεν αὖθις τὸ θέρος καὶ ὁ ἱατρὸς διέταξε ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸ χωρίον. Ὁ Κόβρην εἶχεν ἤδη θεραπευθῇ, ἔπαυσε νὰ βλέπῃ τὸν μαῦρον μοναχὸν καὶ ὤφειλε μόνον νὰ ἐνισχύσῃ τὰς φυσικὰς του δυνάμεις. Διαμένων εἰς τὸ κτῆμα τοῦ πενθεροῦ του, ἔπινε πολὺ γάλα, εἰργάζετο δύο μόνον ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον, δὲν ἔπινεν οἶνον οὔτε ἐκάπνιζε.

Τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἐν τῇ ἐπαύλει ἐψάλλετο ἔσπερινός. Ὅταν ὁ ἀναγνώστης προσέφερεν εἰς τὸν ἱερέα τὸ θυμιατήριον, εἰς τὴν παλαιὰν παμμεγέθη αἶθουσαν ἀνεδόθη ὁσμὴ οἰονεὶ κοιμητηρίου, καὶ ὁ Κόβρην ἡσθάνθη πλῆξιν καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν κήπον. Χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ ἄνθη, περιεπάτει εἰς τὸν κήπον, ἐκάθισεν ἐπὶ θρανίου, κατόπιν διῆλθε τὸ πάρκον φθάσας μέχρι τοῦ ποταμοῦ κατῆλθεν ἕως τὴν

ὄχθην καὶ ἐκεῖ ἐστάθη παρατηρῶν σύννους τὸ ὕδωρ. Αἱ σκυθρωπαὶ πίπτει μὲ τὰς τριχώδεις ρίζας, αἵτινες τὸ παρελθὸν ἔτος τὸν εἶχον ἰδεῖ εἰδῶ τὸσον νέον, πρόσχαρον καὶ ἀκμαῖον, ἤδη δὲν ἐπιθύριζον ἀλλ' ἴσταντο ἀκίνητοι καὶ ἄφωνοι, ὡς νὰ μὴ τὸν ἀνεγνώριζον. Καὶ πράγματι ἡ κεφαλὴ του ἦτο κουρευμένη, ἡ μακρὰ ὠραία κόμη του δὲν ὑπῆρχε· τὸ βάδισμά του χαλαρόν, τὸ πρόσωπον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν ἔτος, παχύτερον καὶ ὠχρόν.

Διὰ μικρὰς τινος γεφύρας ἐπέρασεν εἰς τὴν ἀντίθετον ὄχθην. Ἐκεῖ ὅπου πέρυσιν ἦτο σήκαλις, τώρα ἐκεῖτο κατὰ γραμμὰς θερισμένη βρόμη. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πλέον καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐφλέγετο πλατεῖα ἐρυθρὰ ἀναλαμπή, προμηνύουσα διὰ τὴν αὐρίον ἀνεμώδη καιρὸν. Ἦτο γαλήνη. Παρατηρῶν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην, ὁπόθεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεφάνη τὸ πρῶτον ὁ μαῦρος μοναχός, ἔστη ὁ Κόβρην ἐπὶ εἰκοσι λεπτά μεχρις ὅτου ἤρχισε νὰ σβύνεται ἡ ἐσπερινὴ ἀμφίλυκη.

Ὅταν δὲ ἀδρανὴς, δυσηρεστημένος ἐπέστρε-

* Τέλος· ἴδε σελ. 106.

ψεν εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ ἐσπερινὸς εἶχεν ἤδη περατωθῇ. Ὁ Γεγὼρ Συμεώνοβιτς καὶ ἡ Τάνια ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἀνδρῆου καὶ ἔπινον τσάι. Συνωμίλουν περὶ τινος, ἀλλ' ἰδόντες τὸν Κόβρην αἰφνης ἐσιώπησαν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ τὴν μορφήν των συνεπέρανεν ὅτι αὐτὸν ἀπέβλεπεν ἡ συνδιάλεξις των.

— Νομίζω πῶς εἶνε καιρὸς νὰ πιῇς τὸ γάλα σου, εἶπεν ἡ Τάνια πρὸς τὸν σύζυγόν της.

— Ὅχι, δὲν εἶνε καιρὸς. — Ἀπεκρίθη αὐτὸς καθίσας εἰς τὴν κατωτέραν τοῦ ἀνδρῆου βαθμίδα. — Πιὲ ἐσύ. Ἐγὼ δὲν θέλω.

Ἡ Τάνια ἀνῆλθ' ἀντήλλαξε βλέμμα μετὰ τοῦ πατρὸς της καὶ εἶπε μὲ ἥσυχον φωνήν.

— Σὺ ὁ ἴδιος βλέπεις ὅτι τὸ γάλα σὲ ὠφελεῖ.

— Μάλιστα, πολὺ μὲ ὠφελεῖ! εἶπε χαμογελῶν ὁ Κόβρης. Σὰς συγγαίρων ἀπὸ τὴν παρασκευὴν μου προσετέθη μία λίτρα βάρους. Ἐθλίψεν ἰσχυρῶς τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν χειρῶν καὶ εἶπε μὲ ἀθυμίαν: Διατί, διατί μὲ θεραπεύετε; Τὰ βρωμιούχα παρασκευάσματα, ἡ ἀργία, τὰ θερμὰ λουτρά, ἡ ἐπιβλεψίς, ὁ ψοφοδὴς τρόμος διὰ κάθε γουλιάν, διὰ κάθε βῆμα, — ὅλα αὐτὰ ἐπὶ τέλους θὰ μὲ καταστήσουν ἡλίθιον. Ἐγὼ ἤμουν παρὰ φρων, εἶχα μεγαλομανίαν, ἤμουν ὁμῶς εὐθυμὸς, ἀκαμῖος καὶ μάλιστα εὐδαίμων, ἤμουν εὐάρεστος καὶ πρωτότυπος. Τώρα ἔγεινα σύννους, σοβαρὸς μᾶλλον, ἀλλὰ εἶμαι ὅπως ὅλος ὁ κόσμος μία μετρίότης, ἡ ζωὴ μὲ στενοχωρεῖ. . . Ὡ, πόσον σκληρῶς μοῦ ἐφάρτητε! Ἐβλεπα φαντάσματα, ἀλλὰ ποῖον ἔβλαπτα; Σὰς ἐρωτῶ: ποῖον ἔβλαπτα;

— Τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποῦ λέγεις! — εἶπε στεναχῶς ὁ Γεγὼρ Συμεώνοβιτς. — Στενοχωρεῖται κανεὶς νὰ σ' ἀκούῃ.

— Ποιὸς σὰς βιάζει νὰ τ' ἀκούετε;

Ἡ παρουσία ἀνθρώπων καὶ ἰδίως τοῦ Γεγὼρ Συμεώνοβιτς ἤδη ἐξηρέθιζε τὸν Κόβρην· ἀπεκρίνετο εἰς αὐτὸν ξηρῶς, ψυχρῶς καὶ μάλιστα αὐθαδῶς καὶ δὲν τὸν ἔβλεπε παρὰ μὲ ὕφος ἐμπαικτικὸν καὶ μετὰ μίσους, ὁ δὲ Γεγὼρ Συμεώνοβιτς εὐρίσκειτο ἐν ἀμνηχανίᾳ καὶ ἔβηκεν ἐνόχως, καίτοι εἰς οὐδὲν πταῖσμα ἡσθάνετο ὅτι εἶχε περιπέσει. Μὴ ἐννοοῦσα διατί τόσο ἀποτόμως μετεβλήθησαν αἱ τὸσον τρυφεραί, μειλίχιοι σχέσεις του, ἡ Τάνια μετ' ἀνησυχίας παρετήρει τὸν πατέρα της εἰς τοὺς ὀφθαλμούς· ἤθελε νὰ ἐννοήσῃ καὶ δὲν ἠδύνατο· ἔβλεπε μόνον ἐναργῶς ὅτι αἱ σχέσεις των ὁσημέραι ἔβαινον εἰς τὸ χειρότερον, ὅτι ὁ πατὴρ της ἐσχάτως εἶχε γηράσει πολὺ, ὁ δὲ σύζυγος κατέστη εὐερέθιστος, ἰδιότροπος, φίλερις καὶ δυσάρεστος. Δὲν εἴμποροῦσε πλέον νὰ γελάσῃ

καὶ νὰ τραγουδήσῃ, εἰς τὸ γεῦμα δὲν ἔτρωγε τίποτε, ἐπὶ ὀλοκλήρους νύκτας δὲν κοιμᾶτο ἀναμένουσα φοβερόν τι, καὶ τόσο κατεβλήθη, ὥστε ἔμεινε ποτε λιπόθυμος ἀπὸ τοῦ γεύματος μέχρι ἐσπέρας. Κατὰ τὸν ἐσπερινὸν τῆς ἐφάνη ὅτι ὁ πατὴρ της ἔκλαιε· καὶ τώρα, ὅταν ἐκάθηντο καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἀνδρῶν, κατέβαλλε προσπάθειαν νὰ μὴ σκέπτεται περὶ τούτου.

— Πόσον εὐτυχεῖς ἦσαν ὁ Βουδδας καὶ ὁ Μωάμεθ ἢ ὁ Σαίξπηρ, διότι οἱ καλοὶ των συγγενεῖς καὶ οἱ ἱατροὶ δὲν τοὺς ἐθεράπευον ἀπὸ τὴν ἔκστασιν καὶ τὴν ἔμπνευσίν των! — εἶπεν ὁ Κόβρης. — Ἄν ὁ Μωάμεθ ἐλάμβανε διὰ τὰ νεῦρά του βρωμιούχον κάλι, εἰργάζετο μόνον δύο ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον καὶ ἔπινε γάλα, τότε θὰ ἔμεινε κατόπιν τοῦ τόσο πολὺ κλέος ὅσον καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐνὸς σκύλου. Οἱ ἱατροὶ καὶ οἱ συγγενεῖς μὲ τὰ καμώματά των θὰ καταντήσουν νὰ κάμουν ἐπὶ τέλους τὴν ἀνθρωπότητα ἀμβλύνουν· ἡ μετρίότης θὰ λογίζεται μεγαλοφυΐα, καὶ ὁ πολιτισμὸς θὰ ἐξαφανισθῇ. Ἄν ἡξέυρατε, — εἶπεν ἐν ἀπογνώσει ὁ Κόβρης, — ἂν ἡξέυρατε πόσον σὰς εἶμαι εὐγνώμων!

Ἡσθάνετο μεγάλην ταραχὴν καὶ διὰ νὰ μὴ εἰπῇ ἄκαιρόν τινα λόγον, ἠγέρθη ἀποτόμως καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦτο γαλήνη καὶ διὰ τῶν ἀνοιχτῶν παραθύρων ἐφέρετο ἐκεῖ ἄρωμα νωποῦ καπνοῦ καὶ ἱαλάπας. Εἰς τὴν ἐκτεταμένην σκοτεινὴν αἴθουσαν ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ ἐπὶ τοῦ κλειδοκουμβάλου ἠπλοῦτο διὰ σκοτεινῶν κηλίδων τὸ σελήναϊον φῶς. Ὁ Κόβρης ἀνεμνήσθη τὰς ἐκστάσεις τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅταν ἐπίσης εὐωδίαζεν ἡ ἱαλάπα καὶ εἰσῆρχετο διὰ τῶν παραθύρων ἡ σελήνη. Διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν περυσινὴν διάθεσιν μετέβη ταχέως εἰς τὸ σπουδαστήριον, ἐκάπνισε βαρὺ σιγάρων καὶ διέταξε τὸν ὑπηρέτην νὰ τοῦ φέρῃ οἶνον. Ἀλλὰ τὸ μὲν σιγάρων ἐπύκραινε καὶ ἔφερεν ἀηδίαν εἰς τὸ στόμα του, ὁ δὲ οἶνος δὲν εἶχε τὴν περυσινὴν γεῦσιν. Τί θὰ εἰπῇ νὰ ξισυνήθισα κανεὶς! Ἀπὸ τὸ σιγάρων καὶ δυὸ γουλιὰς κρασί ἐξάλισθη καὶ ἡσθάνθη παλμούς, οὕτως ὥστε ἐδέησε νὰ λάβῃ βρωμιούχον κάλι.

Προτοῦ πέσει νὰ κοιμηθῇ ἡ Τάνια τῷ εἶπε: — Ὁ πατέρας σὲ λατρεύει. Σὺ θυμῶνεις μαζὺ του καὶ αὐτὸ τὸν σκοτώνει. Κύτταξε: γεροντὸς ὅχι πλέον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἀλλ' ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν. Σὲ ἱκετεύω, Ἀνδρέα μου, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, νὰ συχωρεθῇ ὁ πατέρας σου, χάριν τῆς ἰδικῆς μου ἡσυχίας, μὴν εἶσαι τόσο ἀγριὸς μαζὶ του!

— Δὲν εἴμπορῶ καὶ δὲν θέλω.

Θ'

— Ἀλλὰ διατί; — ἠρώτησεν ἡ Τάνια, ἀρχίζουσα νὰ τρέμῃ σύσσωμος. — Ἐξήγησέ μου, διατί;

— Διότι δὲν μοῦ εἶνε συμπαθὴς, αὐτὸ εἶνε, — ραθυμῶς εἶπεν ὁ Κόβρης καὶ συνέσπασε τοὺς ὤμους, — ἀλλ' ἂς μὴ κάμνωμεν λόγον περὶ αὐτοῦ· εἶνε πατὴρ σου.

— Δὲν εἴμπορῶ, δὲν εἴμπορῶ νὰ ἐννοήσω! — εἶπεν ἡ Τάνια, πιέζουσα τοὺς κροτάφους της καὶ προσηλουμενὴ εἰς ἓν σημεῖον. — Κάτι ἀκατανόητον, φοβερόν συμβαίνει εἰς τὸ σπίτι μας. . . Σὺ μετεβλήθης, ἔγεινες ἀγνώριστος. . . Σὺ ὁ φρόνιμος, ὁ ἔκτακτος ἄνθρωπος, ἐρεθίζεσαι διὰ μηδαιμινὰ πράγματα, ἀναμιγνύεσαι εἰς μικρολογίας. . . Ταράττεσαι διὰ τόσο μικρὰ πράγματα, ποῦ καμμιά φορά, σὲ βεβαιῶ, ἐκπλήττομαι καὶ λέγω μὲ τὸν νοῦν μου — σὺ εἶσαι; Ἐλα, ἔλα, μὴ θυμῶνεις, — ἐξηκολούθησεν ἡ Τάνια πτοηθεῖσα ἐκ τῶν λόγων της καὶ φιλοῦσα τὰς χεῖράς του. — Εἶσαι τόσο φρόνιμος, τόσο καλός, τόσο εὐγενής. Θὰ εἶσαι δίκαιος πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ καυμένος, εἶνε τόσο καλός! . . .

— Δὲν εἶνε καλός, εἶνε ἄκακος. Οἱ θεοὶ τῶν κωμειδυλλίων, σὰν τὸν πατέρα σου μὲ χορτασμένην, ἄκακον φυσιογνωμίαν, ἐκτάκτως φιλοξένοι καὶ κουτοπόνηροι, ἄλλοτε μὲ ἔθελγον καὶ μὲ ἐφαιδρυνον καὶ εἰς τὰ διηγήματα, καὶ εἰς τὰ κωμειδύλλια καὶ εἰς τὴν ζωὴν, τώρα ὁμῶς τοὺς ἀπεχθάνομαι. Εἶνε ἐγωῖσταὶ μέχρι τοῦ μυελοῦ ἀπεχθάνομαι. Κυρίως ἀπεχθάνομαι αὐτὴν τὴν τῶν ὀστέων. Κυρίως ἀπεχθάνομαι αὐτὴν τὴν στομαχικὴν, αὐτόχορτασίαν των καὶ αὐτὴν τὴν στομαχικὴν, αὐτόχορμα κτηνώδη αἰσιοδοξίαν των.

Ἡ Τάνια ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου.

— Αὐτὸ εἶνε βάσανος! — εἶπε· καὶ ἀπὸ τὴν φωνήν της, ἔβλεπε κανεὶς ὅτι ἦτο εἰς ἄκρον καταβεβλημένη, καὶ ὅτι ἐδυσκολεύετο νὰ ὁμιλήσῃ. — Ἀπὸ τὸν χειμῶνα οὔτε μὴ στιγμὴ ἡσυχίας. . . Εἶνε φοβερόν, Θεέ μου! πόσον πάσχω!

— Naί, βέβαια, ἐγὼ εἶμαι Ἡρώδης, σὺ δὲ καὶ ὁ μπαμπάκας σου εἶσθε τὰ βρέφη τῶν Ἰουδαίων. Βέβαια!

Τὸ πρόσωπόν του ἐφάνη εἰς τὴν Τάνιαν ἄσχημον καὶ ἀχάριστον. Τὸ μῖσος καὶ ἡ χλευαστικὴ ἔκφρασις δὲν τῆς ἤρμωζον. Ἀλλὰ καὶ προσηγορία εἶχε παρατηρήσει κάποιαν ἑλλειψιν εἰς τὸ πρόσωπόν του· ὅφ' ὅτου εἶχε κείρει τὴν κόμην του, ἐνόμιζες ὅτι τὸ πρόσωπόν του εἶχεν ἀλλοιωθῇ. Εἶχε διάθεσιν νὰ τοῦ εἴπῃ τι προσβλητικόν, ἀλλ' αὐθαρρὴ συνέλαβεν ἑαυτὴν ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διατεθειμένην, ἐφοβήθη καὶ ἐξῆλθε τοῦ κοιτῶνος.

Ὁ Κόβρης διωρίσθη καθηγητῆς, ὁ ἐναρκτήριος λόγος ὠρίσθη διὰ τὴν δευτέραν Δεκεμβρίου, ἡ περὶ τούτου δὲ πινακὶς ἀνηρτήθη εἰς τὸν διάδρομον τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρίσθεισαν ἡμέραν ὁ Κόβρης εἰδοποίησε τηλεγραφικῶς τὸν κοσμήτορα ὅτι ἐνεκεν ἀσθενείας δὲν θὰ κάμῃ ἐναρξιν τοῦ μαθήματος.

Εἶχεν αἱμοπτυσίας. Συνέβαινε μάλιστα δις τοῦ μηνὸς νὰ ρεῖ τὸ αἷμα ἐν ἀφρονίᾳ· καὶ τότε ἐξησθένει πολὺ καὶ περιέπιπτεν εἰς ληθαργικὴν κατάστασιν. Ἡ νόσος αὐτὴ δὲν τὸν ἐτρόμαζε πολὺ, διότι ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ μήτηρ του ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἔτη ἔζησε πάσχουσα τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς νόσον, καὶ οἱ ἱατροὶ ἐβεβαίουν ὅτι δὲν εἶνε ἐπικίνδυνος, ἐσυμβούλευον μόνον νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ταραχὴν, νὰ διάγῃ τακτικὴν ζωὴν καὶ νὰ μὴν ὁμιλῇ πολὺ.

Οὔτε τὸν Ἰανουάριον ἔγεινεν ἐναρξιν τοῦ μαθήματος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὸν Φεβρουάριον δὲ ἦτο πλέον ἀργά. Ἐδέησε λοιπὸν νὰ ἀναβληθῇ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Συνέζη ὅχι πλέον μετὰ τῆς Τάνιας, ἀλλὰ μετ' ἄλλης γυναικός, κατὰ δύο ἔτη μεγαλειτέρας του, ἥτις ἐπεριποιεῖτο αὐτὸν ὡς παιδίον. Ἡ διάθεσις του ἦτο ἥρεμος, ταπεινὴ· ὑπετάσσετο προθύμως καὶ ὅταν ἡ Βαρβάρα Νικολάιεβνα — τὸ ὄνομα τῆς φίλης του — ἐπρόκειτο νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς Κριμαίαν, αὐτὸς δὲν ἔφερεν ἀντίρρησην, καίτοι προσησθάνετο, ὅτι ἀπὸ τὸ ταξίδιον τοῦτο οὐδὲν καλὸν ἤθελε προκύψει.

Ἐφθασαν εἰς Σεβαστούπολιν τὸ ἐσπέρας καὶ ἔμειναν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπως ἀναπαυθῶσι, τὴν ἐπομένην δὲ ἀναχωρήσωσιν εἰς Γιάλταν. Εἶχον καταπονηθῇ ἀμφότεροι ἀπὸ τὸ ταξίδιον. Ἡ Βαρβάρα Νικολάιεβνα ἔπινε τσάι, κατεκλίθη καὶ ταχέως ἀπεκοιμήθη. Ὁ Κόβρης ὁμῶς δὲν εἶχεν ὕπνον. Μίαν ὥραν προτοῦ ἀκοῦν ἀναχωρήσῃ εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, εἶχε λάβει ἀπὸ τὴν Τάνιαν ἐπιστολὴν καὶ δὲν ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἀποσφραγίσῃ, ἡ ἐπιστολὴ εὐρίσκειτο ἀκόμη εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ ἐπενδύτου του καὶ σκεπτόμενος αὐτὴν ἐταράσσετο. Εἰλικρινῶς καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, τὸν μετὰ τῆς Τάνιας γάμον του ἐθεώρει ἤδη σφάλμα· ἦτο εὐχαριστήμενος διότι ὀριστικῶς ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς γυναικὸς ταύτης, ἡ ὁποία ἐπὶ τέλους κατήντησε ζῶν σκελετός, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς φαίνεται, τὸ πᾶν ἤδη ἐνεκρώθη, ἐκτὸς τῶν μεγάλων, ἐπαστικῶς βλεπόντων, πνευματωδῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἀνάμνησις της διήγειρεν ἐν αὐτῷ

μόνον οἶκτον καὶ ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του. Ὁ ἐπὶ τοῦ φακέλλου γραφικὸς χαρακτήρ τοῦ ἀνεμίμησε πῶς πρὸ δύο ἐτῶν ἦτο ἄδικος καὶ σκληρός, πῶς ἐξεδικήθη, ἐπὶ τῶν μηδὲν πταισάντων ἀνθρώπων, τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ κενότητα, τὴν ἀνίαν, τὴν μοναξίαν, τὴν πρὸς τὴν ζωὴν ἀποστροφὴν του. Ἀλλ' ἀνεμνήσθη ἀκόμη πῶς ἔσχισεν εἰς λεπτὰ τεμάχια τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν του καὶ ὅλα τὰ ἄρθρα, τὰ ὅποια ἔγραψε κατὰ τὴν ἀσθένειάν του, καὶ πῶς ἔρριψεν αὐτὰ ἐκ τοῦ παραθύρου, καὶ τὰ τεμάχια, φερόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου περιεπλέκοντο εἰς τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄνθη· εἰς ἐκάστην γραμμὴν ἔβλεπε παραδόξους, οὐδαμοῦ στηριζόμενας ἀπαιτήσεις, ἀπερίσκεπτον παραφροσύναν, αὐθάδειαν, μεγαλομανίαν, καὶ τοῦτο τοῦ ἐπροξέειν τοιαύτην ἐντύπωσιν ὥς νὰ ἀνεγίνωσκε περιγραφὴν τῶν ἐλαττωμάτων του· ἀλλ' ὅταν τὸ τελευταῖον τετράδιον ἔσχίσθη καὶ ἔρριφθῇ ἐκ τοῦ παραθύρου, αἰφνης ἠσθάνθη πως ἀγανάκτησιν καὶ πικρίαν· μετέβη δὲ παρὰ τῇ συζύγῳ του καὶ τῆς εἶπε πολλοὺς ἀναρμόστους καὶ ἀπρεπεῖς λόγους. Θεέ μου, πῶς τὴν μετεχειρίσθη! Θέλων ποτὲ νὰ τῆς προξενήσῃ πόνον τῆς εἶπεν ὅτι ὁ πατήρ της εἰς τὰς πρὸ τοῦ γάμου σχέσεις των ἔπαιξε πρόσωπον ὄχι τόσο ἐλκυστικόν, ἐπειδὴ τὸν παρεκάλει νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ὁ Γεγὼρ Συμεωνόβιτς ἀκουσίως του ἤκουσε ταῦτα, εἰσώρμησεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐκ τῆς ἀπελπισίας του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀρθώσῃ οὔτε λέξιν, ἐποδοπάτει μόνον τὸ ἔδαφος καὶ ἐμυκᾶτο παραδόξως, ὥς νὰ τοῦ εἶχεν ἀφαιρεθῇ ἡ γλώσσα, ἡ δὲ Τάνια, παρατηροῦσα τὸν πατέρα της, ἔρρηξε σπαρακτικὴν κραυγὴν καὶ ἔπεσε λιπόθυμος. Τοῦτο ἦτο βδελυρόν.

Ὅλα ταῦτα τοῦ ἐπῆλθον εἰς τὴν μνήμην ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ γνωστοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος. Ὁ Κόβρην ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην ἦτο ἥρεμος θερμὸς καιρὸς καὶ ἐμύριζε θάλασσαν. Ἐντὸς τοῦ θαυμασίου λιμένος κατωπτρίζετο ἡ σελήνη καὶ τὰ φῶτα. Τὸ χρῶμα τοῦ ὕδατος δυσκόλως ἠδύνατο τις νὰ τὸ προσδιορίσῃ. ἦτο ἄβρὸν καὶ μαλακόν, κρᾶμα κυανοῦ καὶ πρασίνου· ἐνιαχοῦ μὲν ὁμοιάζε πρὸς τὸ χρῶμα μὲ τὸν θεϊκὸν χαλκόν, ἐνιαχοῦ δὲ ἐφαίνετο ὅτι τὸ σεληνιαῖον φῶς ἀντὶ τοῦ ὕδατος ἐπυκνώθη καὶ ἐπλήρου τὸν λιμένα, ἐν γένει ὅμοιος ὅποια ἁρμονία χρωμάτων, ὅποια ἥρεμος, ὑψηλὴ, γαληνιαία κατάστασις!

Εἰς τὸ κάτω πάτωμα, ὑπὸ τὸν ἐξώστην, τὰ παράθυρα ἦσαν πιθανῶς ἀνοιχτά, διότι εὐκρινῶς ἤκούοντο γυναικεῖαι φωναὶ καὶ γέλωτες. Προφανῶς ἐκεῖ διεσκέδαζον.

Ὁ Κόβρην κατέβαλε προσπάθειαν, ἀπεσφρά-

γισε τὴν ἐπιστολὴν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον, ἀνέγνωσε:

«Ταύτην τὴν στιγμὴν ἀπέθανεν ὁ πατέρας. Τοῦτο τὸ ὀφείλω εἰς σέ, ἐπειδὴ σὺ τὸν ἐφόνευσες. Ὁ κῆπός μας καταστρέφεται, εἰσῆλθον ξένοι εἰς αὐτόν, συμβαίνει δηλαδὴ ὅ,τι ἐφοβεῖτο ὁ ἀτυχὴς μου πατέρας. Αὐτὸ τὸ ὀφείλω ἐπίσης εἰς σέ. Σὲ μισῶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ σοῦ εὐχομαι γρήγορα νὰ χαθῇς καὶ σὺ. Ὡ, πόσον πᾶσχω! Τὴν ψυχὴν μου κατακαίει ἀνυπόφορος ὀδύνη. . . Ἔσο κατηραμένος. Σὲ ἐξέλαθον δι' ἑκτακτον ἄνδρα, διὰ μεγαλοφυίαν, σὲ ἠγάπησα, ἀλλὰ ἀπεδείχθης παράφρων. . .».

Ὁ Κόβρην δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν, ἔσχισε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἔρριψε. Κατελήφθη ὑπὸ ταραχῆς, παρεμφεροῦς πρὸς τρόμον. Ὅπισθεν τοῦ διαχωρίσματος ἐκοιμᾶτο ἡ Βαρβάρα Νικολάεβνα, τῆς ὁποίας ἠκούετο ἡ ἀναπνοή· ἐκ τοῦ κάτω πατώματος ἐξικουῦντο αἱ γυναικεῖαι φωναὶ καὶ οἱ γέλωτες, ἀλλ' ἡ κατάστασις τοῦ Κόβρην ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι ἐκτὸς αὐτοῦ, οὐδὲ ψυχὴ ζῶσα ὑπῆρχεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ἐδυσφόρει ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀτυχὴς, ἡ ψυχικῶς ἀλγοῦσα Τάνια, ἐν τῇ ἐπιστολῇ της κατηρᾶτο αὐτὸν καὶ ἠύχετο τὸν ὄλεθρόν του, καὶ ἔρριπτεν ἔντρομα βλέμματα πρὸς τὴν θύραν, ὥς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ τυχὸν εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιον καὶ καταλάβῃ αὐτὸν ἡ ἄγνωστος ἐκείνη δύναμις, ἥτις ἐν διαστήματι δύο περιόδου ἐτῶν ἐπροξένεισε τοσαύτας καταστροφὰς εἰς τὴν ζωὴν του καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν πλησίων του.

Ἐγίνωσκεν ἤδη ἐκ πείρας ὅτι, ὅταν τὸ νευρικὸν σύστημα εἶναι ἐν ἐξεγέρσει, τὸ καλλίτερον μέρος πρὸς κατεύνασιν αὐτῶν εἶναι ἡ ἐργασία. Δέον νὰ καθίσῃ εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ νὰ ἐξαναγκάσῃ ἑαυτὸν δι' οἰοῦντι ποτὲ τρόπου νὰ συγκεντρώσῃ τὴν διάνοιάν του εἰς μίαν ιδέαν· ἔλαβεν ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ χαρτοφυλακίου του τετράδιον, περιέχον συγκεφαλαίωσιν ἀπανθισματικῆς ἐργασίας, ἐπινοηθείσης ὑπ' αὐτοῦ, ἐν ᾗ περιπτώσει θὰ ἐστενοχωρεῖτο ἀνευ ἐργασίας κατὰ τὴν ἐν Κριμαίᾳ διαμονὴν του. Ἐκάθισε παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν συγκεφαλαίωσιν ταύτην καὶ τοῦ ἐφάνη ὅτι τοῦ ἐπανῆλθεν ἡ ἥρεμος ἡ εὐπειθής, ἡ ἀδιάφορος διάθεσις. Τὸ τετράδιον μὲ τὰς συγκεφαλαιώσεις τὸν ἔκαμε νὰ σκεφθῇ τὴν θεωρίαν περὶ ματαιότητος τοῦ κόσμου. Ἐσκέπτετο, πόσον πολλὰ λαμβάνει ἡ ζωὴ ἀντὶ εὐτελεστάτων ἢ λίαν συνήθων ἀγαθῶν, ἅτινα δύναται νὰ παράσχω εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐν παραδείγματι, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ, τεσσαρακοντούτης, πανεπιστημιακὴν ἑδραν, νὰ γείνη καθηγητὴς ἐκ

τῶν συνήθων, νὰ ἐκθέσῃ, διὰ πλαδαράς, ὀγλήρας, δυσκινήτου γλώσσης συνήσεις ἢ καὶ ξένας ιδέας, ἐνὶ λόγῳ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ θέσιν μετρίου ἐπιστήμονος, ὥφειλεν αὐτὸς ὁ Κόβρην νὰ σπουδάσῃ ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη, νὰ ἐργασθῇ, ἡμέρας καὶ νύκτας, νὰ ὑποστῇ βαρυτάτην ψυχικὴν νόσον, νὰ ὑποφέρῃ ἀνεπιτυχῆς συνοικέσιον καὶ νὰ διαπράξῃ ἕνα σωρὸν ἀνοησίας καὶ ἀδικίας, τὰς ὁποίας θὰ ἦτο εὐχάριστος νὰ μὴ τὰς ἐνθυμᾶτο. Ὁ Κόβρην καθαρὰ πλέον ὁμολόγει ὅτι εἶναι μετριοφύτης καὶ προθύμως συνεβίβάζεται πρὸς τὴν σκέψιν ταύτην, ἐπειδὴ, κατὰ τὴν γνώμην του, ἕκαστος πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστήμενος νὰ εἶναι ὅπως εἶναι.

Ἡ συγκεφαλαίωσις τὸν κατεπράυνεν ἐντελῶς σχεδόν, ἀλλὰ ἡ σχισθεῖσα ἐπιστολὴ ἐλευκάζεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ τὸν ἐμποδίζε νὰ συγκεντρώσῃ τὰς σκέψεις του. Ἠγέρθη τῆς τραπέζης, συνέλεξε τὰ τεμάχια τῆς ἐπιστολῆς καὶ τὰ ἔρριψεν ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀλλ' ἔπνευσεν ἐκ τῆς θαλάσσης ἐλαφρὸς ἀήρ καὶ τὰ τεμάχια διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸ παράθυρον. Κατελήφθη αὖθις ὑπὸ ἀνησυχίας παρεμφεροῦς πρὸς τρόμον καὶ ἤρχισε νὰ νομίζῃ ὅτι ἐν τῷ ξενοδοχείῳ οὐδὲ ψυχὴ ζῶσα ὑπῆρχεν ἐκτὸς αὐτοῦ. . . Ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην. . . Ὁ λιμὴν, ὡς ζωντανὸς ἔβλεπεν αὐτὸν μετὰ πλῆθος γλαυκῶν, κυανῶν, καλαϊδοχρῶν καὶ πυρωδῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ ἐνευε. Τῷ ὄντι ὁ καιρὸς ἦτο θερμὸς καὶ πνιγρὸς καὶ δὲν θὰ ἦτο ἄσχημον νὰ κάμῃ κανεὶς λουτρόν.

Αἰφνης εἰς τὸ κάτω πάτωμα ὑπὸ τὸν ἐξώστην ἠκούσθη παιξίμων βιολίου καὶ τὸ ἄσμα δύο γλυκειῶν γυναικεῶν φωνῶν. Τοῦτο, σὰν νὰ μὴ τοῦ ἦτο ξένον. Τὸ ἄσμα, τὸ ὅποῖον ἐφαλλον, ἀνεφερε περὶ νεάνιδος νοσηρᾶς φαντασίας, ἥτις ἤκουσε τὴν νύκτα εἰς τὸν κῆπον μυστηριώδεις ἤχους καὶ ἐπίσθη ὅτι τοῦτο ἦτο μία θεῖα ἁρμογία, ἀκατανόητος εἰς ἡμᾶς τοὺς θνητούς. Διεκόπη ἡ ἀναπνοὴ τοῦ Κόβρην καὶ ἡ καρδία του ἐσφίγγετο ἐκ τῆς θλίψεως καὶ ἡ θαυμασία, ἡ γλυκεῖα χαρὰ, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἤδη λησμονήσει, ἀνεσαλεύθη εἰς τὰ στήθη του.

Μέλαινα, ὑψηλὴ στήλη, παρεμφερὴς πρὸς λαίλαπα ἢ τυφῶνα, ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας ὁχθῆς τοῦ λιμένος. Μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ἐφώρμησε διὰ τοῦ λιμένος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ξενοδοχείου, καθισταμένη ἐπὶ μᾶλλον

καὶ μᾶλλον σκοτεινότερα, ὁ δὲ Κόβρην μόλις ἠδυνήθη νὰ παραμερίσῃ, διὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ διέλθῃ. . . Ὁ μοναχὸς μὲ ἀσκεπῆ λευκότριχα κεφαλὴν καὶ μὲ μαύρας ὀφρὺς, ἀνυπόδητος, μὲ σταυρωμένας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους, διῆλθε πλησίον καὶ ἔστη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου.

— Διατί δὲν μ' ἐπίστευες; — ἠρώτησεν ἐπιπληκτικῶς, παρατηρῶν αἰμύλως τὸν Κόβρην. Ἄν μ' ἐπίστευες τότε, ὅτι εἶσαι μεγαλοφυής, τὰ δύο ταῦτα ἔτη δὲν θὰ παρήρχοντο τόσοι θλιβεροὶ καὶ ἀνεπαρκεῖς.

Ὁ Κόβρην ἐπίστευεν ἤδη, ὅτι εἶναι ἐκλεκτὸς τοῦ Κυρίου καὶ μεγαλοφυής, ἀνεμνήσθη ζωηρῶς ὅλας τὰς μετὰ τοῦ μαύρου μοναχοῦ συζητήσεις του καὶ ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλὰ τὸ αἷμα κατέρρεεν ἐκ τοῦ λάρυγγός του εὐθὺς ἐπὶ τοῦ στήθους του, καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τί πράττει, ἐκίει τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ αἱ χειρὶδες του ὑγράνθησαν ἐκ τοῦ αἵματος. Ἡθέλησε νὰ καλέσῃ τὴν Βαρβάραν Νικολάεβναν, ἡ ὁποία ἐκοιμᾶτο ὀπισθεν τοῦ διαχωρίσματος, κατέβαλε προσπάθειαν καὶ ἐφώνησε:

— Τάνια!

Κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ ἀνασηκωθείς ἐπὶ τῶν χειρῶν ἐκάλεσε καὶ πάλιν:

— Τάνια!

Ἐκάλει τὴν Τάνιαν, ἐκάλει τὸν μέγαν κῆπον μὲ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἄνθη, ἐκάλει τὸ πάρκον, τὰς πεύκας μὲ τὰς τριχώδεις ρίζας, τὸν ἐκ σικάλειος ἐσπαρμένον ἄγρον, τὴν θεῖαν ἐπιστήμην του, τὴν νεότητά του, τὸ θάρρος, τὴν χαρὰν, ἐκάλει τὴν ζωὴν, ἡ ὁποία ἦτο τόσοι θελκτικῇ. Εἶδεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου, παρὰ τὸ πρόσωπόν του, μικρὰν λίμνην αἵματος καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν νὰ ἀρθώσῃ οὔτε λέξιν, ἀλλ' ἀνέσφραγτος, ἄπειρος εὐτυχία ἐπλήρου ἄπασαν τὴν ὑπαρξίν του. Κάτω ὑπὸ τὸ παράθυρον ἔπαιζαν τὴν νυκτωδίαν, ὁ δὲ μαῦρος μοναχὸς τοῦ ἐψίθυριζεν ὅτι ἦτο μεγαλοφυΐα, ἀποθνήσκει δὲ διότι τὸ ἀσθενὲς αὐτοῦ ἀνθρώπινον σῶμα ἀπώλεσεν ἤδη τὴν ἰσορροπίαν καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς περίβλημα διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν.

Ὅταν ἡ Βαρβάρα Νικολάεβνα ἀφύπνισθη καὶ ἐξῆλθεν ὀπισθεν τοῦ περιφράγματος, ὁ Κόβρην ἦτο ἤδη νεκρὸς καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς του εἶχεν ἀποκρυσταλλωθῇ μειδίαιμα εὐδαιμονίας.

Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ.

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ

Προχθές, έτυχε νά συνομιλήσω περί θεάτρου, αλληλοδιαδόχως, με ένα ήθοποιόν και με ένα ποιητήν.

Ο ήθοποιός μου έλεγε :

« — Δέν έννοώ τας μομφάς τας οποίας απο-
τείνετε μερικοί εις τούς έλληνικούς θιάσους· έργα-
ζόμεθα όπως οί θιάσοι όλων των έθνών του
κόσμου· προσπαθοῦμεν ν' αναβιβάσωμεν έργα
έχοντα ευρωπαϊκόν κύρος, έργα έλκύνοντα όσον
τό δυνατόν περισσότερον κόσμον· δέν έννοώ
ποίας «ιερές φρικιάσεις τής Τέχνης» πρέπει νά
αίσθανθώμεν και ποίας «μυστηριώδεις προσφά-
σεις πετρώγων». Διατί τάχα είνε τέχνη ή υπό-
κρισις ενός συμβολικοῦ ή γεμάτου μυστικισμὸν
έργου και δέν είνε ή υπόκρισις ενός έργου του
Φεργιέ, του Σαρδού, του Λαμπις, του Πα-
γερόν ή του Ροστάν, τά οποια προκαλοῦν
κρουνούς δακρύων ή όμηρικούς γέλωτας και
θύελλαν χειροκροτημάτων, και τά οποια άνέ-
δειξαν ακαδημαϊκούς τούς συγγραφείς των ; διατί
μία κωμωδία του Μπισσόν, ή οποία δέν προσβάλ-
λει τά παρισινά θεάτρα, ν' αποτελῇ αίσχος δι' έν
θέατρον τής όδου Σταδίου ή τής πλατείας τής
Ομονοίας ;

« Και τά κωμειδύλλια και τά τραγούδια και
οί χοροί ; θα είπητε. Παραδέχομαι ότι έξευτε-
λίζουν κάπως τόν ήθοποιόν, αλλά και αυτά έχουν
τόν λόγον των. Παρετηρήσατε ποιοι είνε κατά
τά ένενήντα τοίς εκατόν οί θαμῶνες των θερινών
θεάτρων ; καταστηματαρχαί, οικοκυραί, δεσποί-
νιδες τής μέσης πρὸς τήν κατωτέραν τάξιν,
υπάλληλοι, τεχνίται· όλοι αυτοί οί οποιοί τήν
ήμεραν εκούρασαν τά νεῦρά των ή τούς μῦς των
εις επιπόνους ή άνιάρους και πεζὰς ασχολίας,
έρχονται τό βράδυ και κάθονται εις τά καθί-
σματά των με πνεῦμα νωθρόν, πολύ όλίγον άπαι-
τητικόν, και με τήν σταθεράν άπόφασιν νά διασκε-
δάσουν. Ίδέας ; φιλοσοφίας ; τί νά τας κάμουν ;
ζητοῦν συγκινήσεις εύκόλους και προχείρους,
πράγματα απλά και διασκεδαστικά, μή κρημνί-
ζοντα τίποτε μέσα των, τέρποντα χωρίς ν' άπα-
σχολοῦν και νά κουράζουν τόν νοῦν· με τό είσι-
τήριόν των ήγόρασαν οί άνθρωποι τριών ὥρων
άπουσίαν άπό τήν πραγματικότητα και ήμείς,
εὔσυνειδήτως, αναλαμβάνομεν νά δώσωμεν εις αυ-
τούς τό συμφωνηθέν ποσόν τής διασκεδάσεως, και

όσον εἰμποροῦμεν μάλιστα περισσότερον διὰ νά
επανέλθουν και αύριον· διότι τούς χρειάζομεθα,
κύριε, διότι από τό θυλάκιον αὐτῶν έξαρτᾶται
ή ύπαρξις του έλληνικοῦ θεάτρου· μήπως νομί-
ζετε ότι οί φιλόσοφοι και οί τεχνοκρίται σας
θα μετρήσουν τας τέσσαρας πέντε εκατοντάδας
δραχμῶν, αἱ οποια χρειάζονται κάθε έσπέραν δι'
ενοίκια, φωτισμὸν και ὅλην τήν πολυσύνθετον συν-
τήρησιν των έμψύχων και άψύχων του θιάσου ;

« Σας βεβαιῶ ότι μου είνε έντελῶς άκατανόη-
τος ή επίθεσις αὐτῇ κατὰ τής έλληνικῆς σκηνῆς,
ή από ύψηλοῦ, ή οποία προσέλαθε τόσον επιδει-
κτικὸν χαρακτήρα· ή ὕβρις των έλληνικῶν θιά-
σων κοντεύει νά καταντήσῃ σήμερον τίτλος
καλαισθησίας και άνωτέρας μορφώσεως. Ἀλλά
δέν μου λέγετε, σας παρακαλῶ, τί τούς πταίει ;
τά έργα ή οί καλλιτέχναι ; τά έργα, δόξα τῷ
Θεῷ, έχουν, όπως σας είπα, διεθνές κύρος δα-
κρύων ή γέλωτος· συμβαίνει με τά θεατρικά
έργα, ότι με τά ὕψασματα και όλίγον με ὅλα
μας· άφού δέν άρκεῖ ή έγγυρία παραγωγή, γίνε-
ται εισαγωγή άπ' έξω· τό έμπόρευμά μας είνε
γαλλικῆς ποιότητος και δέν επιδέχεται συζή-
τησιν. Οί καλλιτέχναι πάνιν ; Ἐάν έδῶ ισχύη τό
άρχαιον ρήτὸν «οὐδείς προφήτης δεκτὸς έν τῇ
έαυτοῦ πατρίδι», έάν έδῶ ό φθόνος αποτυφλῶνῃ,
άλλοῦ, εκτιμοῦν, φίλε μου, τούς έλληνας καλ-
λιτέχνους· ξέναι χεῖρες μᾶς παρασημοφοροῦν·
εις τά μεγάλα κέντρα του έξωτερικοῦ έρχόμεθα
εις ἄμιλλαν, εις άνταγωνισμὸν τέχνης πρὸς ξέ-
νους καλλιτέχνους, και ὑπὸ τά βλέμματα τῶν
έθνικοτήτων, έν μέσω έθνικῆς φρενιτιδος των
Ἑλλήνων, έν μέσω δακρύων ὑπερηφανείας άνα-
κηρυττόμεθα νικηταί· έχομεν θα είπητε και ήμεῖς
τήν σαβοῦράν μας, και πολλήν μάλιστα, και ως
τέχνη και ως μόρφωσις και ως άνατροφή, άλλ'
ό άναμάρτητος πρῶτος τόν λίθον βαλέτω· στρέ-
ψατε τό βλέμμα σας εις τούς λεγομένους λο-
γίους, εις τούς άλλους καλλιτέχνους και καταδι-
κάσατέ μας ! . . . »

Ο ποιητής μου έλεγε :

« — Όταν παρευρίσκωμαι εις παραστάσεις
έλληνικῶν θιάσων, μου φαίνεται ως νά βλέπω
εισβολήν βαρβάρων εις μαρμάρινον ναόν θεοῦ· τό

δράμα, ή κατ' έξοχὴν ποιήσις, ή αποκορύφωσις
τῆς τέχνης του λόγου, ή τελειότερα μορφή τῆς
πνευματικῆς δημιουργίας, αἱ σύνθεσις όλων των
δημιουργικῶν συμβόλων, ή γενέτειρα ψυχικῶν
κόσμων, όπως έλεγε προχθές εις ποιητής, βε-
βηλώνεται καθ' εκάστην επί του ρυπαροῦ σα-
νιδώματος τῆς σκηνῆς· και μου έρχεται εις τό
στόμα ή άγωνιώδης κραυγή των Ἀθηναίων γε-
ρόντων πρὸς τόν Οιδίποδα επί Κολωνῷ πατοῦντα
τά άβρατα :

πάμμορ', ὦ φύλαξαι
μετάσταθ', άποβαθι· πολ-
λὰ κέλευθος έρατύει.

Με ποῖον δικαίωμα οί άνθρωποι οὔτοι προ-
βάλλουν τόσον οικτρῶς εις τόν έξωτερικὸν κόσμον
και αίσθητοποιοῦν εις τό παράπηγμά των τὰ
ποιητικά πλάσματα του Σαίξπηρ ή του Ίψεν ;
Τί παρεμβάλλουν τούς μορφασμούς των και τούς
σφαδασμούς των μεταξύ αὐτῶν και ήμῶν, και
διατί ή άτεχνία των μᾶς άποσπᾷ ὀδυνηρῶς από
τὴν ψυχικὴν συγκίνησιν, τὴν ποίαν θέλει νά γεν-
νήσῃ έντός μας ό ποιητής ; Πόσον δίκαιον
είχεν ό Γκαίτε, νά μὴ θέλῃ τήν επί σκηνῆς
παράστασιν των έργων του Σαίξπηρ ! . . « Ἐν
σαικισπῆριον έργον, έλεγε, βαθύτερον και καθα-
ρώτερον τό αἰσθάνόμεθα διὰ τῆς άναγνώσεως· δέν
άποσπώμεθα οὔτε από τὴν επιτυχῇ οὔτε από τὴν
άνεπιτυχῇ υπόκρισιν. Δέν ὑπάρχει ὑψηλότερα
και ευγενεστέρα ἀπόλαυσις από τό ν' ακούῃ
και κλεισμένους ὀφθαλμούς, διὰ φυσικῆς
και άρμολούσης φωνῆς ὅχι άπαγγελλόμενον άλλ'
άπλως άναγινωσκόμενον σαικισπῆριον έργον. Πα-
ρακολουθοῦμεν τὸν στήμονα εις τόν ποῖον ὑφαί-
νονται τὰ γεγονότα. Φανταζόμεθα έμπρός μας
τούς χαρακτήρας· διὰ των λόγων των μανθάνο-
μεν έντελῶς τί συμβαίνει έντός των ».

Τό δραματικὸν έργον, επειδὴ τάχα έχει διαλο-
γικὴν μορφήν, έπεται ότι έχει ανάγκην νά λάβῃ
τήν σάρκα και τὰ ὀστά του πρώτου αὐτοδιδά-
κτου χειρώναντος ; Ο ἴδιος ό Γκαίτε είπεν έπα-
νειλημμένως και διὰ τὸν Φάουστ και δι' άλλα
δράματά του ότι οὐδόλως ὑπελόγισε κατὰ τὴν
συγγραφὴν των τὴν από τῆς σκηνῆς έντύπωσιν.
Ο Βύρων εις πολλά των ὥραιότερων του έργων
έπροτίμησε τὴν δραματικὴν μορφήν ὅχι διότι
έσκέφθη ποτέ νά παραδῶσῃ εις τας βασάνους των
ήθοποιῶν τὸν Κάιν ή τὸν Σαρδανάπλλον, αλλά
διότι ή μορφή αὐτῇ παρείχεν εις αὐτόν τό μέσον
νά εκφράσῃ ζωηρότερον και παραστατικώτερον
τά ασυλληπτότερα ψυχικά ἀπόκρυφα των ήρώων
του. Πράγματι, ή διήγησις και ή περιγραφή ὅσον
ζωντανὰ και άν είνε, είνε ὡραὶ ένώπιον τῆς

δραματικῆς μορφῆς. Εἰς τό δράμα οί άνθρωποι
χαρακτηρίζουν έαυτούς διὰ των ιδίων των λό-
γων, ζοῦν πρὸ των ὀφθαλμῶν μας, ακούομεν
τὴν φωνὴν των· ή γοργή αλληλουχία των σκη-
νῶν, ή ανταλλαγή των λόγων ως διαξίφισμῶν,
ή επίθεσις και ή άμυνα των ψυχῶν, εκκλείουν
τὴν κίνησιν και τὸν θόρυβον τῆς ζωῆς· εκ τῆς
συγκρούσεως των ψυχικῶν νεφῶν γεννᾶται ή
άστραπή, εις τὴν λάμψιν τῆς οποίας διακρίνομεν
τὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς ανθρωπίνης ὑπάρξεως.
Και διὰ νά εισέλθω εις τό ἄδυτον τῆς μεγάλης
ποιητικῆς ψυχῆς μου χρειάζεται ή χειραγωγία
ένός ανθρώπου, άσυγκρίτως κατωτέρου μου, ως
διὰ νά θαυμάσω τὸν Παρθενῶνα θα μου χρειά-
ζετο νά αἱματώσῃ τό συναίσθημά μου ή βέβη-
λος άμάθεια χυδαίου ξεναγοῦ ! »

Εἰς τὸν ήθοποιόν άπεκρίθην :

— Τά έργα τά οποια όλίγον τυχαίως ανασύ-
ρετε από τὰ ευρωπαϊκά δραματολόγια εγήρασαν
εις τὴν πατρίδα των, τὰ πλείστα, και άπέθανον
και είνε βρυκολάκιασμα ή επί τῆς σκηνῆς εμφά-
νισις των· πᾶν έργον τό ποῖον δέν έχει μέσα
του ὑπέροχον αντίληψιν τῆς ζωῆς και δέν
εγκλείει τὴν αἰωνίαν φρικίαν τραγικῆς ἀλη-
θείας, είνε νεκρόν· τοιαῦτα δ' είνε τὰ περισσό-
τερα έργα των σκηνορραπτῶν. Ποίησιν, ιδέας, δρα-
ματικὴν πνοὴν δέν έχουν διόλου· έχουν μόνον
ἀριθμητικῶς ὑπολογισθεῖσαν διαδοχὴν σκηνῶν και
διὰ του διαβήτου καταμετρηθέν ένδιαφέρον· ή
ζωὴ δέν αναβροῖ· ένδοθέν των, άλλ' έξαρτᾶται
εκ μόνης τῆς ὑποκρίσεως, όπου δὲ αὐτῇ λείπει,
δέν έχουν οὔδε τὸν γαλθανισμὸν τῆς ψευδοῦς
ζωῆς. Ἐπὶ τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐγεννήθησαν, ὑπὸ
τό κράτος κοινωνικῶν προλήψεων ή κρίσεων, ως
διαφωτίσις ή διαμαρτυρία, και άνεβιβάσθησαν
εἰς τῆς σκηνῆς, εις στιγμὴν δεδομένην, ως άπάν-
τησις εις άγωνιώδη προσδοκίαν ενός ὀλοκλήρου
λαοῦ· παρήλθον δεκάδες ἐτῶν εκποτε· οί τολμη-
ροί συλλογισμοί έγιναν πραγματικότης, αἱ στίλ-
βουσαι εὔφρολογίαι έσκωρίασαν, και παριστάμεθα
εις τὴν εκθίασιν θυρῶν πρὸ πολλοῦ άνοιχθεῖσῶν.

Ἡ περί του κοινῦ μέριμνά σας και ή φιλοσο-
φία σας έχει βιομηχανικὴν ἀξίαν, αλλά καμμίαν
σχέσιν με τὴν τέχνην· ή τέχνη διέρχεται από
τόν εγκέφαλον και τὴν καρδίαν, αλλά δέν κατα-
βαίνει μέχρὶ του έντερικοῦ σωλήνος· οί στομα-
χικοί ὑπολογισμοί δέν έχουν τίποτε τό κοινόν με
τά καλλιτεχνικά ιδεώδη. Εἴσθε εὐτυχεῖς διὰ
τὴν τεχνικὴν σας αὐτάρκειαν· όπου φθάνει τό
βλέμμα σας βλέπετε προσινάδας και άνθη και

δάφνας διὰ στεφάνους· δὲν φαντάζεσθε ὅτι κρύπτεται τίποτε περὶ τῶν, οὐδὲ βλαπτικῶν διὰ τῶν ἐκτετασμένων τῶν.

Ὅσοι δὲ τὸν ποιητὴν εἶπεν·

ἡ μέθοδος τοῦ ἑκάστη διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν σαικωπηρείων ἔργων ὁμοιάζει πρὸς τὰς γιγαντιαίας ἐκείνας πανοπλίας, αἵτινες προσαρμόζονται μόνον εἰς τὰ πελώρια σώματα, διὰ τὰ ὅποια κατασκευάσθησαν. Ἡ ἀνάγνωσις ἐνὸς δράματος ἀπαιτεῖ παραγωγικὴν φαντασίαν, τὴν ὅποیان ὀλίγιστοι μόνον ἔχουν· τὰ βοηθήματα τὰ ὅποια παρέχει τὸ ἔπος ἢ τὸ μυθιστόρημα λείπουν ἐδῶ· εἰς τὸ δράμα ἀφίνονται πολλὰ κενὰ πρὸς συμπλήρωσιν· ὑπάρχουν χάσματα ἀπαιτοῦντα ἄλλα· ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ συνδημιουργήσῃ μετὰ τοῦ ποιητοῦ, καὶ ποῦ νὰ εὑρουν ὅλοι τὴν δύναμιν τῆς προβολῆς εἰς τὸν αἰσθητικὸν κόσμον ὄντων ἀποτελουμένων ἀπὸ λέξεις; Ἐπειτα εἶνε μεγάλη πλάνη ἡ ἰδέα ὅτι τὸ δραματικὸν ἔργον ἀποτελεῖται ἀπὸ μόνον τὸ κείμενον του· τέσσαρα καὶ ἐνίοτε πέντε εἶνε τὰ οὐσιώδη συστατικὰ στοιχεῖα του· ἡ ποίησις πρῶτα πρῶτα, ἀλλ' ἔπειτα ἡ ὑπόκρισις, καὶ ἡ ἐνσκήνωσις, καὶ ἡ συμπληροῦσα τὴν ἐνσκήνωσιν διακοσμητικὴ τέχνη καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ μουσική. Ὅλα ταῦτα μαζί, ἐν τῇ ἀρμονίᾳ τῶν, ἀποτελοῦν τὸ ἀληθὲς δραματικὸν ἔργον, καὶ μόνον ὅπου ὑπάρξῃ ἡ σπανία καὶ εὐτυχὴς σύμπτωσης τῶν δυνάμεων νὰ γείνῃ λόγος περὶ καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως. Ὅπου ὁ ἡθοποιός, κατὰ τὴν ὥραίαν ἐκφράσιν τοῦ μεγάλου Ἐκκοφ, «βυθισθῇ ὡς δύτης ἐκφρασὶν τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων

καὶ παθῶν καὶ ζητήσῃ τὸν μαχαρίτην ἔως ἐπὶ τὸν αἰσθητικόν, ὅπου δὲ τῆς πύξης καὶ γὰρ καὶ ἀνεπαίσθητος τῆς ἐξωτερικῆς πραγματικῆς κούνητος εἰσπνεύσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ἀτμοσφαῖρα τῶν τόπων καὶ τῶν προσώπων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ ἰδέαι καὶ ἐκφράσεις εἰς τὸ φανταστικὸν τῶν περιβάλλοντων.

Τὰ τεχνικὰ καὶ ὑλικά μέσα τῶν παρόντων ἐλληνικῶν θεάτρων εἶνε ἀνεπαρκῆ διὰ τοιοῦτον ἰδανικόν· ὑπάρχει κοινόν, δυστυχῶς ἀπέραντον ὡς ἡ θάλασσα, καταθελγόμενον ἀπὸ τοὺς Πειρατάς, τοὺς Ἀνθρωποφάγους, Ἰωσίαν τὸν Ἀκτοφύλακα, τὸν Ἰὸν τῆς Νυκτός, τὸ Βοιδολίθιστο, τὸν Μπαρμπαλινάρδον κτλ. κτλ. Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἀνθρώποι, οἵτινες ἀναμένουν παρὰ τοῦ θεάτρου τὴν ἀφύπνισιν τοῦ βαθύτερου εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαθάνοντος ἀνθρωπίνου ὄντος, τὰς ἀρήτους συγκινήσεις τῆς ἀναγνώσεως ἡμῶν αὐτῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς καλλιτεχνικῆς φρικιάσεως, τὴν ἀντίληψιν ζωῆς ὑπερτέρας καὶ ἀληθεστέρας ἐν ὑπερόχῳ τῆς τέχνης ὁράματι. Ἀς διακριθῶν οἱ ναοὶ κατὰ τὴν θρησκείαν· οἱ βάρβαροι ἄς σύλονται πρὸ τῶν σκαιῶν καὶ μορφαζόντων εἰδώλων τῶν· οἱ ἄλλοι ἄς ἀπενίζωσιν, ἐν πνευματικῇ ἀνυψώσει, τὴν θείαν μορφήν καὶ ἄς φωτίζωνται ἀπὸ τὴν ὑπέργειον αἴγλην τῆς. Τὸν νέον τοῦτον ναὸν τῆς τέχνης, κατάλευκον ἐν μέσῳ τοῦ καταπρασίνου ἄλσους τοῦ ἰδανικοῦ, μακρὰν πάσης βεβήλου ἐπαφῆς, θὰ δυνηθῇ ἄρά γε ν' ἀνεγείρῃ ἡ καλλιτεχνικὴ ιδιοφυΐα τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς «Νέας Σκηνῆς»; Τὸ ἐλπίζομεν μετὰ πεποιθήσεως.

Α. Π. Κ.

Επιθυμοῦμεν νὰ παρακολουθήσουν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ὅχι τὰ δημοσιευόμενα μόνον εἰς τὰ «Παναθηναία». Δὲν ἀποτελοῦν αὐτὰ τὴν ὁλότητα τῆς φιλολογικῆς καὶ ἐν γένει τῆς πνευματικῆς κινήσεως. Θέλομεν ἐφαρμόζοντες τὸ πρόγραμμά μας νὰ καταστήσωμεν τὸ κοινὸν ἐνήμερον τῶν ἐκδιδομένων ἔργων καὶ τῆς ἀξίας τῶν. Διὰ τινὰ ἐξ αὐτῶν θὰ δώσωμεν περίληψιν μόνον, περιοριζόμενοι εἰς ὀλίγας κρίσεις. Ἄλλα θ' ἀναλύσωμεν λεπτομερῶς. Ἐν γένει θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀξίαν καὶ νὰ καθορίσωμεν τὸν χαρακτῆρά των.

Μὲ εἰλικρίνειαν καὶ θάρρος θὰ εἰπώμεν τὴν γνώμην μας. Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος ἀναλαμβάνει τὴν Ποίησιν. Ὁ κ. Ἀριστοτέλης Κουρτίδης τὸ Θέατρον. Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος τὸ Διήγημα. Καὶ οἱ τρεῖς, συνεργάται μας ἐκ τῶν καλλίστων, ἀνέλαβον μὲ προθυμίαν τὸ δύσκολον αὐτὸ ἔργον.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ πολὺς λόγος γίνεταί περὶ τοῦ πολωνοῦ ποιητοῦ Γιάν Κάπροβιτς. Ὁ χωρικὸς οὗτος καὶ υἱὸς χωρικῶν, ἐκ τοῦ μέρους τῆς Μεγάλης Πολωνίας τοῦ ἀνήκοντος εἰς τοὺς Γερμανοὺς καταγόμενος ἀνεδείχθη ὁ βάρδος τῶν χωρικῶν. Ἡ ἐνδεῖα τὸν ἠνάγκασε νὰ διέλθῃ τὴν νεότητά του εἰς τὸ καλυδρόσπιτον τῆς μητρὸς του. Ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη διήνυε περὶ δέκα χιλιόμετρα τὴν ἡμέραν διὰ νὰ πηγαίῃ εἰς τὸ σχολεῖον. Τόσον δὲ ἐγέμισεν ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ποίησιν τῶν ὁποίων ἔλαβεν εἰς δύο πανεπιστήμια, ἔμεινε κατὰ βάθος ἀληθὲς χωρικὸς, μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδος του, δημιουργὸς «νέας φρικιάσεως», κατὰ τὴν ἐκφράσιν τὴν ὁποίαν εἶχε μεταχειρισθῇ ὁ Οὐγγὺς διὰ τὸν Μπωδελαίρ. Ἡ φωνὴ του γίνεταί ἐντονότερα καθ' ἑκάστην· ἐνίοτε ἔχει ἤχους ἰσχυροῦς ὡς ἡ κωδωνοκρουσία καθεδρικοῦ ναοῦ· ἄλλοτε ὁμοιάζει μὲ βρυχηθμὸν λέοντος. Σύγχρονος τῶν ἀπληπισμένων ἐκείνων, οἵτινες ἐπαναλαμβάνουν μετὰ τοῦ Βερλαίν ὅλα τὰ ἔπιαν, ὅλα τὰ ἔφαγαν, τίποτε δὲν μένει νὰ

εἰπῇ κανεῖς» λέγει νέα πράγματα, καὶ τὰ λέγει ἐντόνως καὶ διαυγῶς. Ἄλλοι ποιηταὶ ἀποπλανῶνται ζητοῦντες πλουσίας ὁμοιοκαταληξίας καὶ σπάνια συναισθήματα, ἀλλὰ μένουν οἱ ἴδιοι πάντοτε, δοῦλοι τῶν ὀνείρων των. Αὐτὸς ὁμοιάζει πρὸς δρῶν, ἥτις αὐξάνει ἀνεπαίσθητως καὶ βάλλει ῥίξας ὀλονὲν βαθυτέρας καὶ περισσώτερον ἀδιασείστους. Ἄνευ ἐπιτηδεύσεως, μὲ παραφορὰν ἀκατάσχετον ψάλλει τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Οὐδέποτε «αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ τόσον μέγαν ὅσον ὅταν μὲ ἐν κομματάκι συναισθήματος δημιουργῇ μεγαλοπρεπῆ βωμὸν εἰς τὴν Φύσιν». Εἶνε ὁ ποιητὴς τῶν ταπεινῶν, ὁ ποιητὴς τοῦ πόνου, ὁ φίλος τῶν δυστυχῶν οἵτινες ὑποφέρουν, ἀλλὰ δὲν παραπονοῦνται. Ἡ ποίησις του εἶνε κατὰ τὴν φράσιν του «ἡ ἡγὼ τῆς ὀδύνης τῶν λαῶν, ἡ ἐπιθυμία τοῦ φωτός, τοῦ ἄρτου καὶ τῆς ἐλευθερίας». Ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀρχήν: «καλλίτερα ν' ἀρπάξῃ κανεῖς εἰς τὰς χεῖρας τὸν πέλεκυν παρὰ νὰ πέσῃ ὑπὸ τὸ κτύπημα τοῦ πελέκεως». Ἀφ' οὗ ὠνειροπόλησε τὸ κοινωνικὸν ἰδεώδες, ταξιδεύει πρὸς τὸ ἄπειρον ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ θείου ἄστρου τὸ ὅποιον καταφέρει ὅλον τὸ ἔργον του. Σκέπτεται περὶ τῆς αἰωνίου πάλης τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Πονηροῦ καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐρωτικά ἄσματα του εἶνε γεμῆτα ἀπὸ ὑπέρλαμπρον πανθεϊσμόν. Ἡ ἀπλὴ ψυχὴ του καταφαίνεται πρὸ πάντων εἰς τὰ ἑκατὸν περίπου σονέτα, εἰς τὰ ὅποια, μὲ γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, διηγεῖται τὴν ζωὴν τοῦ πολωνοῦ χωρικοῦ. Εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸν ἔργον του.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ἀπέτεινεν εἰς τοὺς γνωστότερους Γάλλους συγγραφεῖς τὸ ἐξῆς ἐρώτημα:

— Φοροῦντες ὅπως ὁ Τολστόν, οἱ τὰ μεγάλα ἔργα δὲν εἶνε μεγάλα εἰμὴ διότι εἶνε προσὰ εἰς ὅλους καὶ καταληπτά ἀπὸ ὅλους;

Ὁ μυθιστοριογράφος Ροδ, ὁ γνωστὸς διὰ τὴν βαθεῖαν γνώσιν τῶν φιλολογικῶν τοῦ Βορρὰ καὶ ἄλλοτε καθηγητὴς τῶν νεωτέρων φιλολογικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης, ἀπήντησε καθαρὰ: «—Ναί, ἀπολύτως.» Ὁ μυθιστοριογράφος Μοντεγκιού εἶπε: «—Ναί, φρονῶ ὅπως ὁ Τολστόν, ὅτι ὅλα τὰ ἀριστουργήματα εἶνε ἀπλὰ.» Ὁ μυθιστοριογράφος Δὲ λὰ Φορέ ἀποκρίνεται: «— Ἀπολύτως.» Ὁ Ἰούλιος Κλαρτὴ ἐγραψεν: «—Εἰμαι τῆς γνώμης τοῦ Τολστόν, τὸ ὁραιότερον τῶν μυθιστορημάτων τὸ ἀποδεικνύει, τὸ ὅποιον δίδει ἀφορμὴν σκέψεων εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας καὶ διασκεδάζει τὸ πλῆθος: ὁ δὲ Κιγώτος.» Ὁ μυθιστοριογράφος Πουβιγιάν, ὁ τρυφερὸς ζωγράφος τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου ἀπήντησε: «—Τὰ μεγάλα ἔργα εἶνε τὸ πλεονέκτημα ὀλίγων ἐκλεκτῶν, οἵτινες τὰ ἐκτιμῶν, τὰ ἐννοοῦν, καὶ τὰ καθίστοῦν προσὰ εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ τῶν ἐξηγήσεων των, τὰ ἐπιβάλλουν διὰ νόημονος θαυμασμοῦ, δι' ἐνθουσιασμοῦ τὸν ὅποιον μεταδίδουν. Δὲν ὑπάρχει ἔργον ἄξιον λόγου, τὸ ὅποιον νὰ μὴ παρεγνωρίσθῃ ὑπὸ τοῦ πλῆθους. Ἄν ἀνέφε-

τῆς ἀπαγγελίας, ἡ ἐκφραστικὴ καλλονὴ τῆς ἀπέδω-
καν θαυμασίως τὴν ἡρώϊκὴν γλυκύτητα τῆς Αὐρη-
λιανῆς Παρθένου».

ΜΟΥΣΙΚΗ

Εἰς τὴν Ἑλισσιγγόρ τῆς Φινλανδίας ἐπανειλημ-
μένως παρεστάθη τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον ἡ
Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους εἰς ὥραιαν φιννικὴν μετά-
φρασιν μετὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Saint-Saëns. — Εἰς
δὲ τὴν Κολωνίαν, ἐν τῇ συναυλίᾳ τοῦ αὐτοῦ Ὁδείου,
ἐξετελέσθησαν τρεῖς ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μέλη κατὰ τὴν
διερμηνεύσιν τοῦ ἐν Βερολίνῳ καθηγητοῦ Ὁσκάρ
Φλάιτσερ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ συνέστη ἑταιρεία πρὸς ἴδρυσιν
Νεωτέρου Ὁδείου μέλλοντος ν' ἀφιερωθῇ ἰδιαιτέ-
ρως εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην. Ἡ αὕτῃ ἑταιρεία σκο-
πεύει νὰ κατασκευάσῃ δύο μεγάλα θεατρικὰ αἰθούσας
συνηρμοσμένας ἐκ μερῶν καὶ διαλυτάς, αἵτινες θὰ ἐγκα-
θιδρύνονται εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῶν Παρισίων
καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀποκέντρους συνοικίας διαμένονσαι ἐπὶ
ἓνα μῆνα εἰς ἑκάστην. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δέκα
διάφορα ἔργα θὰ παρασταθῶσι, τὸ ἀπομαρτήμερον δ' ἐκά-
στης πέμπτῃς θὰ δίδονται ἰδιαιτέρας παραστάσεις
δωρεὰν διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων. Ἡ αἰθούσα
θὰ περιλαμβάνῃ 1600 θέσεις, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ θὰ
ποικίλλῃ ἀπὸ 3 φρ. μέχρι 50 ἑκατοστῶν. Θὰ ἐκτε-
λῶνται εἰς αὐτὰς καὶ λαϊκαὶ συμφωνίαι μὲ τμήματα
εἰσόδου 50 καὶ 25 λεπτῶν.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ο ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΚΛΙΜΤ, τοῦ ὁποίου δημο-
μοσιεύομεν τὴν Ἀγάτῃν εἰς τὴν πρώτην σελίδα,
ἐγεννήθη τὸ 1862 ἐν τῇ κωμοπόλει Baumgarten
παρὰ τὴν Βιέννην τῆς Αὐστρίας ὡς πρωτότοκος υἱὸς
πτωχοῦ λιθογράφου. Τὰ πρῶτα βήματά του εἰς τὴν
Τέχνην διήλθον ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἐξερχομένων
βιενναῖος ζωγράφος Λαουφβέργερ, ὅστις ἐπέδρασε
κάπως ἐπὶ τῆς σχεδιαστικῆς καὶ τεχνικῆς αὐτοῦ
ἰδιοφυίας. Ταχέως ὅμως ὁ νεαρὸς Κλίμτ ἐχάραιεν
εἰς τὸν οὐράνιον κάμπον τῆς Τέχνης καινούργια μονο-
πάτια, ὅπου μόνος του προχωρεῖ καὶ τὰ ὅποια, καθὼς
διαβαίνει, φεγγοβολοῦν μὲ τὴν λάμψιν τῶν δρόμων
τῶν ἄστρον. Τὰ ἔργα του ὅλα, ἰδίως δὲ αἱ δύο
τελευταῖαι μεγάλαι συνθέσεις του, ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ
Ἱατρικὴ, προωρισμέναι νὰ κοσμήσωσι τὴν ἀροφὴν τοῦ
προδόμου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Πανεπιστημίου τῆς
Βιέννης, εἶναι σὰν βουτηγμένα εἰς ἐν γλαυκὸν καὶ
παλλόμενον φῶς ὑπεργήνου χάους, ἀπὸ τὸ ὅποιον αἱ
ζωγραφικαὶ ἰδέαι, ὡς μία νεφελώδης ὕλη, συμπυ-
κνοῦνται εἰς μὲν φῶς χωρὶς νὰ χάνουν ἐν τούτοις τὴν
ἐνότητά των μὲ τὴν πρώτην δημιουργικὴν ἀφετη-
ρίαν. Αἱ μορφαὶ τοῦ Κλίμτ ζοῦν οὕτω μέσα εἰς μίαν
μουσικὴν ἀτμοσφαῖραν, ἡ ὁποία εἶνε συγχρόνως ἡ
πρώτη αἰτία καὶ ἡ πρώτη ὕλη τῆς γεννήσεώς των
καὶ τῆς ὁποίας μουσικὴ ἐνσάρκωσις πάλιν εἶναι αἱ
διαγεγραμμέναι μορφαί.

Εἶναι ὁ μέλλων ἴσως ζωγράφος ὅστις μεταχειρί-
ται τόσον ἰδιαζόντως τὰ χρώματα αὐτὰ ὡς μουσικὰς
καὶ δημιουργικὰς ἰδέας, ἀκριβῶς ὅπως ὁ ποιητὴς πρέ-
πει νὰ πλάττῃ ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῆς ψυχῆς του τὰ
ὄντα τῆς φαντασίας χωρὶς νὰ τὰ γυμνῶν ἀπὸ τὸν

ἀρμονικὸν φωτιστέφανον τῆς γεννήσεώς των. Διὰ
τοῦτο καὶ τὰ ἔργα του εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ψυχικὴν δό-
νησιν καὶ ἡ γραμμὴ, χωρὶς νὰ εἶναι μόνον γραμμὴ,
ἀλλὰ κυρίως τάσις πρὸς γραμμὴν, ἐκφράζει τόσα
ἀσύλληπτα συναισθήματα καὶ αὐτὰ μὲ τόσην ἔντασιν
ὅπως καὶ μία ἡχητικὴ γραμμὴ, τὴν ὁποίαν τραβᾷ τὸ
δοῦναι φρικτῶν ἐπάνω εἰς τὴν χορδὴν παλαιοῦ βιο-
λίου. Αὐτὸς ὁ «ἐντονος ψυχισμός», ὅπως θέλω νὰ τὸν
ονομάσω, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν γραμ-
μὴν ἀλλὰ τὴν γεννᾷ, ὁ χαρακτηριστικὸς δι' ὅλην τὴν
νέαν τάσιν τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν τυ-
φλά παρανοοῦμεν ὅταν τὴν μυκτηρίζωμεν ὡς Seces-
sion, ὁ ἀναφανεὶς ἐνωρύτερα ἀκόμη εἰς τὴν λογοτε-
χνίαν καὶ τὴν μουσικὴν, ἔλαβεν εἰς τὸν χρωστήρα
τοῦ Κλίμτ ὑψίστην δύναμιν ἐκφράσεως. Εἶναι ἀποκα-
λυπτικὸν διὰ τὴν τύφλωσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκον-
ται τὴν σήμερον καὶ κρατοῦν καὶ τὴν κοινὴν γνώμην
οἱ τεταγμένοι νὰ διευθύνωσι καὶ φωτίζωσι τὸ κοινόν,
ὅτι αἱ δύο προμνημονευθεῖσαι συνθέσεις τοῦ Κλίμτ,
αἱ παραγγελλθεῖσαι παρὰ τοῦ αὐστριακοῦ ὑπουργοῦ τῆς
Παιδείας διὰ τὸ Πανεπιστήμιον, ἐξήγειραν εἰς ἐπα-
νάστασιν κατ' αὐτοῦ ὅλας τὰς κορυφαίας μοῦνας τῆς
τεχνοκριτικῆς, προεξάρχοντος τοῦ συναψίου τῶν καθη-
γητῶν τῆς Αἰσθητικῆς, τῶν καθηγητῶν τῆς Φιλοσο-
φίας καὶ Ἱατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μέχρι τοῦ
σημείου ὅστε ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἠναγκάσθη εἰς
ἐπανειλημμένας ἐπερωτήσεις ἐν τῇ Βουλῇ νὰ δικαιο-
λογηθῇ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀριστουργημάτων
αὐτῶν. Καὶ αἱ δύο ἐκτεθεῖσαι κατόπιν εἰς τὴν Διεθνῇ
Ἐκθεσιν τῶν Παρισίων ἔλαβον τὸ πρῶτον βραβεῖον
καὶ χρυσοῦν μετάλλιον.

K. X.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ, ὑπὸ Γεωρ-
γίου Κακλαμάνου ὑποστρατήγου (σχετικῶς πρὸς τὰ
περὶ αὐτοῦ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἐκθεσὶ τῆς Α.Β.Υ.
τοῦ Διαδόχου ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ Στρατοῦ
Θεσσαλίας κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1897). Τυπο-
γραφεῖον τοῦ «Ἀστὸς» 1901.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ, ὑπὸ Δημητρίου Γ. Κακλα-
μάνου. Πολυτελής, καλλιτεχνικώτατος τόμος μετὰ 24
εικόνων, ἐξ ὧν 4 χρωματίζονται ὁλοσέλδοι καὶ 2 φω-
τοτυπία. (Ἀθήναι. Τυπ. «Ἐστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ
Ν. Καργαδούρη. Δραχ. 4).

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ, ὑπὸ Γεωργίου Γερασι-
μοπούλου δικηγόρου, ἀπαγγελλθεὶς ἐν τῷ μητροπολι-
τικῷ Ναῷ τῆς Ἱσαπαντῆς τῇ 80ῃ ἀμφιετηρίδι τῆς
Ἑλλάδος. Ἀνεξαρτησίας. (Τύποις «Θάρρους», Καλά-
μα 1901).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ὑποβληθὲν εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ
συνελθόν τὴν 24 Ἀπριλίου 1901 Ἀ' Πανελλήνιον
Γεωργικὸν Συνέδριον, ὑπὸ Νικολάου Δελακοβλῆ δικη-
γόρου, ἐν Ἀθήναις.

ΑΡΜΟΝΙΑ ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα,
τεύχος 5ον. (Ἀθήναι. Τυπ. «Ἐστία», Κ. Μάϊσνερ
καὶ Ν. Καργαδούρη).

ΠΛΟΥΤΟΛΟΓΙΑ γι' ἀρχαίους ἀπὸ τ' ἀγγλικά,
ὑπὸ Γ. Μαρκέττη. (Ἀθήναι. Τυπογραφεῖον «Ἐστία»
Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη, 1901. Δραχ. 2.50).

Ἀγγέλλονται: ΑΤΘΙΔΕΣ, ὑπὸ Ἀχιλλέως Νέη.
Ποιήματα μὲ 70 περίπου κυανοτυπίας.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἀφιερωμένον εἰς τὴν Α. Υ. τὸν βασιλόπαιδα Νικόλαον

ΑΘΗΝΑΙ, 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' ἑξ ἔτος δρ. 25. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' ἑξ ἔτος φρ. 25.
δι' ἑξ μῆνας > 13. δι' ἑξ μῆνας > 13.

— Πᾶσα αἴτησις πρὸς ἐγγράφην συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ.
ἢ ταχ. ἐπιταγὴν, ἢ τραπεζ. γραμματίαν, ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς διευθυνομένης:

πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Φιλελλήνων 18, Ἀθήνας,

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

Ὁδὸς Ἀριστείδου 114-115, Ἀθήνας.

— Τὰ χειρόγραφα δημοσιεύμενα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.
— Ἐκάστος τόμος τῶν «Παναθηναίων» ἀποτελεῖται ἐκ 12 τευχῶν.
— Αἱ ἐγγράφαι λογίζονται ἀρχόμεναι ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου ἢ 15 Ἀπριλίου.
— Ἐν τευχὸς ἀποστέλλεται δωρεὰν πρὸς πάντα αἰτοῦντα τοῦτο παρὰ τῆς Διευθύνσεως.
— Ἀγγέλλεται πᾶν νέον βιβλίον, τοῦ ὁποίου ἀποστέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον δύο ἀντίτυπα.
— Τὰ «Παναθηναία» δημοσιεύουν εἰδοποιήσεις εἰς τὸ ἐξώφυλλον καὶ εἰς πρόσθετα
χρωματιστὰ φύλλα.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ-ΑΘΗΝΑΙ

Πλούτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐντυπα
καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Ἔργο-
στάσιον φακέλλων τέλειον. — Χάρτης
τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων
παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

Ἐφθονία, Ταχύτης, ἀκρίβεια.

DER LOTSE
Hamburgische Wochenschrift für Deutsche Kultur.
CARL MÖNCKEBERG Dr. S. HECKSCHER
für Kunst und Wissenschaft. für Volkswissenschaft u. Politik.
Verlag: ALFRED JANSSEN in Hamburg.
Vierteljährlich 5 Mark, im Ausland 6.30 Mark.

ΑΤΛΑΝΤΙΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΟΛΩΝ Ι. ΒΛΑΣΤΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΕ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΦΡ. 15

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται παρ' ἡμῶν.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΑΖΑΝΗ
ΑΘΗΝΑΙ-ΟΔΟΣ ΛΕΚΑ ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3	σελ.	4400	δρ.	48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	»	780	»	10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	»	872	»	12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Δ. Ι. Ὀλυμπίου	»	360	»	9
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κομποπούλου	»	1087	»	10
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κομποπούλου	»	1100	»	10
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Πεοβάνογλου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Πεοβάνογλου	»	1000	»	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	»	1146	»	11
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Γ. Ρουσοπούλου	»	1080	»	12

Εὐρίσκονται ἐν τοῖς κυριώτεροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐκδόσεις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ. — Ἀγοραπωλησίαι συναλλαγματικῶν, ἐπιταγῶν, χρυσοῦ, ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαὶ ἐπὶ τίτλων. Λογαριασμοὶ τρεχοῦμενοι.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ :

3 1/2	ἔτησίως,	ἀπόδοσις	εἰς	πρώτην	ἀναζήτησιν.
4	»	»	»	μετὰ	ἓνα μῆνα.
4 1/2	»	»	»	»	τρεις μῆνας.
5	»	»	»	»	ἕξ μῆνας.
5 1/2	»	»	»	»	ἐν ἔτος καὶ πλέον.

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

Πώλησις πάσης λαχειοφόρου ὁμολογίας εἰς μηνιαίας δόσεις, μετὰ τὴν τύχην ὑπὲρ τοῦ αγοραστοῦ ἀπὸ τῆς καταβολῆς τῆς πρώτης δόσεως.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀγοραπωλησίαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπὶ ἀπλῇ μεσίτεϊ.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ. Προμήθεια παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν κλπ. ὑπὸ συμφέροντας ὁρους, μετρητοῖς καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ.

ΑΠΟΘΗΚΑΙ. Ἐμπορεύματα ἐν παρακαταθήκῃ. Δειγματολόγιον.

ΔΕΡΜΑΤΑ Βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Κ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

33—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—33

Ἐξεδόθη :

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ὑπὸ Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

Καλλιτεχνικώτατος πολυτελὲς τόμος μετὰ 24 εἰκόνων, ἐκ τῶν ὁποίων 4 χρωματίζονται ὁλοσέλιδοι καὶ 2 φωτοτυπία.

*** Τιμὴ δραχ. 4 ***

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῶν “Παναθηναίων” στέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν ἀντὶ δραχ. 3 1/2 ἐν Ἑλλάδι καὶ φρ. χρ. 3 εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ

ΤΗΣ Α. Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΤΙΜΗΘΕΙΣ ΔΙ' ΟΚΤΩ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

30—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—60

ΑΘΗΝΑΙ